

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

**YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE MEKAN VE BELLEK İLİŞKİSİNİN
DÖNÜŞÜMÜ: KAVAKLIDERE SİNEMASI ÖRNEĞİ**

Saniye Gizem YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE MEKAN VE BELLEK İLİŞKİSİNİN
DÖNÜŞÜMÜ: KAVAKLIDERE SİNEMASI ÖRNEĞİ

Saniye Gizem YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE MEKAN VE BELLEK İLİŞKİSİNİN DÖNÜŞÜMÜ: KAVAKLIDERE SİNEMASI ÖRNEĞİ

Danışman: Doç. Dr. Duygu Koca

Yazar: Saniye Gizem Yıldırım

ÖZ

Mekân ve bellek ilişkisi üzerine şekillenen bu tez çalışması, bu ilişkiyi yeniden işlevlendirme bağlamında incelemektedir. Çalışmanın odak noktasını, Mimar Nejat Tekelioğlu tarafından 1965 yılında tasarlanan ve günümüzde “Kült Kavaklıdere” adıyla bir kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilen Kavaklıdere Sineması oluşturur.

Mekân ve bellek kavramları, birbirini etkileyen ve dönüştüren çok yönlü bir ilişki içindedir. Bellek, yapılı çevrede somutlaşırken, mekân da geçmiş izlerini taşıyarak belleği canlı tutar. Mekânın sahip olduğu soyut ve somut değerlerin korunarak geleceğe aktarılması, kentin tarihsel ve kültürel katmanlarının sürekliliğiyle birlikte, yeni toplumsal anlamların ve kullanım değerlerinin üretilmesi açısından büyük önem taşır. Orijinal işlevini kaybetmiş yapıların, çağın ihtiyaçlarına göre yeni bir işlev kazanması anlamına gelen yeniden işlevlendirme, bu anlamda stratejik bir müdahale biçimidir.

Türkiye’de 1950-1980 yılları arasında inşa edilen sinemalar, dönemin yaşam tarzının ve tasarım anlayışının görünür olduğu yapılardır. Kentin kültürel kimliğinin inşa edildiği kamusal alanlar olarak toplumun belleğinde önemli bir yer edinmiştir. Ancak, değişen izleyici alışkanlıkları sonucunda sinema yapıları kapanmış, yıkılmış veya tarihsel bağlamından kopuk müdahalelere uğramıştır. Ankara’da, kapalı kaldığı süre boyunca başka bir işlev edinmeden korunan Kavaklıdere Sineması, yaygın eğilimden ayrılmaktadır. Kentin kültürel yaşamının sembollerinden biri olan ve kentliler tarafından “festivallerin sineması” olarak anılan sineması, 16 sene kapalı kaldıktan sonra, 2023 yılında “Kült Kavaklıdere” adıyla, çok programlı bir kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Kavaklıdere Sineması’nın sosyo-kültürel değişimlerin etkisiyle geçirdiği mekânsal dönüşümler, yapının kültür, bellek ve mekan ilişkisi üzerinden incelenmesine olanak tanımaktadır. Çalışma, bu tarihi

sinema yapısının yeniden işlevlendirme sürecini, işlevsel kurgu, mekânsal organizasyon ve kimlik ögeleri üzerinden değerlendirerek, mekânsal dönüşüm sürecinin bellek üzerindeki etkilerini irdelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeniden işlevlendirme, mekânsal bellek, kolektif bellek, Kavaklıdere Sineması, Kült Kavaklıdere.

TRANSFORMATION OF PLACE AND MEMORY IN ADAPTIVE REUSE: THE CASE OF KAVAKLIDERE CINEMA

Supervisor: Doç. Dr. Duygu Koca

Author: Saniye Gizem Yıldırım

ABSTRACT

This thesis, shaped around the relationship between place and memory, examines this relationship in the context of adaptive reuse. The focus of the study is Kavaklıdere Cinema, designed by architect Nejat Tekelioğlu in 1965 and recently repurposed as a cultural center known as “Kült Kavaklıdere.”

The concepts of place and memory are intertwined in a multifaceted relationship that both influences and transforms each other. While memory becomes tangible in the built environment, place preserves the traces of the past, keeping memory alive. Preserving the intangible and tangible values of a place and transferring them to future generations is crucial for maintaining the continuity of a city’s historical and cultural layers, as well as for generating new social meanings and usage values. Adaptive reuse, which involves giving a new function to structures that have lost their original purpose, is a strategic intervention in this context.

Cinemas built in Turkey between 1950 and 1980 are structures where the lifestyle and design understanding of that period are visible. These buildings have secured a significant place in the collective memory as public spaces where the city’s cultural identity is constructed. However, changing viewer habits have led to the closure, demolition, or interventions disconnected from their historical context. Kavaklıdere Cinema, which remained preserved without acquiring a new function during its period of closure, diverges from this common trend in Ankara. Known as the “cinema of festivals” by the locals and a symbol of the city’s cultural life, the cinema was closed for 16 years before being repurposed as a multi-purpose cultural center under the name “Kült Kavaklıdere” in 2023. The spatial transformations that Kavaklıdere Cinema underwent, influenced by socio-cultural changes, provide an opportunity to examine the relationship between culture, memory, and place. This study evaluates the adaptive reuse process of this historic cinema, focusing on

functional layout, spatial organization, and identity elements, and explores the impact of spatial transformation on memory.

Keywords: Adaptive reuse, place memory, collective memory, Kavaklıdere Cinema, Kült Kavaklıdere.

TEŞEKKÜR

Araştırma s¼reci boyunca tecr¼be ve bilgi birikimiyle bana yol g¼steren, yapıcı eleştirileri ve teşvikleri i¼in tez danışmanım Do¼. Dr. Duygu Koca'ya teřekk¼rlerimi sunarım. Ayrıca, araştırmamı geliştirmek i¼in yaptıkları değerlendirmeler ve verdikleri önerilerle katkıda bulunan j¼ri üyeleri Do¼. Dr. Unut Şmnu ve Do¼. Dr. Emre Demirel'e de teřekk¼r ederim.

Sadece ¼alıřma s¼uresince değil, t¼m hayatım boyunca aldığım kararlarda her zaman yanımda olan, en b¼y¼k destek¼im anneme ve sevgili aileme, destekleri ve yanımda olduklarını hissettirdikleri i¼in sonsuz teřekk¼rlerimi sunarım.

Aramızdaki fiziksel mesafeler zaman i¼inde değişse de her zaman yanımda olduklarını bildiğim se¼ilmiř ailem, arkadaşlarıma; destekleri ve bu s¼reci hafiflettikleri i¼in teřekk¼r ederim. İyi ki varsınız.

Son olarak, bu ¼alıřmanın temelleri, 2023 yılının başında, Kavaklıdere Sineması'nın d¼n¼ř¼m¼n¼n başlamasıyla atıldı. S¼recin bir par¼ası olmaktan keyif ve heyecan duyduğum, d¼n¼ř¼m¼ ger¼ekleřtiren K¼lt'e; sinemanın ge¼miři ve hikayelerini benimle paylaşan kent ve sinema severlere teřekk¼r ederim. Bu araştırma, onların değerli katkıları ve emekleri sayesinde m¼mk¼n olmuştur.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
GÖRSEL DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
1.1. Bireysel Bellek, Kollektif Bellek ve Kültürel Bellek.....	8
1.2. Mekan ve Bellek İlişkisi.....	12
1.3. Yeniden İşlevlendirme Kapsamında Mekan ve Bellek	17
2. BÖLÜM: KAVAKLIDERE SİNEMASI	21
2.1. Kavaklıdere Sinemasının Tarihi	22
2.2. Kentte Bir Bellek Mekanı: Kavaklıdere Sineması	35
3. BÖLÜM: KAVAKLIDERE SİNEMASINDAN KÜLT KAVAKLIDERE'YE	45
3.1. Kült Kavaklıdere'nin Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve Kurgu	46
3.2. Yeniden İşlevlendirme Sürecinde Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi	49
3.3. Bulgular ve İrdeleme	64
3.4. Yeni Bellek	68
SONUÇ	73
KAYNAKLAR	79
ETİK BEYANI	86
YÜKSEK LİSANS TEZİ ORJİNALLİK RAPORU	87
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT	88
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET BEYANI.....	89

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Giriş Alanında Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi	52
Tablo 2. Birinci Bodrum Katında Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi	57
Tablo 3. Birinci Katta Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi	60
Tablo 4. İkinci Bodrum Katında Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi	63
Tablo 5. Yeniden İşlevlendirmenin Belirlenen Ölçütler Üzerinden Genel Değerlendirilmesi	66

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Kavaklıdere Sineması, 1968	22
Görsel 2. Başkent Apartmanı ve Kavaklıdere Sineması	23
Görsel 3. Kavaklıdere Sineması Giriş Fuayesinde Sinemada Yer Alan Dekoratif Işıklı Pano	25
Görsel 4. Kavaklıdere Sineması'nda Yer Alan Duvar Dokuları	25
Görsel 5. Kavaklıdere Sineması'nda Yer Alan Seramik Panoları	26
Görsel 6. Kavaklıdere Sinemasının Korkulukları.....	25
Görsel 7. Ses Emci Kopenhag Lambri, Salon 4	27
Görsel 8. Ankara'da Sinemalarda Verilen Konserler	29
Görsel 9. Kavaklıdere Sineması Giriş Fuayesinde Bekleyen Gençler	31
Görsel 10. Neon Aydınlatmalar	32
Görsel 11. Yaşasın Cumhuriyet 1923 ve Hüzün 1938”	38
Görsel 12. Yaşasın Cumhuriyet 1923 ve Hüzün 1938” Davetiyesi	39
Görsel 13. X Platformunda “Kavaklıdere Sineması” Üzerine Yapılan Paylaşımlar	
Görsel 14. Kentle İlişkili İçerik Üreticilerinin X Platformundaki Paylaşımları	42
Görsel 15. Sinemanın Giriş Fuayesinin Kapısına Yapıştırılan “Burada Sinema Vardı” Çıkartmaları	43
Görsel 16. Kavaklıdere Sineması'nın Eski Giriş Fuayesi	44
Görsel 17. Kült Kavaklıdere 15-16 Nisan Etkinlikleri	47
Görsel 18. Yeniden İşlevlendiren İç Mekanın Kurgusu	48
Görsel 19. Kavaklıdere Sineması'nın Eski Giriş Alanı	50
Görsel 20. Kavaklıdere Sineması Tavan Aydınlatması	51
Görsel 21. Kült Kavaklıdere İç Mekan	53
Görsel 22 Kült Kavaklıdere'nin Doğramaları	53
Görsel 23 Kült Kavaklıdere Bodrum Kat Fuaye Alanı	54
Görsel 24. Kült Kavaklıdere'de Kullanılan Renkler	55
Görsel 25. Seramik Duvar Panoları ve Duvar Rölyefi	55
Görsel 26. Yeşil Seramik Karolar	56
Görsel 27. Kült Kavaklıdere 1. Kat Planı	58
Görsel 28. Kült Kavaklıdere Sergi Alanı	59

Görsel 29. Kült Kavaklıdere'deki Mondrian Kompozisyonu	59
Görsel 30. Görsel 30. Kavaklıdere Sineması'na Dair Sergilenenler	60
Görsel 31. Kült Kavaklıdere 2. Bodrum Kat Planı	61
Görsel 32. Kült Kavaklıdere'nin Parter Katı Fuayesi	62
Görsel 33. Yeniden İşlevlendirme Öncesi ve Yeniden İşlevlendirme Sonrası	63
Görsel 34. Bellek Duvarı Önerisi	65
Görsel 35. 3 Aylık Süreç İçinde Kült Kavaklıdere Bodrum Kat Fuayesi	67
Görsel 36. Kült Kavaklıdere Kullanıcı Anketi ve Grafiği, 26 Mayıs 2024	69
Görsel 37. Kült Kavaklıdere'de Gerçekleşen Festivaller	70
Görsel 38. Nesiller Arası Bellek Aktarımı İçin Mobil Deneyim Uygulaması	72

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

VEKAM: Vehbi Koç Araştırma Merkezi

GİRİŞ

Mekan, bellek ve kültür, birbirini sürekli etkileyen ve dönüştüren diyalektik bir ilişki içindedir. Toplumlar yaşadıkları mekanları oluştururken, mekan da toplumların kültürünü ve kimliğini şekillendirir. Kültürel ve toplumsal değerler yapıları çevrede somutlaşır, mekan ise geçmişin izlerini bugüne taşıyarak belleği canlı tutma özelliğine sahiptir. Yapılı çevre taşıdığı sembolik değerler, canlandırdıkları, hatırlattıkları ve unutturduklarıyla geçmiş ile bugünün sentezini kurarak kültürü ve geleceği şekillendirmeye olanak sağlar. Bellek, kültür ve mekan etkileşiminden ortaya çıkan “mekânsal bellek”; ortak kültürün ve kimliğin üretilmesine, belleğin sürekliliğinin sağlanmasına aracılık etmektedir.

20. yüzyılın başında kültürün yeni ve özgün bir formu olarak ortaya çıkan sinema, toplumsal yaşamı ve yapıları çevreyi değiştiren bir olgu olmuştur. Türkiye özelinde; sinema mekanlarının tarihi cumhuriyetin kurulmasından öncesine, Osmanlı'ya uzansa da kentlerde eğlence mekanlarının gelişmesi ve yaygınlaşması Erken Cumhuriyet Dönemi dönemi kültür politikalarının, modernleşme ve batılılaşma hedeflerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye’de 20. yüzyılda inşa edilen sinema salonları, dönemin tasarım anlayışını ve yaşam tarzını yansıtan yapılar olmuştur. Yeni yapı ve iç mekan tipolojileri oluşumuna katkı sunan sinemalar, modern mimarlığın özgün örnekleri arasında yer almış (Hosanlı, 2022, s. 53); sinema kültürü, kadın ve erkeğin bir arada bulunduğu, kentlilerin birlikte vakit geçirdiği kamusal alanlar olarak kitlesele eğlencenin ve yeni toplumun göstergelerinden biri olmuştur.

Kentlerde sınırlı sayıda olan sinema yapıları; 1950’li yıllarla birlikte, liberalleşme politikaları, artan nüfus, hızlanan kentleşme ve gelişen sinema kültürünün etkisiyle çoğalmış, mahalle ve semt sinemaları ortaya çıkmasıyla birlikte sinemaların sayısında belirgin bir artış yaşanmıştır. Yaşanan bu artış 1970’li yılların ortalarına kadar devam etmiştir. Bu yıllarda yaşanan teknolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmelere uyum sağlayamayan pek çok sinema salonu kapanmış veya tadilat geçirmiştir. Takip eden yıllarda çok salonlu sinemaların ve alışveriş merkezi sinemalarının ortaya çıkmasıyla birlikte sinema sektöründeki kriz daha da derinleşmiş ve semt sinemaları döneminin kapanması ile sonuçlanmıştır.

1950-1980 arası dönemde inşa edilen sinema yapıları, kent yaşamında önemli bir rol üstlenmiştir. Bu yapılar, yalnızca film izleme mekanları olmanın ötesine geçerek, kentin kültürel kimliğinin ve belleğinin şekillendiği sosyal kamusal mekanlar haline gelmiştir. Kentlerde farklı sosyal grupların bir araya gelerek etkileşimde bulunduğu kesişim noktaları olan kamusal alanlar, bir yerin kimliğinin oluşmasında ve toplumun o yere aidiyet hissini gelişiminde önemli bir rol oynar. Sinemalar, tarihsel olaylar, kültürel pratikler ve toplumsal hatıralarla ilişkilendirilen kamusal alanlar olarak, hatıraların biriktiği ve sembolik değere sahip "bellek mekânları" olmuştur. Fakat, bu dönem inşa edilen sinema yapılarının pek çoğu günümüze ulaşamamış, yıkılmış veya tarihsel bağlamından kopuk biçimde yapılan müdahaleler dolayısıyla kaybedilmiştir. Günümüze gelmeyi başarabilmiş ve "bellek mekanı" olma özelliği gösteren sinema yapılarının yeniden işlevlendirilmesi; bir döneme ve kente dair tarihsel, mimari ve kültürel değerlerin korunarak geleceğe aktarılması anlamına gelmektedir.

Mekan, bellek ve kültür arasındaki, birbirini üreten ve dönüştüren karşılıklı ilişki üzerine şekillenen tez çalışması; konuyu Ankara'da, 1965 yılında, Mimar Nejat Tekelioğlu tarafından tasarlanan Kavaklıdere Sineması'nın Kült Kavaklıdere olarak yeniden işlevlendirilmesi üzerinden ele alır. Yaklaşık 40 yıl boyunca kentin gündelik ve kültürel yaşamının merkezinde bulunan sinema, kentlilerin belleğinde yer edinmiştir. 2007 yılında kapanmasının ardından, 16 yıl boyunca farklı bir işlev edinmeden mevcut haliyle korunmuştur. 2023 yılında kentlilerden oluşan bir girişim tarafından kiralanmasının ardından, kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirme süreci başlamış ve "Kült Kavaklıdere" ismini almıştır. 2023 Temmuz ayında açılan Kült Kavaklıdere'de yeniden işlevlendirme süreci hala devam etmektedir.

Başkent Ankara, cumhuriyetin kuruluşu ile başlayan Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bir kasabadan Cumhuriyet'in başkentine dönüşümünde; planlamanın, mimarinin ve modern yaşamın ilk denemelerinin yapıldığı bir merkez olmuştur (Ulusoy, 2013). 1950'lerde kadar planlı büyüme gösteren kent, bu yıllarda yoğun göç alması sonucunda nüfus artış yaşayarak hızlı büyüme göstermiş; kentte yeni yapım yöntemleri, yaşam alanları ve alt merkezle ortaya çıkmıştır. Kent merkezi Ulus çevresinden önce Yenışehir'e (daha sonra

Kızılay), ardından Kavaklıdere bölgesine doğru ilerlemiştir. Kentin kültür ve rekreasyon mekanlarının gelişimi bu aksla paralellik göstermiştir. Kentte 1950'li yıllarda gelişen sinema kültürünün etkisiyle, takip eden yıllarda, semt sinemaları hızla yaygınlaşmıştır. 1968 yılının sonlarında gelindiğinde, Ankara genelinde 65 sinema salonu, 75 tane de açık hava sineması bulunmaktadır. Bu sinemaların yarısından fazlası 1960 yılından sonra açılmıştır (Medin, 2007).

Mimar Nejat Tekelioğlu'nun tasarladığı 'sinemalı apartmanların' yaşanan bu artışa katkısı bulunur. Kentte konut dokusu içinde yer alan; konut, sinema ve ticari işlevlerin bir arada tasarlandığı 'sinemalı apartmanlar' modern döneme özgü örnekler arasında yer alır. Nejat Tekelioğlu tarafından, 1966-1970 yılları arasında tasarlanan dört sinemalı apartman bulunmaktadır. Bu yapılar arasında Kavaklıdere Sineması, daha sonra sinemaları ile anılacak Tunalı Hilmi Caddesinde ilk açılan ve en uzun süre faaliyet gösteren sinema olması sebebiyle önem taşır. Yapıyı önemli kılan bir diğer neden de sinemanın cadde üzerinde daha sonra açılacak sinemalar için bir prototip oluşturmuş olmasıdır (Kaymaz, 2019). Yaklaşık kırk yıl boyunca faaliyet gösteren Kavaklıdere Sineması, pek çok festivalin ve yenilikçi uygulamaların başladığı yer olmuş; kentliler tarafından "festivallerin sineması" olarak adlandırılmıştır.

Kavaklıdere Sineması'nın yeniden işlevlendirilme sürecini sadece mimarlık tarihi veya tasarım üzerinden incelemek; dönemin sinemalarını etkileyen gündelik yaşamı, sosyo-kültürel dönüşümleri, seyir kültürü ve toplumsal bellek ilişkisini göz ardı etmek olacaktır. Bu durum; yapıyı bellek, mekan ve kültür ilişkisi üzerinden okumak için elverişli hale getirmektedir.

Yapılı çevrede gerçekleşen müdahaleler bireysel ve kolektif belleğe yapılan müdahalelerdir. Bu nedenle, kentsel bellekte yer edinmiş mekânların yeniden işlevlendirirken, mekânsal ve sosyal değerlerinin tespit edilmesi ve yeni işlevle uyumlu bir şekilde entegre edilmesi, kent belleğinin sürekliliği için kritik bir konudur. Bu doğrultuda çalışmanın ana amacı, mekan ve bellek arasındaki ilişkiyi yeniden işlevlendirme kapsamında irdelemek ve Kavaklıdere Sineması'nın Kült Kavaklıdere olarak yeniden işlevlendirilmesi sürecinde yaşanan mekânsal değişimleri bellek kavramı üzerinden değerlendirerek çıktılar ve öneriler üretmektir. Bu çalışmanın

yapıldığı Kült Kavaklıdere bir kültür merkezi olarak faaliyet gösterirken yapının tadilat süreci hala devam etmektedir. Yavaş ve aşamalı olarak gerçekleşen yeniden işlevlendirme sürecinin bellek üzerindeki etkilerinin irdelenmesi ve bu sürecinin 'yeni bellek' inşasına etkilerini okumak bu çalışmanın bir diğer hedefidir. Kullanıcıların deneyimleyebildiği, yavaş ve aşamalı gerçekleşen dönüşüm süreçlerinin mekânsal belleğin günün şartlarında yeniden kurulmasına pozitif etkilerinin olabileceği öngörülmektedir.

Bununla birlikte, "kullanıcılar ve mekan arasında yaşanan düzenli etkileşimin sonucunda, 'bellek mekanı' olmuş yerlerin yeniden işlevlendirilmesinde sadece fiziksel özelliklerine odaklanmanın geçmiş ile gelecek arasında köprü kurmak için yeterli olmadığı, sinemanın taşıyıcılığını yaptığı kültürel belleğin, 'yeri' oluşturan önemli bir parça olarak ele alınarak, sosyal ve kültürel değerlerin yeniden işlevlendirme sürecine dahil edilmesinin gerekli olduğu" ulaşılmaması öngörülen bir diğer noktadır.

Araştırmada, bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır:

- Bellek ve mekan arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
- Kavaklıdere Sineması hangi süreçlerin sonucunda kent belleğinde yer edinmiştir?
- Sinemanın yeniden işlevlendirme sürecinde gerçekleşen mekânsal müdahaleler ve değişimler belleği nasıl etkilemektedir?
- Yavaş ve aşamalı gerçekleşen mekânsal dönüşüm süreçlerinin mekan deneyimini ve mekanda yeni kurulacak belleğe etkileri neler olabilir?

Araştırma, bu sorulara 16 yıl atıl kalmasının ardından, yerel girişim aracılığıyla kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilen bir sinema yapısı üzerinden yanıt ararken sinemanın mekânsal ve kültürel bellek değerlerini odağına alır.

Kavaklıdere Sineması bugüne kadar, mimarlık ve sinema tarihindeki yeri, modern iç mimarlık mirası olarak değerlendirilmesi ve korunması kapsamında çalışmalara konu olmuştur. Yapılan çalışmalar, sinemanın kentteki önemine ve kent belleğindeki yerine dair bilgiler içermekle beraber, sinemanın mekânsal ve toplumsal bellekle

kurduğu ilişki üzerine şekillenen bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışma, sinemanın yeniden işlevlendirildiği güncel süreci ele alıyor olması ve 'bellek' kavramı üzerine şekillenmiş erevesi yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır ve literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Tez alışması 4 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü tez çalışmasının amacını, kapsamını ve yöntemini özetlemektedir. Çalışmanın birinci bölümü, bellek ve mekan ilişkisi üzerine şekillenmiştir. Bireysel bellek, kolektif bellek, kültürel bellek, mekânsal bellek kavramları, bu tez çalışmasının temelini oluşturmaktadır. Maurice Halbwachs'ın kolektif bellek alışmaları, Aby Warburg'un sanat tarihi alanındaki bellek kuramı, Jan ve Aleida Assmann'ın kültürel bellek kuramları, Pierre Nora'nın "hafıza mekânları (lieux de mmoire)" alışmaları bu tezin teorik altyapısını sağlamaktadır. Bellek kavramının mekan tasarımı içerisinde temellerini atmış olan, Aldo Rossi'nin 1966'da yayınladığı "şehrin Mimarisi (L'architettura della citt)" ile M. Christine Boyer'ın 1994'te yayımladığı "City of Collective Memory" alışmaları tez boyunca yol gösterici olan iki çalışmadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, örneklem olarak seçilen Kavaklıdere Sineması'nın 1965 yılında tasarlanmasından, 2023 yılında yeniden işlevlendirilmesine kadar geçen süreç ele alınmıştır. Yapının geçirdiği tarihsel süreç ve mekânsal değişimler; sosyo-kültürel, ekonomik, tarihsel ve teknolojik dönüşümlerle birlikte ele alınmıştır. Umut şumnu'nun "Nejat Tekelioğlu'nun Sinemalı Apartmanları: Talip ve Başkent (Kavaklıdere)" isimli makalesi, Ankara'da İz Bırakan Mimarlar 2: Vedat Dalakoy-Nejat Tekelioğlu isimli kitap, Elif Kaçmaz'ın "An Architectural History of the Movie Theaters in Ankara" isimli yüksek lisans tezi ve Ayşenur Tr'n "İ Mekân Bağlamında Modern Mimarlık Mirası: Kavaklıdere Sineması Değer Analizi" isimli yüksek lisans tezi sinemanın tarihsel sürecinin aktarıldığı bu bölüme katkı sunmuştur.

Bellek ile mekan arasındaki ilişkisi yalnızca fiziksel evre ve iç mekan üzerinden ele alınarak, mekânsal organizasyonun ve ögelerin değişiminin belleğe olan etkilerinin incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Ancak, Ankara'daki sinemalar ve mimarlık tarihi üzerine yapılan sözlü tarih yönteminin kullanıldığı çalışmalar, yapılan bu tez çalışması için kaynak olarak kullanılmış ve katkı sunmuştur. Ayşenur Tr'n "İç

Mekân Bağlamında Modern Mimarlık Mirası: Kavaklıdere Sineması Değer Analizi” başlıklı yüksek lisans tezi, Kavaklıdere Sineması’nı değer merkezli koruma yaklaşımı üzerinden analiz ederek, sinemanın modern mimarlık mirası olarak ele alınması ve korunması gerekliliğini vurgulamaktadır. Çalışmasında, sinemanın mülk sahibiyle ve işletmeciliği yapan 2 kişi ile yaptığı sözlü tarih görüşmeleri, sinemanın tarihine ve dönemin aurasına dair sunduğu bilgiler bu tez çalışmasına katkı sunmuştur.

Sözlü tarih görüşmeleri ile çalışmaya katkı sunan bir diğer çalışma; Çılga Resuloğlu'nun "Tunalı Hilmi Caddesi, 1950'ler-1980'ler: Ankara'da Bir Kamusal Alanın Oluşumu" başlıklı doktora tezidir. Tez kapsamında Tunalı Hilmi Caddesi sakinleriyle yapılan görüşmeler, gündelik mekanlar ve yaşam pratikleri üzerine odaklanmaktadır. İstisnasız her katılımcı anlatılarında, Tunalı Hilmi Caddesindeki sinemalara ve Kavaklıdere Sineması’na değinmiştir. Çalışma görüşmecilerin belleğindeki sinemanın imgesine dair kaynak oluşturmaktadır.

Mimarlık alanında yapılan bu iki çalışmaya ek olarak, Burak Medin’in radyo sinema ve televizyon alanında yazmış olduğu, “Sinemada Seyirci Ve Mekân: Türkiye’de Değişen Sinema Seyir Kültürü” isimli doktora çalışması, 60’lı yıllardan başlayarak değişen sinema seyir kültürünü, Türkiye’de Ankara ili özelinde seyirci ve sinema seyir mekânları bağlamında tartışmaktadır. Medin’in sözlü tarih görüşmesini yöntem olarak kullandığı çalışması, Ankara’daki ve Kavaklıdere bölgesindeki sinema kültürüne ilişkin bilgiler sunarak bu çalışmaya katkıda bulunmuştur.

Üçüncü bölüm Kavaklıdere Sineması’nın Kült Kavaklıdere olarak yeniden işlevlendirilmesi üzerine şekillenmiş, yeniden işlevlendirme süreci üç başlıkta ele alınmıştır. İlk olarak yeniden işlevlendirilme süreci ve işlevsel kurgusu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, yeniden işlevlendirme sürecinde, sinema yapısında gerçekleşen müdahaleler, mekan fotoğrafları ve mimari planlar üzerinden yapılan iç mekân analizi ile ortaya koyulmuş, iç mekanda gerçekleşen değişimlerin mekânsal belleğe olan etkileri irdelenmiştir Yapıdaki değişimler, güncel mekân kullanımları, işlevsel kurgu, mekânın organizasyonu, kimlik öğeleri, mekânsal müdahaleler ve eklemeler, iç mekân aurası ölçütleri üzerinden değerlendirilmiştir. Son olarak, yavaş ve aşamalı olarak gerçekleşen yeniden işlevlendirme sürecinin ortaya çıkardığı potansiyel

üzerinde durulmuş ve mekânın yeniden kullanımı ile birlikte kurulan 'yeni bellek' tartışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise genel değerlendirmelere yer verilerek sonuç ve öneriler oluşturulmuştur.

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada; literatür taraması yapılarak bellek, mekan ve kültür arasındaki bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Ardından örneklem olarak seçilen sinema yapısında yaşanan mekânsal dönüşümü anlamak için tarihsel bir çerçeve çizilerek, sinema yapısı dönemin sinema sektörünü etkileyen politik, kentsel, sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmeler ekseninde ele alınmıştır. Bu bölümde literatür ve arşiv taramasına ek olarak resmi olmayan yayınlar; internet platformları, arşivler, bloglar ve sosyal medya platformları üzerinden "Kavaklıdere Sineması" filtresiyle tarama gerçekleştirilmiş, içerik analizi yapılarak tez çalışmasında hem teorik hem de ampirik materyal olarak kullanılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilen yapı yerinde ziyaret ederek alan çalışması gerçekleştirilmiş; gözlem, fotoğraflama, ölçüm ve belgeleme gibi çeşitli veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen veriler nitel analiz yöntemleri doğrultusunda analiz edilmiştir. İşlev ve mekan analizleri yapılarak kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilen sinema yapısında yapılan değişiklikler ortaya koyulmuş, bellek kavramı ile çapraz okuma gerçekleştirilerek değerlendirmeler yapılmış ve öneriler sunulmuştur.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Bireysel Bellek, Kolektif Bellek ve Kültürel Bellek

Psikoloji, sosyoloji, felsefe ve nöroloji gibi farklı disiplinlerin çalışma alanlarının içinde yer alan ve disiplinler arası bir kavram olan bellek, günümüzde mekan tasarımı alanında da sık çalışılan kavramlardan biridir. Merriem-Webster Sözlüğünde “bellek” kelimesi, “öğrenilmiş ve hafızada tutulan şeyleri özellikle ilişkilendirme mekanizmaları aracılığıyla yeniden üretme veya hatırlama gücü veya süreci” olarak tanımlanmıştır (Merriem-Webster, t.y.). ‘Bellek’, “insanların geçmişe dair algı ve yargılarının farklı biçimlerde inşa edilmesi” olarak tanımlanabilir (Confino, 1997, s. 1386). Sıkça ilişkilendirildiği ‘geçmiş depolama’ ediminin aksine; geçmişin, şimdiki zamanda gerçekleşen hatırlama ve unutma pratikleri yorumlanarak yeniden inşa edilmesidir.

Bellek kavramının günümüzdeki kavranışı, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın başında farklı disiplinlerde yapılan çalışmaların birbirini beslemesi ile şekillenmiştir. Psikolojide Freud (1984), felsefede Bergson (1988) gibi isimlerin hatırlama ve bellek üzerine geliştirdikleri yaklaşımlar bellek kavramına katkı sunmuştur. Freud’un (1984), belleğin yapılanması üzerinde yaptığı çalışmalar, belleği salt gerçeklikle depolanan bireysel bir olgu olarak ele almaktadır. Ona göre anılar bilinçdışı depolanmaktadır ancak bireyin koruma mekanizmaları sebebiyle depolanan bellek bastırılmıştır. Henri Bergson (1997) ise ‘bellek’ kavramını bireyin algılama eyleminin ardından zihinde oluşan gerçeğin temsili olan imgeleri olarak tanımlamıştır. Bergson’a göre ‘depolanmış anılardan’ oluşan bellek, algılama, psikolojik ve kültürel etkilerden bağımsız değildir, ‘bellek’ olarak tanımladığı imgeler bu etkilerin altında oluşmaktadır (Bergson, 2007).

Bellek kavramına birey perspektifinden yaklaşan kendinden önce gelen düşünürlerin aksine, Bergson’un öğrencisi olan Maurice Halbwachs, 1925 tarihli “On Collective Memory” çalışmasında, hatırlamanın toplumsal olduğunu vurgulayarak ‘kolektif bellek’ kavramını tanıtmıştır. Halbwach’ın kolektif bellek tanımı ‘kültür’ ve ‘bellek’ kavramlarını farklı disiplinlerde ele alan Emile Durkheim, Henri Bergson, Sigmund Freud, Aby Warburg, Arnold Zweig, Karl Mannheim, Frederck Barlett ve

Walter Benjamin gibi araştırmacıların tartışmaları çerçevesinde şekillenmiştir (Olick, 2008; Ertl 2008). Halbwachs'a göre 'bellek', öznel zihnin çalışma biçimi üzerine bir meselesi değildir, aksine, hafıza, öznel zihinlerin toplum ile birlikte nasıl çalıştığı ve zihnin işleyişlerinin sosyal düzen ile birlikte nasıl yapılandırıldığı sorundur (Olick, 2008). 'Bellek' kavramını ilk kez bireysel bir kavrayıştan toplumsal anlayışa taşıyan çalışması, hala güncel bellek çalışmalarının kavramsal zeminini oluşturmaktadır.

Halbwachs'a göre (1992 [1925]) bellek, geçmişin nasıl olduğu hakkında fikirlerin, günün ihtiyaçları doğrultusunda seçici bir şekilde korunması, inşa edilmesi ve yıkılmasıdır. Her bireyin zihninde geçmiş olayların bir imgesini taşıdığını kabul ederken, bu temsillerin geçici ve değişebilir olduğu görüşündedir. Connerton (2009) da benzer şekilde, belleğin yaşananlar içinden oluşan bir seçki olduğunu ve hatırlamayı anlamlandırmak için unutma sürecini tanımanın anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Olaylar ve kavramlar, bireyin ait olduğu sosyal gruplar tarafından bağlamı oluşturulduğu ölçüde bellekte kalıcılaşmaktadır. Sosyal gruplar aile, yakın evre olabildiği gibi aynı dönemi paylaşan kuşaklar da olabilir (Assmann, 2006 s. 214).

Bu noktada, hatırlamanın sosyal bir eylem olmasına rağmen, hatırlayanın birey olduğu ve tek bir ortak belleğin olmadığının altı çizilmelidir. Olick (1999), Halbwachs'ın kolektif bellek kavramsallaştırmasını ele alırken, hatırlama eylemini gerçekleştirenin sadece bireyler olduğunu belirtir. 'Kolektif bellek', bellekteki temsilleri şekillendirenin toplum olduğunu ifade ederken, 'bireysel bellek' kavramını da korumuştur. Yani "toplumlara ait bir bellek yoktur, ama toplumlar üyelerinin belleğini belirler" (Assman, 2011: 44). Bir topluluğa dâhil olduğu ölçüde hatırlayan bireyler (Halbwachs, akt. Marcel & Mucchielli, 2008, s. 142), geçmişe dair boşlukları tamamlamak, onu anlamlandırmak ve doğrulamak amacıyla kolektif bellekten yararlanır. Bireysel bellek, özgünlüğünü, gündelik hayatta dahil olunan sosyal grupların belleklerinin keşişiminde yer almasından alır (Hirsch, 2016).

Belleğin içerdikleri, bunların nasıl ve ne kadar süreyle korunacağı, bireysel kapasite ve yönelimlerinin ötesinde toplulukların sürdürdüğü sosyal ve kültürel çerçeveler tarafından belirlenmektedir (Assman, 2015). Halbwachs (1992 [1925]), geçmişe dair imgelerin kavramsallaştırılması için gerekli olan bağlamı "sosyal çerçeveler"

olarak tanımlar ve bu çerçevelerin, toplulukların özgün ilişki ve iletişim biçimlerinden kaynaklanan ortak değerler ile sosyal kalıplara dayandığını belirtir. Bellek, hatıraların yaşandığı zaman ve mekana bağlıdır; dolayısıyla en başından toplumsal unsurları içermekte olup, çevreden ve sosyo-kültürel bağlamlardan ayrı düşünülemez (Halbwachs, 1992[1925], s. 38). Hatırlama en kişisel düzeyde bile “kişiler, yerler, tarihler, sözcükler, dil biçimleri gibi unsurlarla gerçekleşir; yani, bir parçası olduğumuz veya parçası edildiğimiz toplumların maddi ve manevi tüm yaşamlarıyla birlikte gerçekleşir” (Connerton, 199: 60). Bellek toplumların geçmişten günümüze kadar inşa ettiği bilgi, deneyim, değer ve yargıların aktarılmasında bir araç olarak işlev görür. Belleğin sürekliliğinin sağlanabilmesi için temsillere, tekrarlara, ritüellere ve geleneklere ihtiyaç vardır (Halbwachs, 1992). Bu nedenle, kolektif bellek, geçmişe dair anıların hatırlanmasından ileriye geçerek bir topluluğun paylaşılan değerlerine ve kültürel pratiklerine işaret eder.

Assman (2001), Halbwach'ın kolektif bellek kavramını genişleterek 'iletişimsel bellek' ve 'kültürel bellek' olarak iki alt başlığa ayırmıştır. Ona göre, 'iletişimsel bellek' yakın geçmişe dayalı sözlü anlatıları kapsarken; kültürel bellek, geçmişin belirli noktalarına uzanan sembolik figürlerde somutlaşır. Paylaşılan geçmişe referans veren semboller, imgeler, maddi öğeler ve kültürel pratikler ile ortak anlamın nesneleştirilmesini ifade eden bu olgu, “kimliğin somutlaşması” olarak tanımlanmaktadır. 'Kültürel bellek' maddi temsillerin daha dayanıklı taşıyıcıları üzerine kuruludur. Fiziksel çevreye yerleşerek sosyal grupla yakınlığını koruyan kültürel bellek, temsil ettiği değerlerin şimdiki zamanda hatırlanmasına aracılık eder (Assman & Czaplicka, 2006). Ortak anlamı ve kodları taşıyan nesneleşmiş kültür, topluluk belleğiyle karşılıklı etkileşim içindedir. Kültürel bellek bu yönüyle; kültür, toplum ve bellek olmak üzere üç kutbu birleştirmektedir (Assman & Czaplicka, 2006).

Assmann'a göre (2001), belleğin devamlılığı, kültürel bir zemin içinde 'yineleme' ve 'yorumlama' ile mümkündür; bu pratikler, belirli bir zaman düzeni içinde ve birbirine bağlı adımlar halinde bilginin aktarımını sağlar (Assmann, 2001, s. 91). Gündelik yaşamın içine yerleşen, uzun süre kalıcılığını sürdürebilen maddi kültür öğeleri, belleğin sürekliliği için gerekli olan eylemleri destekler. Paylaşılan geçmişe referans veren nesnelere, arşivlere, metinlere, ritüellere, anıtlara ve mekanlara uzanırken

gündelik yaşamın içindeki nesnelere de yerleşebilmektedir. Kolektif belleğin, bireysel anılarda, kişisel şahitliklerde, sözlü tarihte, toplumsal sembollerde, anmalarda, popüler kültürde, gelenekte, mitte ve insan eliyle inşa edilmiş olan dünyada bulunduğu ifade edilir (Olick, 2014, s.181).

Halbwachs ile benzer dönemlerde bellek üzerine çalışan sanat tarihçisi Aby Warburg, yüksek sanattan gündeliğe uzanan nesneleşmiş kültür öğelerini ele aldığı, büyük ölçekli projesi "Der Bilderatlas Mnemosyne'de", nesnelere "anımsatıcı enerji (mnemonic energy)" olarak tanımlamıştır (Warburg, 1929; akt Assman & Czaplicka, 2006). Kültür nesnelere "anımsatıcı enerji" yapan karşılaşmanın zihnindeki bilgi, sembol ve anlamlardan beslenmeleridir, onları bireyler için çağrışımsal yapan temsil ettikleri bağlamlardır. Çünkü nesnelere sadece kullanımda oldukları şimdiki zamana ait değildir; geçmişte yaratılmış ve kullanılmış, geçmişi hatırlatan ve çağrışım yapan parçalardır. Nesneleşmiş kültür, geçmişle kurduğu bağlam yoluyla belleği tetikleyerek, hatırlatır ve yeniden canlandırır. Bu bağlam, kültürün bir parçası olan öğeleri tanınır kılarak hatırlanmasını ve dolayısıyla geleceğe atarımını sağlamaktadır.

Maddi kültür öğeleri, bireyin benliğinin taşıyıcısı ve destekleyicisi olan nesnelere, sembollere ve mekanları kapsar. Bu bağlamda, kent, cadde, mekan ve ev gibi kavramlardan oluşan fiziksel çevre belleğin önemli birer parçası ve belleğin taşıyıcısıdır.

Bu bölümde incelenen kolektif bellek ve kültürel bellek kavramları ile bu kavramlar üzerine geliştirilmiş yaklaşımlar, sosyal örgütlenmelerin ve kültürel-çevresel etkileşimlerin yaşandığı yapıları çevrenin bellek üzerinden incelenmesine olanak sağlamış, böylece 'bellek' kavramı, mekan tasarımı disiplini içinde de bir çalışma konusu haline gelmiştir. Aldo Rossi'nin 1966'da yayınladığı "Şehrin Mimarisi" (L'architettura della città) kitabı, Pierre Nora'nın 1989 tarihli çalışması "Hafıza Mekanları" (Les Lieux de Mémoire) ve M. Christine Boyer'ın 1994'te yayınladığı "City of Collective Memory" mimarlık ve bellek çalışmalarının öncü eserleri olmuştur.

1.2. Mekan ve Bellek İlişkisi

Mekan kavramı, belleğin oluşumu ve devamlılığı süreçlerinin önemli bir parçasıdır. Norberg-Schulz'a göre (1984), "bir yere atıfta bulunmadan herhangi bir olayı hayal etmek anlamsızdır, (...) yer insanın varlığının ayrılmaz bir parçasıdır ". Halbwasch'a (1950) göre, bellek mekan temellidir ve "her kolektif bellek mekânsal çerçeve içinde" oluşmaktadır. Ona göre, hatırlama olması için bireyi çevreleyen fiziksel ortamın varlığının olması şarttır; aksi takdirde, deneyimlerle oluşan imgelerin belleğe yerleşmesinin zor olacaktır. Deneyimlerin yaşandığı evler, sokaklar ve şehirler, geçmişteki hikayeleri yeniden canlandırabilen mekânsal çerçevelere dönüşerek belleği günün koşullarında yeniden kurar (Halbwachs, 1980, s.130). Mekân, kolektif ve bireysel anıların fiziksel dayanağı olarak işlev görerek taşıyıcılığını yaptığı değerlerle belleği yeniden inşa eder. Assman (2001), mekanın belleğin inşa sürecindeki kurucu rolünü, "mekan, toplumsal ve kültürel bellek oluşturmada başrole sahiptir ve her bellek tekniğinin ilk aracı mekânsallaştırmadır" diyerek vurgulamıştır. Mekan, geçmişe dair sosyal, kültürel ve tarihsel değerlerin bireyde ve toplumda yer edinebilmesi için gerekli bağlamı ve uzamı sağlayan belleğin günün koşullarında yeniden üretimine aracılık etmektedir.

Mekan ve sosyal ilişkilerin birbirini ürettiği karşılıklı ilişkide (Işık, 1994, s.20), iki türlü 'mekânsal bellek' ve bu belleğin iki farklı oluşum sürecinden bahsedilebilir. İlki, bireyin mekânı fiziksel olarak deneyimlemesine dayanan, mekânın duyularla algılanması ve yorumlanarak belleğe yerleşmesi sonucunda bireyin zihninde mekâna ilişkin edindiği imgelerden oluşur. Belirtilen mekan belleğinin işlevlerinden biri mekânsal öğelerin yorumlanarak anlamlı ve uyumlu bir bağlantı içinde belleğe kaydedilmesidir (Rapoport, 1981). Duyular yoluyla edinilen bilgi, zihinsel şemalar aracılığıyla gruplandırılır ve kavranır. Bu yorumlama süreçleri, algılamaya bağlı olarak gerçekleşir ve sosyal yapıdan bağımsız değildir. Mekân algısında, nesnenin fiziksel varlığı algının bir boyutunu oluştururken, diğer boyut ise anlamsal boyuttur (Kahvecioğlu, 1998). Lynch (1960), bireyin tüm eylemlerinin, çevreyle kurduğu ilişkinin, kimliğini tanımlayan olaylar dizisinin ve geçmiş deneyimlerinin, günümüzdeki etkisi bağlamında gerçekleştiğini ifade eder. Bu şekilde, geçmişin şimdiki zamana olan etkisini vurgular. Duyularla algılanan çevrenin, nesnelerin ve

sembollerin yorumlanarak uzun süreli bellekte yer edinmesini sağlayan bağlamı ise bireyin belleği inşa eder.

Mekânsal belleğin ikinci oluşum türü, toplumların kabul ettikleri değer ve yargıların mekâna sembolik olarak yerleşmesi sonucunda, mekânın bir nesne olarak edindiği ve onu çağrışımsal kılan mekânsal bellektir. Paylaşılan değerlere dayalı bu mekânsal bellek, yapının taşıyıcılığını yaptığı sembolik anlamla ilişkilenen mekâna dair imgelerden oluşur. Bellekte mekana dair oluşan imgeler, çeşitli eylemler, ifadeler, göstergeler ve semboller üzerinden görünür olur. Toplulukların sosyo-kültürel etkileşimleri aracılığıyla aktarılan mekânın imgesi ve anlamı, bu bellekle ifade edilir. Birey, bu mekânı fiziksel olarak deneyimlememiş olsa bile, içinde bulunduğu topluluğun belleğinden beslenerek mekâna dair bir imgeye sahip olabilir. Birey, bu mekânı fiziksel olarak deneyimlememiş olsa bile, içinde bulunduğu topluluğun belleğinden beslenerek mekâna dair bir imgeye sahip olabilir.

Mekânsal belleğe dair bahsedilen iki oluşum süreci birbirinden bağımsız değildir ve birbirini besler. Mekânın fiziksel nitelikleri ve edindiği bağlam, mekânsal belleğin oluşum sürecinde önemli bir rol oynar. Bir yerin hatırlanabilmesi ise mekânın tanınması ve anlamın kurulması ile mümkündür; bu da tekrar eden deneyimlere dayanır. Mekân bazen hatırlamayı uyaran bir nesne, bazen ise hatırlanan nesnenin kendisidir. Bu bağlamda, mekânsal bellek, algı, deneyim, sosyo-kültürel geçmiş ve deneyimlerin şimdiki koşullar altında yorumlaması sonucunda oluşur.

Connerton (1989), toplumların belirli bir düşünce biçiminin sonucunda belirli binalar inşa ettiğini, inşa edilen binaların ise belirli biçimde düşünmeye neden oluşunu ifade eder. Kültürel normlar ile mekanlar birbirini karşılıklı olarak var etmektedir. Toplulukların paylaştığı değer, bilgi ve yargılarına referans veren göstergeler mekan üzerinde somutlaşır, gündelik eylem ve pratikleri ise mekanı biçimlendirir. Mekanları bellek için tetikleyici yapan mekânsal öğelerle birlikte bedensel pratiklerdir; belirli bir yer ile bağlantılı olan bedensel pratikler anıları güçlendirmektedir (Connerton, 1989). Bu yönüyle, mekanlar sadece belleğin pasif olarak yerleştiği fiziksel nesnelere değildir, mekan içinde gerçekleşen bedensel pratikler ile hatırlama sürecinde aktif bir role sahiptir. Sosyal ve nesnel etkileşimlerin yaşandığı mekan, bu yönüyle,

toplumsal belleğin hem üreticisi hem de bir araç işlevi görerek hatırlatıcısı konumundadır.

Göstergeler ve semboller sistemi olarak yapılandırılan fiziksel çevre, toplumun bu sisteme verdiği anlamların ve ondan aldığı mesajların okunabilir olduğu bir alandır; canlandırdıkları, hatırlattıkları ve unuttuklarıyla geçmiş ile bugünün sentezini kurarak, kültürü ve geleceği şekillendirir. Mimarlığın geçmişi canlı tutmak ya da yeniden canlandırmak için en etkili araçlardan biri olduğunu savunan Forty (2001), bu yönüyle mimarlığı diğer disiplinlerden ayrı tutar. Boyer (1996), "The City of Collective Memory" isimli kitabında, kolektif bellek bağlamında gerçekleşen hatırlama ve unutma pratiklerinin, gündelik eylemler ve yapılı çevre ile doğrudan ilişki içerisinde olduğunu anlatır. Boyer'e (1996) göre mimarlık, kentin katmanlaşan mekanı ve zamanıdır. Nesnelerin belleği üzerine çalışmalar yapan Warburg ve Assman gibi Boyer de, yapılı çevrenin hatırlamayı tetikleyen uyarıcılar olarak işlev gördüğünü öne sürmektedir. Bu anlamda bellek kavramı; kentsel mekanı tanımlamak, içindeki ilişkileri ve deneyimi anlamak açısından önemli bir kavram haline gelmektedir.

İnsanlar ve insan-olmayanların birlikteliğine dayanan kentler, bu birliktelikten ortaya çıkan topluluk duygusu ekseninde tasarlanmaktadır. Rossi'ye (1982) göre, yapılı çevre ve kenti oluşturan her parçanın doğrudan kolektif bellek ile ilişkilidir. Kenti oluşturan öğeleri ve içinde yaşayanları bütün olarak gören Aldo Rossi'ye göre, kent, kentte yaşayanların kolektif belleğidir. Kentsel çevre kolektif belleğin olduğu fiziksel uzamdır; kentsel mekanda gerçekleşen sosyal ilişkiler ve kesişimler, kentin belleğini oluşturmaktadır (Rossi, 1982).

Lynch (1960), bir kentin doğal, kültürel, ekonomik özelliklerinin ve yapılı çevresinin ile bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgular. Tekeli'ye göre (1991), tarihsel süreçte kentin edindiği farklı katmanlarının uyum ve anlam bütünlüğü oluşturmaları, kent kimliğini inşa eden olgudur. Bu olgu, bir sürece, katmanlaşmaya ve ortak bir görüşü vurgulamaktadır. Kent kimliği, bireylerin kente dair edindikleri imgenin ve değerlerin birbiri ile örtüşmesi sonucunda ortak bir görüş geliştirmesi ile oluşturmaktadır (Tekeli, 1991, s.80). Yapılı çevre geçmişin, kentteki toplumsal ve kültürel yaşamın izlerini taşıyarak kendi anlamını üretmektedir. Kentler, kentsel

belleğin etkisiyle anlamlı mekânsal kümelerden oluşur ve bu anlamlı oluşum, bir kenti diğerinden ayıran kentsel kimliği oluşturmaktadır (Topaloğlu & Beşgen, 2017, s.694).

Rossi (1982), mimari yapıları, sadece fiziksel özelliklerinin ötesine geçen, toplumsal ve kültürel anlamlar taşıyan nesnelere olarak değerlendirmektedir. 'Şehrin Mimarisi' kitabında tanımladığı 'kentsel artefakt' (urban artefact) kavramı bu bağlamda önemli bir yere sahiptir. 'Kentsel artefaktlar', kentin fiziksel dokusu ile toplumsal bellek arasında köprü kuran unsurlardır (Rossi, 1982). Kent ve onu oluşturan fiziksel çevre, zamanla gelişip dönüşür. Biçim, işlev veya anlam yönüyle değer kazanan bazı yapılar, süreklilik göstererek kent ile birlikte tarihsel bir süreç içinde şekillenir ve kentin sembolü haline gelirler. Rossi'ye göre (1982), kentlerdeki artefaktların değeri, kentin tarihsel sürecinde yer almalarıyla ilişkilidir; böylece, bu yapılar tarihsel katmanları ve birikimleriyle birlikte okunur. Kent ile bütünleşen bu yapılar, bir kentin tarihini, kimliğini ve kolektif belleğini temsil eder. Kentte yaşayan topluluklar, bu yapılarla kurdukları ilişkilerde mimari yapıyı yorumlar, onu kendi imgesine dönüştürür ve zihinsel olarak yeniden üretirler (Garniç, 2016).

Boyer'e göre (1998), kentteki kamusal alanlar, kent kimliği ve kolektif bellek için belirleyici unsurlardır. Kentte farklı sosyal grupların etkileşime geçtiği bu alanlar kesişim mekanlarıdır ve kentsel deneyimin önemli bir kısmı bu alanlarda gerçekleşmektedir. Günlük deneyimlerin yaşandığı sosyal alanlar olarak kamusal alanlar, kentin en önemli bileşenlerindedir ve toplumsal hatırlamayı tetikleyen mekânsal unsurların başında gelmektedir (Boyer, 1998). Kamusal alan sokaklar, meydan ve caddeler gibi açık hava mekanları olabildiği gibi kafeler, tiyatrolar, sinemalar, pasajlar gibi kapalı mekanlar da olabilmektedir; "ortak anıları, gelenekleri ve görenekleri sembolize eden buluşma yerlerini ve mekânlarını da içerir, bu da bizi anlam veya imgenin 'yer' oluşturmadaki rolünü düşünmeye yönlendirir" (Montgomery, 1998).

Mekân, deneyimlerle ilişkilendirilerek anlam ve kimlik kazanır; bellekte yer edinen olayların mekân ile ilişkilendirilmesi sonucunda aidiyet duygusu ortaya çıkar. Bir yerin kimliği ve o yere dair duyulan aidiyet, mekânsal bellek ile ilişkilidir. Hatıraların ve deneyimlerin birikmesiyle mekân anlam kazanır, "bir mekân bize tamamen

tanıdık geldiğinde, yer haline gelir” (Tuan, 1977, s.73). Norberg-Schulz’a (1980) göre, “hayatın gerçekleştiği alanlar, tam anlamıyla birer yer olmalıdır. Bir yer, belirgin bir karaktere sahip olan bir mekândır.”

Topluluklar için sembolik anlam taşıyan ve ortak hisler uyandıran “bellek mekanları”, paylaşılan anı ve değerlerin somutlaştığı genellikle kamusal nitelikli ‘yer’lerdir. Toplulukların bu mekanlara ve burada yaşadıkları deneyimlere yükledikleri anlam, çeşitli eylem ve ifadelerde yer bularak bellekte yer edinen olgu ve olayların nesiller boyu aktarımına da aracı olmaktadır. Tanıklık ettikleri dönemler, edindikleri sembolik değer ve yarattıkları sosyal etkileşimlerle birlikte güçlü bir mekânsal bellek oluştururlar. Tarihi, kültürel veya duygusal öneme sahip olan bu yapılar; topluluğun belleğinde önemli bir yere sahiptir ve kimlik oluşumunda rol alırlar. Kentin kolektif belleğinin bir parçası haline gelerek toplumsal hafızada geçmiş ve gelecek arasında köprü işlevi görür, kültürel devamlılık sağlayarak çeşitliliğe katkıda bulunurlar. Kentin kimliğinin inşasında kritik bir rol oynarlar.

Bellek mekânları, bireylerin ve toplulukların geçmiş deneyimleri hatırlama ve yeniden canlandırma süreçlerinde önemli bir rol oynar. Bu mekânlar, fiziksel ve sembolik olarak toplumsal belleğin taşıyıcılarıdır ve kolektif kimliğin oluşmasında ve sürdürülmesinde kritik bir işlev görürler. Mekânın birikimli bir şekilde toplumsal değerler ile ilişkilendirilmesi, ilişkileri taşıdıktan sonra toplumsal belleği parçası haline gelerek “bellek mekânına” dönüşmektedir. “Bellek mekânları”, toplulukların kamusal faaliyetlerde etkileşimde bulunurken “grubun birlik duygusunun ve özgünlüğünün temelini oluşturan, geçmişe ait ortak bir bilgiyi” ifade etmesine aracılık eden yerlerdir (Assman, 1999). Bu mekanlara giden kişiler ve gruplar sadece mekana geçmişte yüklenmiş olan anlamı miras almaz, aynı zamanda onlara yeni anlamlar da yükler. Bu anlamda, bellek mekanlarının korunması; mekânsal belleğin dolayısıyla kolektif belleğin sürekliliğinin sağlanması, kent kimliğinin, “ortaklık” ve “aidiyet” duygusunun ve kültürün sürekliliği için önem teşkil etmektedir.

Nora’ya (2006) göre, “hafıza mekanları (lieux de mémoire)” toplumsal hafızanın somutlaştığı ve kolektif kimliğin şekillendiği yerlerdir. Hafıza mekanları, fiziksel yapılar, anıtlar, hapishaneler, mezarlıklar gibi somut nesnelere olabileceği gibi, ritüeller, semboller, metinler, fotoğraflar ve hatta kavramlar gibi soyut unsurlar da

olabilir. GemiŖe referans vererek anıları korumak amacıyla tasarlanmıŖ meydanlar, mimari yapılar, anıtlar ve ritüeller, anıların taşıyıcılarıdır. “Bir hafıza mekânının esas varlık sebebi, zamanı durdurmak, unutmayı engellemek, nesnelere durumunu tespit etmek ve soyut olanı somutlaŖtırmaktır” (Nora, 2006, s. 171). Hafıza mekanları üç boyutla tanımlanır: fiziksel varlıklarıyla (materyal boyut), sembolik anlamlarıyla (sembolik boyut) ve toplumsal işlevleriyle hafızayı canlı tutan ritüel ve etkinliklerle (fonksiyonel boyut). Toplumsal bellekte kaybolmaya baŖlayan gemiŖ, bu hafıza mekanları aracılığıyla canlı tutulmaktadır (Nora, 2006, s.9).

YaŖayan bir organizma gibi geleiŖim ve dönüşüm halinde olan kent, içinde yaŖayanlar ve fiziksel çevre ile birlikte sürekli bir devinim halindedir. Kentlerin tarihsel süreçte bir kimlik edinmesi ve edinilen kimliğin sürdürülmesi için onu meydana getiren özgün değerlerin sürekliliğinin sağlanması gerekir. Bu durum kentsel bellekte yer edinen somut ve somut olmayan değerlerin tespit edilmesi ve geleceğe aktarılması ile mümkündür. Bilsele (2009) göre, “kentsel belleğini yok eden bir Ŗehir kimliğini kaybeder”. Kentin belleğinin bir parçası olan ve ait olduğu dönemin mimari ve yaŖam anlayışından özellikler taşıyan yapıların kentte sürekliliğinin sağlanması, özgün kimliğin oluşumu ve sürekliliği açısından önem taŖır (Biol, 2007). Bu unsurların korunması “kentsel mekânların tarihinin, dönüşümünün ve tarihin var ettiği kültürel mirasın gerçekliğinin yetkin biçimde kavranması” ve hafızanın ‘anlamı’ ile ‘alıŖma mekanizmasının iyi anlaşılmasına bağlıdır” (Kayın, 2015, s. 37). Bu durum kentteki anlamlı mekanların, kentin farklı dönemlerini oluŖturan katmanların göstergesi olan yapıların fiziksel varlıklarının korunması ve yeni kullanım değerleri edinerek gündelik yaŖama katılımı ile sağlanabilir. Çünkü bellek canlıdır ve dönüşüm içindedir gemiŖin referans nesnesi kaybolduğunda; gemiŖi, Ŗimdiyi ve geleceği birbirine bağlayan bağ zarar görmektedir.

Topluluklar gemiŖi Ŗimdiki zamanda yeniden keŖfetmelerini ve hikayelerinin sürekliliklerini hissetmelerini sağlayan istikrarlı desteklere ve referans çerçevelerine ihtiyaç duyar (Mistral, 2003, s.51). YeŖilyaprak’a (2008) göre, bellek, insanın varlığını zaman ve mekân bütünlüğü içinde algılamasını ve sürdürmesini sağlayan önemli bir beceridir. Yapılı çevre ise belleğe iliŖkin referansların somutlaŖtıęı yerdir. Connerton’ın (2014) ifade ettiği gibi, “mekânın düzeni, hatırlanması gereken Ŗeylerin düzenini muhafaza eder”. Sosyal etkileŖimin yaŖandıęı ve belleğin somutlaŖtıęı

uzam olan mekanlar toplulukların geçmişle olan ilişkisi yeniden düzenlemektedir. Bu sebeple, “mekânın değişimi ve dönüşümünden ilk hafıza ve anılar etkilenmektedir” (Alver, 2017, s. 270). Bu nedenle, bellekte yer edinen önemli alanların ve taşıdıkları değerlerin kaybolması, kentlerin tarihsel sürecin sonucunda edindikleri kimliğin yitimine, yaşayanların yerle ilişkisinden ortaya çıkan aidiyet hissinin zedelenmesine ve bireyin yaşam anlatısında kopukluğa sebep olma riski taşır. Mekânsal dönüşüm süreçlerinin bireylerin iyilik hali üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır.

1.3. Yeniden İşlevlendirme Kapsamında Mekan ve Bellek İlişkisinin Dönüşümü

Connerton (2009) moderniteye ilişkin unutkanlığın başlıca kaynağını toplumsal yaşamı yerellikten, insani ölçeklerden ayıran süreçler ile ilişkilendirir; insanüstü hız, akılda tutulamayacak denli büyük mega kentler, emek süreciyle bağı kopmuş tüketicilik, kent mimarisinin kısa ömrü ve içinde yürünebilir kentlerin ortadan kalkması unutkanlığa sebep olmaktadır. Toplumsal ve tarihsel önem taşıyan mimari yapılar, zaman içinde yaşanan sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak işlevlerini yitirebilmektedir. Günümüzde globalleşme, hızlı ve plansız kentleşme süreçleri ve yıkarak yapma pratikleri, hala kullanım değeri taşıyan yapıların atıl kalmasına, yıkılmasına veya bağlamından kopuk dönüşümler geçirebilirmesine sebep olmaktadır.

Mimari yapılar zaman içinde sosyo-politik gelişmeler, ekonomik sebepler ve değişen pazar taleplerine bağlı olarak özgün işlevlerini yitirebilir. Kentte atıl halde bırakılan yapılara ve yıkarak yeniden inşa etme pratiklerine karşı sürdürülebilir bir alternatif olarak ortaya çıkan ‘yeniden işlevlendirme (adaptive reuse)’, orijinal işlevini kaybetmiş tarihi yapıların sahip olduğu değerleri korumak ve potansiyellerini ortaya çıkarmak için stratejik bir müdahale biçimidir. İnsanlar tarih boyunca yapıyı çevreyi ihtiyaçlarına göre düzenleyerek kullanmış olsalar da yeniden işlevlendirme teorisi ve uygulamaları 1970’lerden itibaren resmiyet kazanmıştır. (Plevoets, 2014). Literatürde ‘uyarlanabilir yeniden kullanım’, “adaptif yeniden kullanım” gibi farklı terimlerle de ifade edilen bu kavram, en yaygın olarak “yeniden işlevlendirme” şeklinde kullanılır.

Yeniden işlevlendirme, ekonomik, kültürel ve çevresel nedenlere bağlı olarak orijinal işlevini yitirmiş olan mevcut yapıların, yapıya özgü özelliklerini korunarak çağa uygun yeni bir işlevle yeniden kullanılmasıdır. Yıkarak yeniden inşa etme pratiklerinin önüne geçerek kent kimliğinin, kültürün ve belleğin sürekliliği sağlayan en sürdürülebilir kentsel gelişmiş formlarından biridir. Mevcut yapı stoğunun kullanımı ile inşaat süreçlerinde ortaya çıkan ekonomik ve çevresel zararların önüne geçerken, kentlerin sahip olduğu tarihsel ve kültürel katmanların korunması sağlar. Kentlerde sürdürülebilirliğe katkı sunan bir yapılaşma biçimi olmasıyla beraber, günümüzde hala pek çok yapının yeniden işlevlendirilmesi için en önemli etmen 'kimlik' değerleridir. Toplumun anlam atfettiği mekanlar için yeni kullanım değerleri üretilmesi ve bu yapıların yıkımın önüne geçilmesine olanak sunar.

Günümüzde kentsel mekânlar, genellikle çağın tüketim alışkanlıklarına hizmet eden alanlar olarak yeniden üretilmekte ve bu durum, kentin belleğinde kopukluklar yaratmaktadır. Bu nedenle, bir yapıya yeni bir işlev kazandırırken olumlu sonuçlar elde edebilmek için mekânda nelerin korunacağı üzerine dikkatlice düşünmeyi gerektirir. Yeniden işlevlendirme çalışmalarında hedeflenen, yalnızca yapı kabuğunun ve fiziksel dokusunun korunması değildir; aynı zamanda yapının barındırdığı toplumsal ve sembolik değerlerin, kültürel bellekteki anlamının da korunması beklenir. Dönüşüme girerek yeniden üretilen mekân, kullanıcıları tarafından yeniden algılanarak yeni anlamlar kazanmaktadır (Eryiğit ve Anıktar, 2021). Bu nedenle, yapının sahip olduğu yapısal ve sosyal değerler göz önünde bulundurularak, ona uygun yeni bir kullanım değeri önerilmesi kritik öneme sahiptir.

Burada yeniden işlevlendirmenin, geçmişi dondurmak veya doğrudan korumaya çalışmak anlamına gelmediğinin altını tekrar çizmek gerekir. Yapıya dair eski ile yeni arasında kurulacak olan ilişkinin nasıl olacağı, hangi değerlerin geleceğe nasıl aktarılacağı sorularını gündeme getirir. Peki, eski ve yeni arasındaki ilişki nasıl olmalıdır? 'Eski' yapının geçmişinden devralınan kimliğin sürekliliğine odaklanırken, 'yeni' günün koşullarında ortaya çıkan değişim ihtiyacına odaklanmaktadır. Bu sorunun cevabı, her kentsel yapıtı oluşturan parçalarda saklıdır; çevre ile ilişki kurma biçiminde, yapım tekniklerinde, özgün öğelerinde ve mekanı biçimlenişinde aranmalıdır. Wong'a (2016) göre, yeniden işlevlendirme pratiğinin önemi "sadece

mevcut yapıların yeniden kullanımını değil, aynı zamanda malzemelerin yeniden kullanımını, dönüştürücü müdahaleleri, inşa edilmiş altyapı aracılığıyla kültürel fenomenlerin devamını, zaman ve mekan dokusundaki bağlantıları ve belleğin korunmasını” da içermesindedir. Yapının tarihselliğine ve kimliğine katkı sunan mekânsal ve sosyal niteliklerinin tespit edilmesi ardından günün ihtiyaç ve koşullarına göre yeniden şekillenmesi ideal bir senaryo olarak ortaya çıkar.

Tarihi mekanlar, kent ve kentsel yaşama dair farklı bellek katmanları barındırır. Mekanın taşıdığı biçimsel ve simgesel anlamlarla ‘mekan belleği’ inşa edilir, dolayısıyla mekânsal ögeler hatırlama ve unutma pratiklerini etkilemektedir. Bu nedenle yeniden işlevlendirme uygulamalarında yapının özgün özelliklerine ek olarak bellek değerlerinin ve onların somutlaştığı nesnelerin/yerlerin tespit edilerek korunması kritiktir. Bu süreç, mekânın hem geçmişle olan bağlamın korumasına hem de yeni anlamlar kazanarak toplumsal hafızada katmanlaşmasına olanak tanır. Böylece, mekân sadece fiziksel bir yapı olmanın ötesine geçerek, geçmiş, bugün ve geleceğin buluştuğu bir kesişim yeri olabilir.

Edinilen yeni işlevin, biçimsel ve toplumsal geçmişi içinde barındırması kent kültürü ve kentsel gelişim açısından önem taşır. Mekanların geçmişle olan bağını koruyarak toplumsal belleği somutlaştırmak, bu süreçte kullanılan çeşitli tasarım stratejileri ve ögelerle mümkün hale gelir. Tasarımında kullanılan belirli unsurlar, toplumsal belleği canlandırmak için özel olarak seçilebilir. Bu anımsatıcılar, mekanın eski işlevi ya da tarihsel olayları çağrıştıran elemanlar olarak işlev görür. Örneğin, bir fabrika binasının modern ofislere dönüştürülmesi sırasında, fabrikanın eski makine parçaları dekoratif öge olarak kullanılabilir. Bu parçalar, fabrikanın endüstriyel geçmişini anımsatarak çalışanlar ve ziyaretçiler için tarihsel bir bağ kurar.

İç mekan içinde bellek köşeleri oluşturmak, kolektif belleği güçlendiren bir başka etkili yöntemdir. Bu alanlar, mekanın tarihini veya toplumsal bellekteki önemini anımsatarak geçmişle günümüz arasında bir köprü kurar. Günümüzde bellek duvarı oluşturma yöntemlerinden biri de dijital teknolojiler kullanılarak oluşturulan interaktif enstalasyonlardır. Ziyaretçiler led ekranlar, akıllı telefonlar gibi araçlar aracılığıyla etkileşime girerek geçmiş hakkında bilgi edinebilirler.

2. BÖLÜM KAVAKLIDERE SİNEMASI

Nejat Tekelioğlu tarafından 1965 yılında tasarlanan ve 1968 yılında açılan Kavaklıdere Sineması, Tunalı Hilmi Caddesi'nin ilk açılan ve en uzun süre hizmet veren sinemasıdır. Yaklaşık 40 yıl boyunca kentte faaliyet göstererek, kentin gündelik yaşamının önemli bir merkezi haline gelmiştir. Ancak tarihsel süreçte yaşanan gelişmeler, sinemanın iki kez kapanmasına neden olmuştur. İlk dönem, 1968-1985 yılları arasında, sinemanın Nergiz ailesi tarafından işletildiği dönemdir. Bu dönemde, kentteki semt sinemalarının sayısının arttığı ve sinemanın toplumun temel eğlence anlayışını şekillendirdiği görülmektedir. 6 yıl kapalı kalmasının ardından, 1991 yılında tekrar açılarak 2007 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Bahsedilen iki dönem arasında mekanın tasarımı, gösterime sunduğu filmler ve kullanıcı kitlesi açısından belirgin farklılıklar bulunur.

Bu bölümde, Ankara'nın kentsel belleğinin bir parçası olan ve şehrin kültürel geçmişinin sembollerinden biri haline gelmiş Kavaklıdere Sineması'nın ayrıntılı bir incelemesi yapılacaktır. Bölüm, üç ana başlık altında ele alınmıştır. İlk bölümde, sinemanın 1965 yılında projelendirilmesinden 1985 yılında kapanışına kadar olan süreç incelenmiştir. Bu bölümde, yapının karakteristik mimari özellikleri, dönemin dinamikleri ile olan ilişkisi üzerinden incelenmiştir. İkinci bölümde, sinemanın 1991 yılında yeniden kiralanmasından 2007 yılına kadar geçen süreç ele alınmıştır. Bu dönemde yapının geçirdiği mekânsal dönüşümler, sinema endüstrisini etkileyen olaylarla birlikte incelenmiştir. Son olarak, 2007 yılında kapanmasının ardından sinemanın yeniden açılması için kentliler tarafından düzenlenen etkinlikler ve medyadaki hatırlama pratikleri üzerinde durulmuştur. Kent içinde farklı grupların sinemanın yeniden açılması için bir araya gelmesi, yapının zaman zaman özel etkinlikler için açılması ve sinemanın kentliler tarafından 16 yıl boyunca hatırlanmaya devam etmesi, Kavaklıdere Sineması'nın bir bellek mekânı olduğunun göstergeleri olmuştur. Sinemaya dair bellek anlatısı, sinemanın konumu, mekânsal biçimlenişi, öğeleri, gösterim programı ve kente kazandırdığı yaratıcı uygulamalarla birlikte ele alınmış; dönemin sosyo-kültürel, ekonomik ve politik gelişmeleri çok yönlü bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

2.1. Kavaklıdere Sinemasının Tarihi

1965 yılında, Başkent Apartmanı bünyesinde tasarlanan Kavaklıdere Sineması; konut, ticari mekan ve sinema işlevlerini birlikte tasarlandığı 'sinemalı apartman' tipolojisinin örneklerinden biridir. 1950'lerin sonlarından itibaren Ankara'da önemli bir kamusal alan olarak şekillenmeye başlayan ve 1970'lerde 'sinema cenneti' olarak anılan Tunalı Hilmi Caddesi'nde yer almaktadır (Kaymaz, 2021). Sinemanın projesi 1966 yılında belediye tarafından onaylanır; 2 sene süren uygulamanın ardından, 8 Nisan 1968 tarihinde, "Hürriyet Fedaileri" isimli film ile açılışını yapmıştır (Tür, 2022) (Görsel 1).

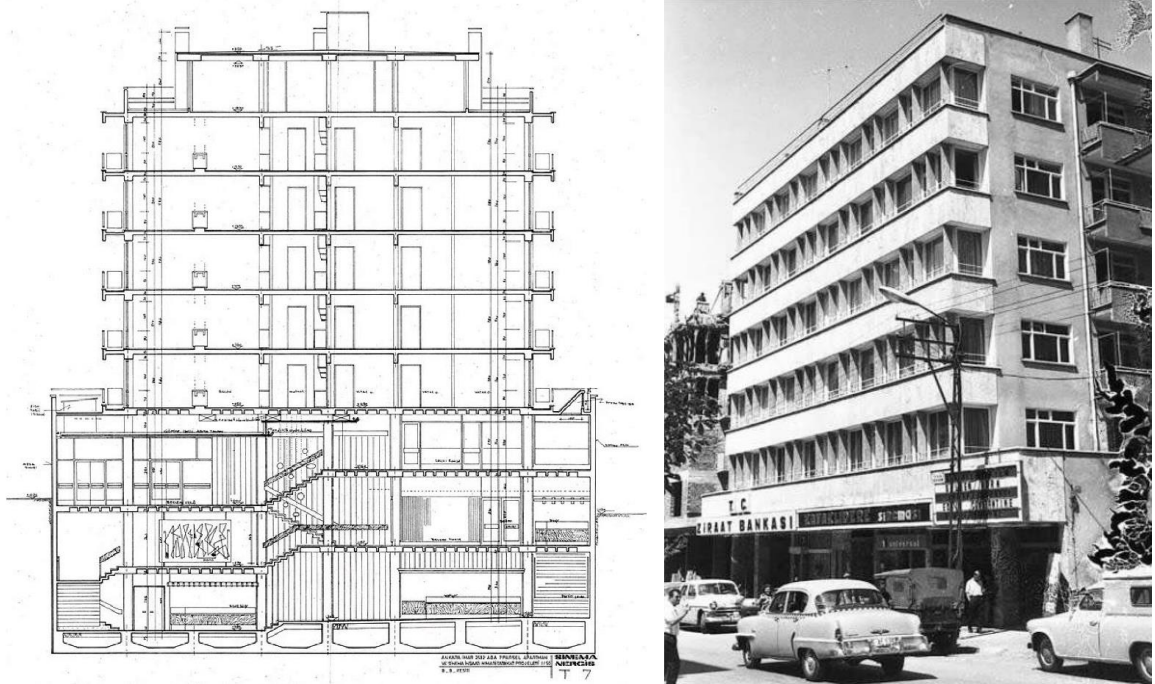
Görsel 1. Kavaklıdere Sineması,1968 (Nergis Ailesi Arşivi)

Ankara'nın Ulus çevresinde şekillenen kent merkezi, 1950'li yıllarda önce Yenişehir'e (daha sonra Kızılay), daha sonra Atatürk Bulvarı eksenini boyunca gelişim göstererek Tunalı Hilmi Caddesi'nin yer aldığı Kavaklıdere aksına doğru kaymış ve kendi mekânsal ve sosyal dinamiklerini yaratmıştır (Aydın et al., 2005, ss. 546-547). Kentin ticari, kültürel ve eğlence mekanlarının gelişimi bu aksla paralellik göstermiştir. Kavaklıdere Sineması, bu bölgede yer alan ve 1950'lerin sonlarından itibaren Ankara'da önemli bir kamusal alan olarak şekillenmeye başlayan Tunalı Hilmi Caddesi'nde açılan ilk sinemadır; cadde, 1970'lerde "sinema cenneti" olarak anılacaktır (Kaymaz, 2021).

1960'lı yıllar, literatürde Türkiye sinemasının 'Altın Çağı' ya da 'Doruk Yılları' olarak kabul edilir (Aktaş vd., 2008; Erkılıç, 2003). 1968 yılının sonlarında gelindiğinde, Ankara özelinde 65 sinema salonu ve 75 tane de açık hava sineması bulunur ve bu sinemaların yarısından fazlası 1960 yılından sonra açılmıştır (Medin, 2007).

Kavaklıdere Sineması'nın sahibi ve müteahhiti Ayhan Nergiz, sinemaların giderek artan popülaritesini ve Tunalı Hilmi Caddesi'nin büyüyen potansiyeline rağmen caddede hiç sinema bulunmadığını fark etmiş (Tunç, 2011); böylece sinema projesi ortaya çıkmıştır. Sinemanın teknik çizimlerde ilk olarak Sinema Nergis¹ olarak adlandırıldığı, daha sonra bulunduğu semtin ismini alarak açıldığı görülmektedir (Görsel 2b).

Tunalı Hilmi Caddesi'nin Ankara'da yeni bir ticari alt merkez olması nedeniyle sinemanın bulunduğu Başkent Apartmanı'nın zemin katı tamamen ticari işlevlere ayrılmıştır. Dönemin sinema salonları ile benzer şekilde geniş fuayeli, balkonlu ve tek salon olarak tasarlanan sinema, 750 kişilik seyirci kapasitesine sahiptir ve üç kattan oluşmaktadır. Mimarın tasarladığı bir diğer 'apartmanlı sinema' olan Talip Sineması'yla beraber bu dönem inşa edilen tek salonlu sinema tipolojisinin son örneklerindedir (Şumnu, 2018, s. 147-148). Yapının orijinal planlarında zemin katta sinemaya ek olarak banka ve pastane işlevleri bulunmaktadır (Görsel 2b).

Görsel 2. Başkent Apartmanı 1970'ler (Süreyya Oral)

Kavaklıdere Sineması Planı (Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi)

¹ Sinemanın mülk sahiplerinin soyadı olan Nergiz, sinemanın planlarında "Nergis" olarak yer almıştır.

Sinema yapısını önemli kılan bir diğer neden, mülk sahibi ve yapının müteahhidi Ayhan Nergiz'in, mimar Nejat Tekelioğlu ile çalışacağı diğer iki 'sinemalı apartman' ve Tunalı Hilmi Caddesi'ndeki diğer sinemalar için prototip olmuş olmasıdır (Kaymaz, 2021). Orkide Apartmanı ve Menekşe Sineması, Nergiz Apartmanı ve Sineması mimarın Ayhan Nergiz için tasarladığı diğer sinemalı apartmanlardır. Kavaklıdere Sineması'nın açılışından bir sene sonra, Nejat Tekelioğlu'nun tasarladığı bir diğer 'sinemalı apartman' olan Talip sineması, 1969 yılında açılmıştır (Nergiz, 2017). 70'lerin başında, Tunalı Hilmi Caddesi'nde beş farklı sinema salonu vardır; yakın çevrede caddeye yürüme mesafesinde konumlanan üç tane daha sinema bulunmaktadır (Kaymaz, 2021).

Sinemanın, Başkent Apartmanı'nın Tunalı Hilmi Caddesi'ne bakan batı cephesinde yer alan giriş ve çıkış alanları; mağazaların arasında pasaj girişi benzeri açıklıklar olarak tasarlanmıştır (Görsel 3). Kapının arkasında, gişelerin bulunduğu ve diğer ticari işlevli dükkanlar ile paylaşılan giriş fuayesi yer alır. Giriş fuayesinde bulunan kapı sinemanın geniş merdiven sahanlığına açılmaktadır, salonlar ve fuaye alanları zemin seviyesinin altındadır. Sahanlıktan aşağı devam edildiğinde balkon ve özel locaların yer aldığı fuayeye ulaşılır, bir kat aşağıda ise parter ve fuaye yer almaktadır (Görsel 1b).

Görsel 3. Kavaklıdere Sineması Giriş Fuaye ve Sinemada Yer Alan Dekoratif Işıklı Pano
(Nergiz Ailesi Arşivi)

Hosanlı (2022), 1950'lerden sonra kent içinde gelişen sinema kültürünün, yeni yapı ve iç mekan tipolojisi geliştirdiğini ve dönemin sinemalarının modern mimarinin önemli örneklerini oluşturduğunu belirtmektedir (s. 53). Sinemaların mekânsal ve

sosyal açıdan önemli bileşenleri olan fuaye alanları, mimarlar tarafından özenle tasarlanmıştır. Kavaklıdere Sineması'nın fuaye alanları duvar rölyefleriyle birlikte tasarlanmış, çeşitli malzemeler ve dokular bir arada kullanılmıştır (Görsel 4). Yapının içinde iki adet seramik bir adet traverten duvar rölyefi yer alır, kolonları mermer kaplamadır. Ayrıca balkon ve parter katları arasında geçiş sağlayan merdivenin duvarı yeşil seramik karolarla kaplanmıştır.

Görsel 4. Kavaklıdere Sineması'nda Yer Alan Duvar Dokuları

Yapı ile bütüncül olarak tasarlanmış olan seramik duvar panoları mekan içinde odak noktaları oluşturmaktadır. Çanakkale Seramik tarafından üretilmiş olan seramiklerin, reklam panosu olarak tasarlandığı mülk sahibi tarafından belirtilmiştir (Ayhan Nergiz akt. Tür, 2022). Seramik panolar, 1950-1970 yılları arasında Cumhuriyet Dönemi Türkiye mimarisinde, kamusal alanda görünür olan sanat ve mimari birlikteliğinin bir yansımasıdır. Yavuz'a göre (2008), mimarlar ve sanatçılar, "temsil" ve "kimlik" meseleleri üzerinden bir araya gelmiştir; modernizmin kimlik arayışları Türkiye'de modern dönemin kamusal yapılarında göze çarpmaktadır. Şumnu'ya göre (2017) ise, seramik rölyef uygulamaları, sanatçılar için hem ekonomik gelir kaynağı hem de yeni bir sanatsal temsil alanı yaratmıştır. Dönemin sinema yapılarında olduğu gibi, Kavaklıdere Sineması'nda da bu yaklaşım seramik duvar rölyefleri aracılığıyla görünürlük kazanmış (bkz. Görsel 4); bahsedilen rölyef panolar, sinema yapısıyla özdeşleştirilerek binanın kimlik inşasına önemli bir katkı sunmuştur. Seramiklerde sanatçı imzası yer almamıştır.

Görsel 5. Kavaklıdere Sineması'nda Yer Alan Seramik Panolar

Yapıdaki bir diğer dikkat çekici mekânsal detayı dökme demir korkuluklardır; modern mimarinin donatı ölçeğinde mikro bir temsili olarak kabul edilebilir. Korkuluklarda yer alan kare formun mekan içindeki diğer detaylarda tekrar ettiği görülmektedir. Geometrik formlar, zemin mermerinde, rölyef detayı olarak merdiven basamaklarında ve traverten duvar rölyefinde kullanılmıştır.

Görsel 6. Kavaklıdere Sinemasının Korkulukları

İç mekanda bulunan ahşap mobilyalar Aktan Mobilya tarafından üretilmiştir. "Firmanın Kavaklıdere Sineması'na ilişkin düzenlediği 28.03.1968 tarihli belgede; sinemanın müşteri koltukları, loca fuayesi kiralık vitrini, giriş holü kiralık vitrini, kapı kanatları, balkon fuaye resim çerçeveleri, vestiyer ve büfeler, dekoratif ışıklı panolar,

merdiven küpeştesi, gişe, salon ve balkon duvar kaplamaları, giriş kapıları gibi çok sayıda işin firma tarafından yapıldığı görülmüştür” (Şumnu, 2020). Şumnu (2020), belgedeki “ses emici Kopenhag lambri” uygulamasına dikkat çekmektedir; bu uygulama, daha önceki sinemalardan farklı olarak Kavaklıdere Sineması'nda akustik tasarımın ön planda tutulduğunun bir göstergesidir.

Görsel 7. Ses Emci Kopenhag Lambri, Salon 4

Sinemalar, dönemin teknolojisinin ve tasarım kararlarının görünür olduğu yerler olmakla birlikte politik gelişmelerinin, sosyo-kültürel dönüşümlerin ve kentin gündelik yaşamın okunmasına da aracılık etmektedir. Türkiye’de 1950 sonrası inşa edilen sinemalar, sosyal kamusal alanlar olarak 1980'lere kadar kentin gündelik yaşamında önemli bir yere sahiptir. Buluşma ve bir araya gelme mekanları olarak kent belleğinde yer edinmiştir. Bu dönem, izleme aktivitesi birlikteliğe dayanan kitlesel yapılan bir eylemdir. Film öncesinde ve sonrasında fuaye alanında bulunmak; kentin sosyal yaşamına katılımı ve görünürlüğü ifade etmektedir.

Tür’ün (2022) çalışmasında; sinemanın işletmeciliğini yapmış olan Zafer Göker, 70’li yıllardan 80’lerin ikinci yarısına kadar Kavaklıdere Sineması’na yoğun talep olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Kavaklıdere Sineması 750-800 kişi ama hiçbir seansını 800 kişiye oynamadı. 800 kişilik salona 900 kişi girdi. Sandalyelerde oturmak istiyorlardı, şu sandalyeyi bana buraya koy ben oradan bu filmi izlerim diyorlardı. 1970’lerden 82’ye kadar Kavaklıdere Sineması felaket çalıştı. Hele hele bir film vardı,

Kasabanın Sırrı diye bir film oynadı. Ve çocuklar için bir film vardı gündüz seanslarında oynardı, Marisol. Bu iki film harikaydı, onda çocukların doldurmasını, Kasabanın Sırrında büyüklerin doldurmasını unutamam” (Z.Ş. akt. Tür, 2022).

Mahalle olgusunun hala devam etmesi ve sinemanın toplum için ana eğlence kaynaklarından biri olması, bu dönem sinemaların önemini artıran etkenlerden olmuştur (Çelen, 2010; Erkılıç, 2009). Merdin’in (2017), Ankara’daki sinemalar üzerine gerçekleştirdiği ve sözlü tarih araştırmasını yöntem olarak kullandığı çalışmasında; görüşmecilerin anlatıları, 1960 sonrası açılan semt sinemalarının bulunduğu mahallenin ve toplumun kültürüne göre şekillendiğini göstermektedir. Kavaklıdere hattındaki sinemalar; yabancı yapın filmlerin ve sanat filmlerinin gösterildiği altyazılı gösterildiği ve biletlerin daha pahalı olduğu, kadın-erkek ayrımının olmadığı ve giyime özen gösterildiği mekanlardır; kitlesini toplumun seçkin bir grubu oluşturmaktadır (Merdin, 2017). Resuloğlu'nun (2011), Tunalı Hilmi Caddesi'nin gelişimi üzerine yaptığı tez çalışmasında; görüşmecilerinden biri olan ve 1952'den beri Tunalı Hilmi'de ikamet eden Nurettin Erbir, Ankara'nın bürokratlarının Kavaklıdere Sineması'na gittiğini, seçkin ve temiz ailelerin geldiği bir sinema olduğunu ifade etmektedir.

Tunalı Hilmi Caddesi, 1950'lerden sonra Ankara'da diplomatik görevlerde bulunan yabancılar için önemli bir konum olmuştur. Çoğunluğunu Amerikalıların oluşturduğu yabancıların bu bölgede yaşamasının, Kavaklıdere bölgesinin gündelik yaşam tarzı üzerinde ve caddenin bir alt merkez olarak şekillenmesinde etkisi bulunmaktadır (Resuloğlu,2011, s.100). Kavaklıdere Sinemasında çeşitli zamanlarda, büyükelçilikte veya askeri üslerde çalışan Amerikalı izleyicilere hitap etmek için altyazısız ve dublajsız filmler de gösterilmektedir (Felekoğlu, 2013).

Tunalı Hilmi Caddesinde yer alan sinemalar aynı zamanda caddenin kimliğini de şekillendirmiş, 60'lı yıllarda hala gelişmekte olan bir alt merkez olan Tunalı, sinemalarla birlikte kimlik kazanmış ve sinemalarla anılmıştır. Azzem Ayhan Aydınöz, Kavaklıdere Sineması ve Akün Sineması gibi sinema salonlarının sadece buldukları çevrede (Kavaklıdere semt) değil kent içinde de kültürel işleve sahip olan ana kamusal olarak önemli yerler olduğunu belirtir (Resuloğlu, 2011).

“Oralarda sinemalar açılmaya başladı: Kavaklıdere Sineması, Talip Sineması, Esat Dörtyol'a doğru. Bunlar, bölgenin ve tüm Ankara'nın eğlence ihtiyaçlarını karşılayan sinemalardı. Ayrıca Bulvar üzerinde Akün Sineması da vardı, ancak o daha çok kültürel odaklıydı. O zamanlar fazla seçenek yoktu; yani sinema eğlence için önemli bir yerdi. Uzun kuyruklar olurdu” (A.A. Aydınöz akt. Resuloğlu, 2011).

Dönemin sinemalarının film gösterimlerine ek olarak başka hizmetler de vermekteydi. Erken soğuk savaş döneminde Ankara'daki sinemaları üzerine yazısında Gökatalay (2019), sinema salonlarının konser, tiyatro gösterileri ve çeşitli siyasi toplantılar için kullanıldığını belirtmektedir. Sinema salonlarının çok amaçlı kullanımı bu dönemi takip eden yıllar boyunca da devam etmiştir. 60'ların sonlarından itibaren gelişmeye başlayan rock, metal ve punk türlerinde üreten müzik grupları konserlerini dönemin sinemalarında vermiştir², Kavaklıdere Sineması da bu sinemalardan biridir. Commonsense isimli grubunun 12 Nisan 1987 tarihinde verdiği performans bu konserlerden biridir (Karayıldız, 2019). Sinema salonları sahip oldukları teknik altyapı salonların karma amaçla kullanımını mümkün kılmış, sinemalar kentteki diğer alt kültürlerin gelişmesine katkı sunmuştur.

Görsel 8. Ankara'da Sinemalarda Verilen Konserlerin Biletleri (Türkiye'de Ağır Müziğin Tarih) Kavaklıdere Sinemasında Sahnelenen Commonsense Konseri, 12 Nisan 1987 (Baki Karayıldız)

² Türkiye'deki rock, metal ve punk kültürü üzerine yapılmış detaylı bir dijital arşiv çalışması için bkz. "Türkiye'de Ağır Müziğin Geçmişi". Platform; 80'li ve 90'lı yıllarda gerçekleşen konserlerin, konser biletlerinin ve fotoğraflarının bir derlemesini sunmaktadır; etkinlikler incelendiğinde konserlerin sinemalarda yapılmış olduğu görülmektedir (Türkiye'de Ağır Müziğin Tarihi, t.y.).

Türkiye'nin batılı devletlere göre televizyon yayınlarına daha geç başlaması, sinemanın uzun süre kentte önemi bir kitle eğlence biçimi, sosyalleşme ve kültür aracı olarak öne çıkmasında etkili olmuştur (Hıdıroğlu, 2019). Türkiye'de ilk sürekli televizyon yayını, 1970'li yılların ilk yarısına, TRT'nin ulusal düzeyde siyah beyaz yayınlara başlamasıyla olmuştur (Evren ve Karadoğan, 2008, s. 62). 1970'lerde televizyon evlerde yaygınlaşır ve izleyicinin sinemaya olan ilgisinde düşüş başlar. Sinemaya gitme eylemi artık eskisi gibi heyecan verici ve özel değildir. Televizyon ve video kaset teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, kitlesel bir eylem olan izleme aktivitesi, kamusal alandan özel alana geçmeye başlamıştır. Bu yıllarda izleyicinin ilgi kaybının başlıca sebepleri arasında televizyonun ve ardından video kasetlerin yaygınlaşması, ekonomik ve toplumsal belirsizlikler ve sinema sektöründe yaşanan kriz yer alır (Medin, 2017). Bu dönem Amerikan film dağıtım şirketlerinin, Türkiye'de film ithal eden şirketlerine, borçlarını ödeyemedikleri gerekçesiyle 70'li yıllar boyunca ambargo uygulaması sonucunda sinemalarda gösterilen Amerikan filmlerinin sayısında ciddi bir düşüş gerçekleşmiş; bu durum, izleyicinin sinemaya olan talebinde düşüşe sebep olmuştur. (Ulusay, 2008: 104-106). Televizyon ekranlarının 80'li yıllardan itibaren renklenmeye başlamasının da bu durum üzerinde yadsınamaz bir etkisi bulunmaktadır.

Yaşanan tüm bu gelişmeler, dönemin sinemalarının bir çoğunun kapanması veya gösterim programlarında değişikliğe gitmesiyle sonuçlanmıştır. Kavaklıdere Sineması, dönemin diğer sinemaları ile benzer şekilde seyircinin sinemalara azalan ilgisi sonucunda 1985 yılında kapanmış ve 1991 yılına kadar kapalı kalmıştır. Sinemanın kapalı kaldığı bu süreçte, ara sıra avantür Yeşilçam filmlerinin gösterimleri için açıldığı ve 1988-1989 yılları arasında kiralandığı ancak uzun süre açık kalmadığı ifade edilmektedir (Demirkol akt. Tür, 2022).

1989 yılında, hükümetin liberal ve dışa açık bir ekonomiye yönelik politikaları doğrultusunda, "Yabancı Sermaye Kanunu"nda yapılan değişiklikle yabancı şirketlere Türkiye'de doğrudan yatırım yapabilme hakkı tanınması; literatürde (Kalemci ve Özen, 2011), Türkiye'deki sinema sektörü için bir dönüm noktası olarak değerlendirilmiştir. 1985 yılında kapanan Kavaklıdere Sineması; bu yasa değişikliğinden 2 sene sonra, 1991 yılında, İrfan Demirkol tarafından tekrar kiralanarak yeni bir döneme girmiştir. Demirkol, sinemanın yeniden açılacağı günden önceki geceyi şu şekilde aktarmıştır:

O gece kuyruk oldu sinemada sokağa taşıyordu, en az 50 kişi vardı. Neden geldiniz diyoruz, kart alacağız işte ilk on kişi dediniz diye girdik sıraya dediler. Ama burada 50 kişi var ne yapacaksınız, ama olsun belki aradan çıkan olur dediler. Biz de 20 kişiye daha verelim dedik, onlara da daha kısa süreli verdik. Ama gitmedi kimse oturdu, gitar çalıyorlar, bira içiyorlar. Sonra dedik hadi siz de girin filme, makinist kontrol ederken. Hadi dedik birlikte film seyredelim. Herkesi aldık, gece 1'de. Bizim çalışanlar da geldi, ustalar da geldi. Öyle o gece çok mutlu ayrıldı insanlar (Demirkol akt Tür, 2022).

Görsel 9. Kavaklıdere Sineması Giriş Fuayesinde Bekleyen Gençler, 1991

(Sinemada Son Adam: Makinist Ramazan Çetin Ankara Sinemaları Tarih, Evren ve Karadoğan)

1989 yılında yapılan yasa değişikliğinin ardından sinema sektörüne giren yabancı şirketler, film şirketleri açmalarının yanı sıra seyir mekanlarına da yatırım yapmaya başlayarak Türkiye'yi çok salonlu sinema (multiplex) formu ile tanıştırmıştır (Kalemci ve Özen, 2011, s.72). 1980'lerin sonuna denk gelen bu yıllar, alışveriş merkezlerinin ortaya çıkışı ile paralellik gösterir. Mağazalar, sinemalar, restoranlar, oyun ve spor salonları gibi bütün eğlence aktivitelerinin bir arada bulunması üzerinden reklamları yapılan alışveriş merkezleri; çok salonlu sinema salonları ile ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir. 1990'lı yıllarda sinemaya gitme eylemi, tüketim kültürüyle iç içe geçmiştir. Sinema izleyicisinin yeni açılan sinema komplekslerine yönelmesiyle bağımsız sinemaların yaşadığı kriz derinleşmiş; yeni ve çok salonlu sinemaların teknik alt yapısı ve salon kalitesiyle rekabet etmek durumunda kalan semt sinemaları, değişim zorunluluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Tek salonlu tasarlanmış olan pek çok sinema yapısı, 90'lı yıllarda tadilat görerek çoklu küçük salonlardan oluşan komplekslere dönüştürülmüştür. Ulusoy (2004), özellikle büyük şehirlerde birçok sinemanın yenilenerek Dolby Stereo ya da Dolby Digital ses sistemlerine

geçiş yaptığını aktarır. Sinema salonlarına yapılan yatırımlar, izleyicilerin tekrar sinema salonlarına dönmesinde önemli rol oynamıştır.

Kavaklıdere Sineması teknolojik gelişmelere ve dağıtım şirketlerinin anlaşmalarına uyum sağlamak için 1992 yılında tadilat geçirmiştir. Dönemin işletmecisi Demirkol film dağıtıcılarının bir film için 4 haftalık anlaşma yaptıklarını, gösterimin ilk haftasından sonra seyirci gelmediğini için sinemayı çoklu salona çevirdiklerini aktarmıştır (Tür, 2023). Balkonlu ve tek salonlu tasarlanan Kavaklıdere Sineması önce üçe daha sonra dörde bölünerek çok salonlu bir sinemaya dönüştürülmüştür. Teknik alt yapısı yenilenerek Dolby Digital ses sistemlerine geçiş yapılmıştır. İç mekânda gerçekleşen tadilat projesi için Nejat Tekelioğlu'ndan onay alınmış ve süreç mimar Mustafa Yücesan tarafından yürütülmüştür (Tür, 2022). Tadilat sürecinde salonun bölünmesine ek olarak ses sistemlerinin yenilediğine, ses geçirme sorununa çözüm olarak kapıların değiştirildiğine, neon tüplerle yapılmış mahal isimleri ve yönlendirmeler yerleştirildiğine yer verilmiştir. Neonlar yapıya özgünlük katarak, yapının kimliğini oluşturan öğelerden biri olmuştur (Görsel 10).

Görsel 10. Neon Aydınlatmalar

90'lı yıllarda gösterim programında yoğunluklu olarak sanat filmlerine yer veren Kavaklıdere Sineması, nitelikli Avrupa ve Türk filmlerinin gösterimlerini yapmasından ötürü Eurimages-Europa Cinemas olarak bilinen Avrupa Konseyi'ne bağlı Görsel-İşitsel Eserler Destek Fonu ile desteklenmiştir. Bu dönem, Ankara Uluslararası Film Festivali, Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali, Gezici Film Festivali gibi sayısız film festivaline ve film günlerine etkinliğine ev

sahipliği yapmış; kentliler tarafından 'Festivallerin Sineması' olarak anılmıştır. İrfan Demirkol, Kavaklıdere Sineması'nda yapılan etkinlikleri şu şekilde anlatır:

“Festivallerden filmler oynadık, çok iyi tuttu. İnsanlar akın akın sinemaya gelmeye başladı. Festivaller hep dolu dolu geçti. Gece sinemaları yaptık, 'Beyaz Geceler' dedik ismine de. İlk kez Türkiye'de biz başlatmıştık. Sabaha kadar üç film, çok keyifli şeyler olurdu, festivallerde de. Sonra adı festivallerin sineması oldu. Festivallerin sineması, Kavaklıdere Sineması diye anıldı. Bütün festivaller Kızılırmak ve Kavaklıdere'de başlamıştır, Ankara Film Festivali, Gezici Festival, Uçan Süpürge, İnsan Hakları, LGBT hepsi bizim öncülüğümüzde bizim desteğimizle olmuştur. Dünyanın en iyi festival filmlerini gösterdik, onun bir listesini yaparsak, Türkiye'de bizim kadar festival filmi gösteren sinema yoktur herhalde” (Demirkol, akt. Tür, 2022).

Kent içinde birçok yenilikçi uygulama Kavaklıdere Sineması'nda başlamıştır. Sinemaya gelen aileler için çocuk bakımı hizmeti sunulmuş ve “Kreşli Sinema” başlığı ile gazete reklamlarında yer almıştır. “Beyaz Geceler” isimli geceden sabaha kadar süren film maratonları ve Film Eleştirmenleri Derneği'nin (SİYAD) yıl sonu seçkilerinin gösterimleriyle ünlüdür (Evren and Karadoğan, 2008:160-163). 1999 yılında, “nitelikli sinemanın izlenmesine yaptığı katkılardan ötürü”, Ankara Film Festivali tarafından verilen Kitle İletişim Ödülü'nün sahibi olmuştur. (Derin, 2007).

Kavaklıdere Sineması'nda, film gösterimleri ve festivallere ek olarak tiyatro, sergi gibi diğer sanat faaliyetlerinin yer aldığı bilinmektedir. Yalazan'ın (2007), Hürriyet gazetesinde yayınlanan haberine göre; Kavaklıdere Sineması, tek salona sahip olduğu dönemde aynı zamanda tiyatro olarak da hizmet vermektedir. Cumhuriyet Gazetesi'nde, 18 Ocak 1993'te verilen reklamda sinemanın bölündükten sonra da tiyatro için kullanıldığının bir görülmektedir. Gazetede Türkiye'nin en eski çocuk ve gençlik tiyatrosunun "Afacanlar Eğleniyor" adlı çocuk oyununun, Kavaklıdere Sineması'nda sahneleneceği reklamı yer almıştır (Cumhuriyet, 1993).

2000'li yıllarda kentlerdeki bağımsız sinemaların yaşadığı kriz daha da derinleşmiştir. Çok salonlu, zincir sinema kompleksleri ile rekabet etmekte

zorlanarak semt sinemaları birbiri ardına kapanmak durumuna kalır. Ankara’da benzer dönemde inşa edilen birçok sinema yapısı kapanmalarının ardından ticari amaçlarla otopark, pasaj veya düğün salonu olarak işlevlendirilmiştir. Kavaklıdere bölgesindeki sinemalar incelendiğinde; Tunalı Hilmi Caddesinde yer alan Talip Sineması’nın otopark olarak işlevlendirilmiştir; Ses Sineması’nın önce Tapas isimli restorana daha sonra zincir marketlerden birine dönüştür, Esat Caddesindeki Karınca Sineması’nın ticari dükkanların bulunduğu bir pasaj olarak kullanılmaktadır.

Mekânın ve mekânsal pratiklerin, belleğin oluşumunda doğrudan etkisi düşünüldüğünde; kentin kültürel kimliğinin oluşumuna katkı sunmuş sinema yapılarının kentsel mekandan silinmesi, kentin kültürel geçmişine dair ‘toplumsal unutmaya’ işaret etmektedir. 2000’li yıllarla birlikte Tunalı Hilmi Caddesi’nin, kentin kültürel belleği ve sinemaları ile ilişkilendirilmiş kimliği kaybolmaya başlayarak yerini ticari kimliğine bırakmıştır. Bağımsız sinemaların kapanması; kentsel belleğin hasar görmesine sebep olmasının yanı sıra izleyicilerin küçük bütçeli, bağımsız filmleri erişimi zorlaştırmış, ticari kaygılar yerine sanatsal ifade ve deneysel anlatımlara odaklanan, “arthouse” sinema kavramı da ortadan kalkmaya başlamıştır (Tüzün, 2013). 2000’li yılların başları ‘kapısı sokağa açılan’ semt sinemaları döneminin sonu olmuş ve yerini alışveriş merkezi sinemaları dönemine bırakmıştır. Kent merkezinde yer alan semt sinemalarının gösterimlerini yaptıkları film içeriklerinin farklı olduğuna dikkat çeken Yekta Kopan, sorunun sadece mekânsal olmadığını şu şekilde ifade eder:

“...Sadece mekânın kendisiyle değil, mekânın uzamıyla da ilgili bir sorun. Bir kitapçının, bir serginin, bir sinemanın, bir tiyatronun kapısının insanların nefes aldığı caddeye, sokağa, şehrin içine, şehrin kalbine doğrudan açılması çok değerlidir. Tabii ki sadece Ankara’da değil, bütün Türkiye’de bu çok önemli bir şeydi. Sıklıkla gittiğimiz Ses Sineması, Kavaklıdere Sineması, -daha çok Türk filmleri oynatırdı belki ama- Talip Sineması, Karınca Sineması... Bunların hepsinin kapıları sokağa açılırdı. Bu çok önemli bir şeydir, değerli bir şeydir. Bir sinema salonuna girmek için güvenlik kontrolünden, yürüyen merdivenler zincirinden ya da başka bir alışveriş dayatmasından geçmeden -bir AVM’ye gittiğinizde, sonuçta bir alışveriş ruhundan ve o dayatmadan geçiyorsunuz- filme girebilmek çok önemlidir” (Kopan akt. Saygılı, 2014).

Tunalı Hilmi Caddesi'nin son semt sineması olan Kavaklıdere Sineması, Ağustos 2007 tarihinde kapanmıştır. Dönemin diğer semt sinemaları gibi kapansa da kapandıktan sonra 16 yıl boyunca yeni bir işleve kavuşturulmamış olması yönüyle diğer sinemalardan farklılaşmaktadır

2.1. Kentte Bellek Mekanı: Kavaklıdere Sineması

Ankara'da 1970'lerin sonuna kadar kentsel mekanda çoğalan semt sinemaları, kent yaşamında önemli bir yere sahiptir. Sinemalar sokak boyunca uzanan bilet sıraları, salon kapasitenin üstünde seyirci sayısı ile gösterilen filmler, sosyal fuaye alanlarıyla anımsanmaktadır. Buldukları semtin kimliğini ve kültürünü yansıtan sinema yapıları, aynı zamanda kentlilerin kimliğinin inşa edildiği alanlar olmuştur. Ancak bu yıllarda açılan pek çok sinema, politik, teknolojik ve sosyo-kültürel gelişmelerin etkisiyle ekonomik sürdürülebilirliğini sağlayamamış ve bu yapıların pek çoğu günümüze ulaşamamıştır. Sinema yapılarının çoğunun yıkılması veya farklı işlevlerle kullanılması, semtlerin bu döneme ilişkin kültürel ve mimari kimlik kaybına ve kent belleğinde bir boşluğa sebep olmuştur.

Kavaklıdere Sineması açıldığı 1968 yılından 2007 yılına kadar farklı yaş ve geçmişlere sahip insanların film izlemek, festivale katılmak ya da birlikte iyi vakit geçirmek için bulunduğu bir mekân olmuştur. Ankara'nın sosyo-kültürel yaşamının farklı dönemlerine tanıklık eden sinema, kentliler için faaliyet gösterdiği dönemin kültürel ve gündelik yaşamının sembollerinden biri olmuştur. Kavaklıdere Sineması'nın 1968-1985 yıllarına denk gelen ilk dönem izleyicinin sinemalara ilgisinin yüksek olduğu ve kentte sinemaların sayısının hızla arttığı döneme denk gelmektedir. Bu dönem sinema, salon kapasitesinin üzerindeki seyirci sayısı ile gösterimler yapmıştır. 1991 yılında tekrar açılarak faaliyet gösterdiği 2. döneminde ise kentteki festivallerin bir kısmı ilk burada düzenlenmiş; Kavaklıdere Sineması, kente getirdiği yenilikçi uygulamalar ile kentin kültürel belleğinin inşa edildiği, farklı sosyal grupların bir araya geldiği buluşma noktası olma özelliğini sürdürmüştür. 2007 yılında kapanmasının ardından, 16 sene boyunca başka bir fonksiyonla yeniden işlevlendirilmemiş olması ile dönemin yaygın eğilimden ayrılmaktadır.

2007 ile 2023 yılları arasında kapalı kalan Kavaklıdere Sineması, Kült Kavaklıdere olarak açılana kadar başka bir işlevde kullanılmadan kapalı kalır. Bu süreçte sinema; kentlilerin belleğinde yerini korumuş, zaman zaman kapalılığına rağmen bir buluşma mekanı olarak işlevini sürdürür. Mülk sahibi ve kentteki topluluklar, Kavaklıdere Sineması'nın kapanan diğer sinemalarla benzer bir sonu paylaşmaması ve tarihsel bağlamından kopuk bir işlevle yenilenmemesi için kararlı bir tavır sergilemiştir. Sinemanın mülk sahibi Nergis ailesi, yapının kültürel amaçlarla yeniden işlevlendirilmesini istediklerini her fırsatta dile getirerek, sinemanın ticari amaçla kullanılması için gelen teklifleri reddetmiştir. Sinema yapısı kapanmasının ardından, 16 sene boyunca yeniden işlevlendirilmemiş ancak kentte fiziksel varlığı korunmaya devam etmiştir. Mülk sahipleri, çeşitli alışveriş ve yiyecek zincirlerinin tekliflerini reddetmiş, Kavaklıdere Sineması'nın kültür sanat merkezi olarak yeniden işlevlendirilmesi konusu aralıklarla gündeme gelmiş olsa da bir sonuç alınamamıştır. (Arıoğlu, 2007; Güler, 2007; Başpınar, 2009).

Semtin son sinemasının, kentin kültürel kimliğinin bir parçası olarak varlığını sürdürmesi için, Nergis Ailesinin yanı sıra, Kavaklıderem Derneği, Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği, AGE Şirketler Grubu, Ankara Uluslararası Film Festivali, Avrupa Gezici Filmler Festivali, kentteki üniversitelerin iletişim ve tasarım bölümleri ve bazı sivil toplum örgütlerinin yer aldığı çeşitli topluluklar katkı sunmuştur (Hürriyet, 2009). Kapanmasının ardından kentteki çeşitli gruplar, yıllar boyunca sinemanın tekrar açılarak kente kazandırılması için çeşitli etkinlikler düzenlemiş; sinemanın kentsel bellekteki yeri korunmaya çalışılmıştır. Kapalılık süresince sinemanın yaşatılması ve hatırlanması için yapılanlar, Kavaklıdere Sineması'nın kentte yaşayanların aidiyet kurduğu, kent için önemli bir 'yer' olduğunun göstergesidir. 'Yer' ile kurulan bağ, aidiyeti ve kentlilik bilincini beraberinde getirerek kentlerin kimliğinin sürdürülmesine aracılık eder. Sinemanın yeniden açılması için gerçekleştirilen etkinlikler, kentlilerin sinema ile kurdukları bağın sonucunda, bu 'yere' sahip çıkma motivasyonunu taşımaktadır.

Bir dönem kent içindeki kültürel kimliği ve sinemaları ile tanımlanan Tunalı Hilmi Caddesinde yer alan sinema yapıları; kültürel ve tarihsel bağlamlarından kopuk işlevlerle dönüşüm geçirmiştir. Semtin son sineması olan Kavaklıdere Sineması'nın kapanmasının ardından cadde sinemalarla ilişkili kimliğini yitirmiştir. Bu anlamda,

Kavaklıdere Sineması'nın yıllar boyunca mekânsal dönüşüme uğramadan korunmuş olması, sinemanın sembolik anlamını güçlendirerek, yapıyı Tunalı Hilmi'nin 'sinemalı apartmanlarının' ve caddenin geçmişte sahip olduğu kültürel belleğin temsilcisi konumuna getirmektedir. Rossi'nin belirttiği gibi (2006), şehir artifaktını yeni bir mimariden ayıran artık barındırdığı bağlam ile algılanmasıdır. Kavaklıdere Sineması, mekan ve kullanıcılar arasında yıllar boyunca gerçekleşen etkileşimin sonucunda semtin, 1950-1980 arası inşa edilen sinemaların ve kentin kültürel belleğinin taşıyıcılarından biri olmuştur. Yapı, hem bir artifakt olarak kent belleğin parçasıdır; hem de kentlilerin belleğinde kaybolan sinema ve semt kültürüne, hatıralara çağrışımında bulunan 'uyarıcı bir nesne' halini almıştır.

Birçok insan, çocukluk veya gençlik anılarını belirli sinemalarla ilişkilendirir; sinema mekanları, kişisel ve toplumsal anıların merkezlerinden biridir. Bu durum, Mimarlık tarihçisi Çılga Resuloğlu'nun (2011) görüşmelerinin anlatılarında da gözlemlenmektedir; "The Tunalı Hilmi Avenue, 1950s -1980s - The Formation of a Public Place in Ankara" isimli tezi, bölge sakinleri ile yapılan sözlü tarih görüşmeleri aracılığıyla caddenin tarihi ve belleğine dair önemli bilgiler içermektedir. Resuloğlu (2011), görüşmecilerine, belirtilen tarih aralığında, caddede hatırladıkları ve sık kullandıkları mekanları sormaktadır. Görüşmecilerin her biri sinemalardan bahsetmiş ve Kavaklıdere Sineması'na yer vermiştir.

"Çocukken, hafta sonları sinemaya gitmenin hayalini kurardık. Bu bizim için büyük bir olaydı. Film bizim için önemliyse, bazen biletlerimizi filmin galasından önce alırdık. Sanatçılar, senaryo ve kıyafetler hakkında tüm gün konuşurduk. 1960'lar ve 1970'lerde Tunalı, sinema salonlarıyla dolu bir 'sinema cenneti'ydi. Sanırım cadde, sinema salonlarının açılmasıyla popüler hale geldi. (S. Serinokun akt. Resuloğlu 2011)"

Tunalı Hilmi Caddesi ve bulunduğu Kavaklıdere semti zaman içinde sinemalar gibi diğer kent için anlamlı mekanların kapanması ile dönüşüm sürecine girerek kültürel kimliğinde bir kayıp yaşamıştır. Bu dönüşümün, Kavaklıdere Sineması'yla birlikte hatırlandığı veya sinemanın hatırlanması ile eski Tunalı Hilmi'nin de hatırlandığı görülmektedir. Bir dönem, kentte kültürel bir merkez olan Kavaklıdere Sineması ile cadde üzerine olan hatırlama eyleminin karşılıklı olması birbirleri ile

özdeşleştirildiklerinin göstergesidir. Sinemanın kapanmasının ardından iki sene geçmesi ancak yeniden açılmasına dair bir gelişme olmaması üzerine 2009 yılında çalışmalarına başlayan Kavaklıderem Derneği, geçici etkinlikler için sinemayı açacaklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“İçinde bulunduğumuz dönemin özel koşulları bizlere, Başkent’in kent kültürü içinde çok önemli bir yeri olan Kavaklıdere’nin kazanımlarını korumak sorumluluğunu yükledi. Bu nedenle semtimizde hafızalara yer etmiş özel mekanlara sahip çıkarak, kent yaşamına yeniden katılması için bir dizi çalışma başlattık” (Hürriyet, 2009).

Bu açıklamanın ardından, 2009 yılının ekim ayında, Kavaklıderem Derneği’nin düzenlediği etkinlik için sinemanın kapıları tekrar açılır. Yapılan etkinlik için sinemada tadilat yapılmış ve Salon 1 yenilenmiştir. “Yaşasın Cumhuriyet 1923 ve Hüzün 1938” isimli fotoğraf sergisi, 28 Ekim ve 10 Kasım tarihleri arasında Kavaklıdere Sineması’nın fuayesinde sergilenmiştir (Yelsalı, 2009). Belgesel gösterimi, söyleşi ve sergiden oluşan etkinlikte; ‘Festivallerin Sinemasının’, “Seyircisini Özleyen Sinema” olarak adlandırıldığı görülmektedir (Görsel 11).

Görsel 11. “Yaşasın Cumhuriyet 1923 ve Hüzün 1938” 28 Ekim 2009 günü (Kavaklıderem Derneği Arşivi)

Kavaklıderem Derneği’nin davetiyesinde; sinemanın kentin kültürel yaşamına yeniden kazandırılması amacıyla içinde sinema sahiplerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin yer aldığı grupların çeşitli girişimlerde bulunulduğuna ancak iki yıldır olumlu bir sonuç alınmadığına yer verilmektedir

(Görsel 11). “Sinema ile ilgili bir farkındalık yaratmak, sadece sinema değil kültür sanat alanındaki etkinliklerle bu özel mekanın halk ve sivil toplum kuruluşları tarafından sahiplendirilmesini sağlamak, kente kültür ve sanata duyarlılığı olan çevreleri harekete geçirmek amacıyla” yapılan etkinlik yeni bir girişimin ilk adımı olarak tanımlanmıştır.

<p style="text-align: center;">“Sevircisini Özleyen Sinema” Kavaklıdere Sineması'nda gerçekleştireceğimiz Cumhuriyetimizin 86 Yılı ve Atatürk'ü Anma Günü etkinliklerini onurlandırmamızdan mutluluk duyacağız.</p> <p style="text-align: center;">Kavaklıderem Derneği Yönetim Kurulu</p> <p>Program: 28 Ekim 2009 Çarşamba Saat: 18.30</p> <p>Fotoğraf Sergisi: “Yaşasın Cumhuriyet 1923 Ve Hüzün 1938” ve Açılış Kokteyli (Kültür Sanat Kulübü Koleksiyonu) Sergi 10 Kasım 2009 tarihinde kabul edilmiştir.</p> <p>10 Kasım 2009 Salı Saat: 19.00 Saat: 19.30</p> <p>Söyleşi: Mihut Berber, Belgevel Gösterimi: “Mustafa Kemal Bir Devrimcinin Güncesi”</p> <p>KAVAKLIDEREM KAVAKLIDERE SINEMASI</p> <p>KSK KAVAKLIDERE SINEMASI</p> <p>ETKİNLİK SPONSORU AGE AGE ŞİRKETLER GRUBU</p>	<p>Ankara'nın Tunali Hilmi Caddesi'nde kalan son sineması Kavaklıdere, 2007 Ağustos ayında sessiz sedasız kaplarını kapatmış, sinema severlerin gözde mekanlarından biri daha yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Sinema sahipleri, Sivil Toplum Kuruluşları ve Üniversitelerin de içinde bulunduğu guruplarla, Kavaklıdere Sineması'nın, kentin sanat yaşamına yeniden kazandırılması için çetli girişimlerde bulunulmuştur. İki yıl aşan bu süre içinde olumlu bir sonuç alınamaması nedeniyle sinemanın kapılarının aralanması için yeni bir girişim başlatılmıştır.</p> <p>Sinema ile ilgili bir farkındalık yaratmak, sadece sinema değil kültür ve sanatın her alanındaki etkinliklerle bu özel mekanın halk ve sivil toplum kuruluşları tarafından sahiplenişini sağlamak, kente, kültür ve sanata duyarlılığı olan çevreleri harekete geçirmek amacıyla başlatılan bu girişimin ilk adımı olarak: Derneğimizin her yıl 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamaları çerçevesinde yaptığı etkinliklerin bu yıl da Kavaklıdere Sineması'nda gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Bu şekilde, Tunali Hilmi Caddesi'nin merkezinde yer alan bu özel mekanın kapılarını özel bir günde halka açarak, hafızaların tazelenmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.</p> <p>Hedefimiz: 28 Ekim'de AGE Şirketler Grubu sponsorluğunda yeniden açılacak olan Kavaklıdere Sineması kapılarının bir daha kapanmamasıdır.</p> <p>Bu girişimin bir kampanyaya dönüştürülmesi için kent doğerlerini, sanata duyarlı herkes ve her kesimden destek bekliyoruz. 28 Ekim'de tüm Başkentlileri Kavaklıdere Sineması'nda görmek dileği ile</p>
--	--

Görsel 12. “Yaşasın Cumhuriyet 1923 ve Hüzün 1938” Davetiyesi

Kaynak: Kavaklıderem Derneği Arşivi

Bu tarihten itibaren Kavaklıdere Sineması'nın 2010 ve 2015 yılları arasında kültürel etkinlikler için aralıklarla açıldığı yapılan medya taramasında görülmektedir. Bu etkinlikler arasında anma, tören ve film gösterimleri yer almaktadır (Yüksel, 2011; Armutçu, 2012; Armutçu, 2013; Arna, 2014). Sinema kapanmadan önce, gösterimlerinin bir kısmını Kavaklıdere Sineması'nda gerçekleştiren Ankara Film Festivali, 2010 yılında kapalı durumdaki sinemanın giriş fuayesinde etkinlik düzenlemiştir. Seçil Bürker, festivalin 30 yılının anlatıldığı metinde; düzenledikleri etkinliği şu şekilde aktarır:

“Festivalin 21. yılında giriş koridorunda bir etkinlik yaptık öğrencilerle. Ankara'da geçen 7 hikâyeden 7 romandan ve 7 film den bölümler aktı ekrandan orada. Hemen kapının önündeki koridorda artık atıl duran gişelerin önünde. 3 kere 7 21 eder o nedenle böyle bir etkinlik düşündük Can Özgün ve Mutlu Binark ile. Kavaklıdere'nin kapısında dans da ettik öğrencilerle. Bir sevindi bir sevindi, canlandı, kucakladı bizi sinema. Sadece tuvalet ihtiyacı için kullanılmaktan bıkmış usanmıştı. Nefes aldı bizimle birlikte. Yakınlarda gördüm sanırım kilit var artık esnaf da girmiyor tuvalet için. Belki güvenlik gerekçesiyledir. Bir (korsan)

dvd satan dükkân vardı bir de saatçi. İkisi de yok artık. El sallıyorum geçerken kimseye belli etmeden” (Bükrer, 2023).

Kavaklıderem Derneği çalışmalarına, 2011 yılında Aydın Birlikteliği ile düzenlendikleri, siyasetçi ve yazar Aydın Köymen’in adına düzenlenen anma günü ve “Ülkem Kentim Semtim Yazı Yarışması” ödül töreni ile devam etmiş; anma töreni, 2012 ve 2013 yıllarında da Kavaklıdere Sineması’nda gerçekleştirilmiştir (Yüksel, 2011, Armutçu, 2012, Armutçu, 2013). Yapılan taramada elde edilen verilere göre sinemada gerçekleşen son etkinlik, 22 Mart 2014 tarihinde gerçekleşen etkinlik Ankara’nın Siyah Beyaz sanat galerisinin öyküsünü içeren “Simsiyah Bembeyaz” isimli belgeselin gösterimi olmuştur. (Özkan Koç, 2019). Sinemanın kapalılığı süresince düzenlenen etkinliklerin sinema ve kent ile güçlü bir ilişki içindedir; toplum ve kent bilincini arttırmaya yönelik nitelik taşımaktadır.

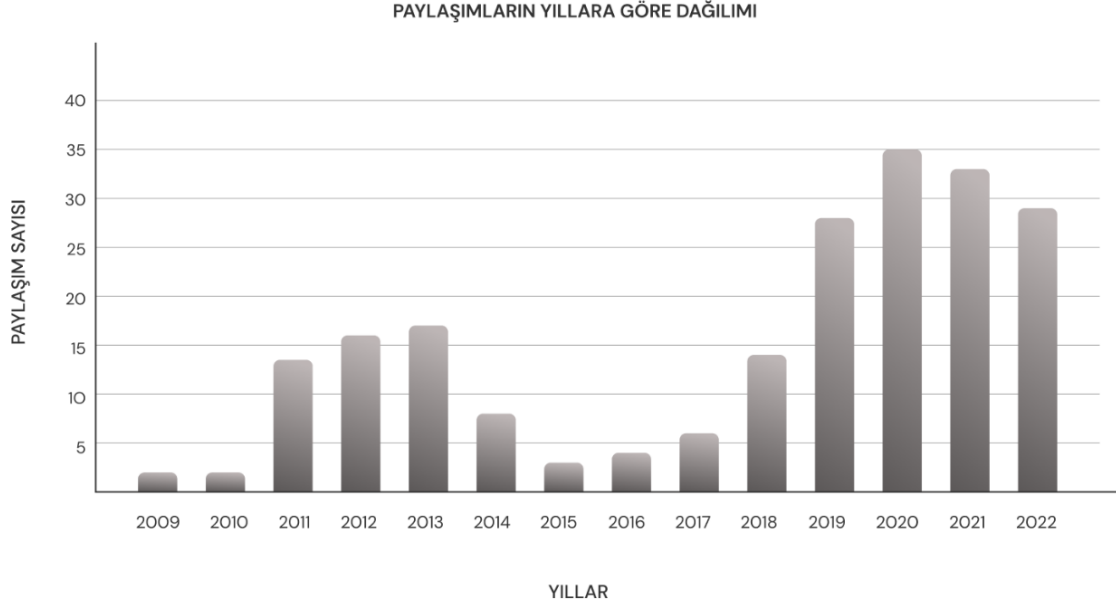
Sinemanın kente yeniden kazandırılması için düzenlenen etkinlikler Kavaklıdere Sineması’nın aidiyet kurduğu bir ‘bellek mekanı’ olarak kentliler için öneminin ve sinema ekseninde oluşmuş bir bellek topluluğunun varlığının göstergeleridir. Belleğin sürekliliği bir topluluğunun varlığına bağlıdır; yapıları çevre ile toplumun sürekli etkileşimi sonucunda oluşan bellek mekanlarının hatırlatıcı işlevleri topluluğun varlığıyla ilişkilidir ve topluluğun dağılması durumunda bu işlevi yitirebilmektedir. Sinemanın kapanmasının ardından düzenlenen etkinlikler, sinemanın açılmasını sağlayamamıştır ancak belleğin sürekliliği için gereken tekrar ve yorumlama pratiklerini sağlamıştır. Sinemanın kapalılık süresince düzenlenen etkinlikler; mekan içinde sosyal grupların etkileşimi ile gerçekleşen bir hatırlama eylemine dayalı olduğu kadar, sinema mekanına gitme eyleminin, salonda koltuklarda oturarak, kitlesel olarak film izlemenin bedensel pratiklerine de dayanmaktadır.

Kavaklıdere Sineması için düzenlenen etkinlikler bir süre sonra sonlanmış; ancak sinemanın bellekte bıraktığı izler, kentlilerin sözlü anlatıları ve internet platformları üzerinden paylaşılan metinler ve görsel içerikler aracılığıyla varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Haberler, köşe yazıları, bloglar ve sosyal medya platformlarında paylaşılan içeriklerde, kentteki diğer sembolik mekanların kapanması haberleriyle

ve hatırlarla ile ilişkilenerken sinemanın anımsanmaya devam ettiği görölmektedir (Ruhşitler, 2014; Kılıç, 2014; Başpınar, 2019).

Dijck (2013), dijital platformlarının anıların oluşturulması, paylaşılması ve saklanmasında merkezi bir rol oynadığını ifade eder. Kullanıcıların mikrobloglarını oluşturduğu sosyal medya, yazı, görsel ve video gibi araçlar aracılığıyla bellek inşası ve aktarımını sağlamakta ve belleğin aktarımında giderek artan bir rol oynamaktadır. Garde-Hansen (2011), dijital medyanın bireysel veya grup anılarının saklandığı bir "arşiv" işlevi gördüğünü iddia etmektedir. Ona göre, dijital medya, geçmişle ilgili bilgileri dört şekilde saklar: bir arşiv üreterek, bir arşivleme aracı olarak, kendini arşivleme fenomeni olarak ve yaratıcı bir arşiv olarak (2011, s. 72). Bu yönüyle sosyal medya, bellek çalışmaları için bir veri aracı olarak işlev görmektedir. Sosyal medya aracılığıyla edinilen veriler, kolektif bellek üzerine yapılan çalışmalarda söylev analizi gibi nitel çalışmalarda (Kang vd., 2023) kullanıldığı gibi hesaplamalı sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalar (Sumikawa vd., 2018) için de kaynak oluşturmaktadır.

Dijital platformlar, dolaşıma giren metin, görsel ve video formatındaki içerikler aracılığıyla toplumun belleğinde, mekana ilişkin edinilen imgenin oluşumu, devamlılığı ve dönüşümünde rol oynar. Bir mikroblog olan X platformunda (eski adıyla Twitter), "Kavaklıdere Sineması" filtresi ile kullanıcıların yapmış olduğu paylaşımlar incelendiğinde; yapılan ilk paylaşımın 9 Kasım 2009 tarihli olduğu görölmektedir (Görsel 13). Bu nedenle, 2009 yılı ile yeniden işlevlendirilme sürecinin başladığı 2023 yılına kadar geçen süre zaman aralığı olarak belirlenerek paylaşımlar üzerinden içerik taraması yapılmıştır. Bu aralık içinde toplamda 210 paylaşım yapılmış olduğu ve kullanıcıların en aktif paylaşım yaptığı yıl aralığının 2019 ile 2022 yılları arasında olduğu görölmektedir.

Görsel 13. X Platformunda “Kavaklıdere Sineması” Üzerine Yapılan Paylaşımlar

Kavaklıdere Sineması'nın kapalılık süresince yapılan etkinlikler 2009 tarihinde başlamıştır, gerçekleşen son etkinliğin ise 2014 tarihli olduğu bilinmektedir. Grafik incelendiğinde, 2011 ve 2013 yılları içinde gerçekleşen artış, Kavaklıderem Derneği ve kentteki diğer aktörlerin, sinemanın hatırlanmasına olan etkisi olarak değerlendirilebilir. 2009 ve 2010 yılında yapılan 4 paylaşım da anma etkinlikleri ve sinemanın yeniden açılacağına yer verilmiştir.

Kavaklıderem Derneği'nin yaptığı çalışmalar, Resuloğlu'nun görüşmecilerin bir kısmının anlatılarında da yer bulmuştur (Resuloğlu, 2010)

“Orda festivallerde olurdu, mesela Uçan Süpürge. Bu Kavaklıdere'nin hatta Ankara'nın sosyal hatayı için önemli bir olaydı bence. Şimdi Kavaklıderem Derneği yeniden faaliyete geçirmeye çalışıyor” (Erbir, akt. Resuloğlu 2011)

Sinemada son etkinliğin gerçekleştiği tarihi olan 2014 yılı aynı zamanda paylaşımlarda/hatırlama eyleminde düşüşün meydana geldiği yıl olduğu görülmektedir. 2019 yılında ise paylaşımların sayısında belirgin bir artış yaşanmıştır³. Grafikte 2018 yılı itibariyle başlayan bu yükseliş, hatırlama ve

³ Daha genel bir araştırmanın konusu olan, platformun kullanım oranlarında bu yıllarda yaşanan değişimler ve bireylerin sosyal medyada ürettiği içerik sayısı çalışmanın kapsamı dışında kalması

hatırlatma eylemlerinde rol üstlenen yeni bir aktör olarak, kent ile ilişkili içerik üreticilerinin ve platformların etkisi olarak okunabilir. “Antoloji Ankara”, “Lavarla” gibi kent üzerine içerik üreten oluşumlar paylaşımlarını yaptıkları içerikler ile daha geniş kitlelere ulaşmışlardır. Her iki üreticinin de 2018 yılında yaptıkları paylaşımlara kadar; internet ortamında hatırlayan ve hatırlayanlar bireyledir.

Antoloji Ankara @AntolojiAnkara · 10 May 2018
Kavaklıdere Sineması, 1970'li yıllar... (📷: Süreyya Oral)

6 39 316

Lavarla @lavarlaa · 23 Mar 2018

Karşıma bu sefer de **Kavaklıdere Sineması** çıkıyor. Mimar Nejat Tekelioğlu, burayı ve biraz ilerisindeki Talip Sineması'nı 1968 yılında tasarlamış. Her iki sinema da balkonlu, localı, geniş fuayeli ve tek salonlu büyük sinema mantığının son örnekleri. lavarla.com/fianorun-tunal...

3 13

Görsel 14. Kentle ilişkili İçerik Üreticilerinin X Platformundaki Paylaşımları

İçerik üreticisi oluşumlarla birlikte gazeteci, sinema endüstrisi çalışanları gibi kişilerin paylaşımları da sinemanın hatırlanmasında etkili bir role sahiptir. 2020 yılında film yapımcısı Enver Arcak'ın platform üzerinden yaptığı “Bir gün açacağım seni” paylaşımının çok fazla etkileşim alması Hürriyet Gazetesi'nde yer bulmuştur (Başpınar, 2020). 2022 yılında, anonim kişi/kişiler tarafından sinemanın giriş kapısına yapıştırılan “Burada sinema vardı” çıkartmaları gazeteci Deniz Ali Tatar tarafından fotoğraflanarak, 23 Mayıs tarihinde platform üzerinden paylaşmıştır (Görsel 13). Sinema yapısında gerçekleşen fiziksel dönüşümler; atıl kaldığı süreç, giriş fuayesinde başlayan tadilat, bir işletmeye kiraya verilmesi, giriş tabelasının sökülmesi platform üzerinden dolaşıma girmiştir. Medya aracılığıyla karşılaşmanın belleğindeki mekana ilişkin imge yeniden inşa edilmektedir.

nedeniyle incelemeye dahil edilmemiştir. Filtre üzerinden, paylaşılan içeriklerin istatistikleri incelendiğinde; içerik üreticisi oluşumların, bireysel paylaşım yapan kullanıcılardan daha fazla etkileşim aldığı görülmektedir.

Görsel 15. Sinemanın Giriş Fuayesinin Kapısına Yapıştırılan Çıkartmalar (Deniz Ali Tatar)

Kapalılık süresince işlevsiz durumda olan sinemanın giriş fuayesi, 2022 yılında bir kozmetik firmasına kiralanmış ve mağaza olarak işlevlendirilmiştir. Giriş fuayesinde yer alan bilet gişesinin ve neon aydınlatmalar yitirilmiştir (Tür, 2022) (Görsel 16). Bu durum sosyal medyada İbrahim Adıgüzel isimli kullanıcı tarafından fotoğraflanarak yayınlanmıştır.

Görsel 16. Kavaklıdere Sineması'nın Eski Giriş Fuayesi (VEKAM)
Giriş Fuayesinin Kiralanması Ardından Gerçekleşen Tadilat (İbrahim Adıgüzel)

Kentlilerin eylemlerinden ve internet üzerinden yaptıkları paylaşımlardan okunduğu üzere Kavaklıdere Sineması, sinema severler ve kentliler tarafından sahiplenilmiş bir mekandır. 2 farklı kapalılık süresince ara ara açılarak kullanılmış olduğu ve kentlilerle ilişkisinin tamamen kopmamış olduğu görülmektedir. Demirkol'un anlatılarında 1985 yılında kapanmasının ardından kış aylarında avantür filmler için açıldığına yer verilmiştir. İkinci kez kapandığı 2007 yılı sonrasında, sinemanın açılması için düzenlenen etkinliklerle gündemde kalmış, etkinliklerin son bulmasının ardından varlığını fiziksel olarak korumuş ve sanal paylaşımları aracılığıyla kentlilerin belleğindeki yeri yeniden inşa edilmiştir.

3. BÖLÜM: KAVAKLIDERE SİNEMASI'NDAN KÜLT KAVAKLIDERE'YE

Semt sinemaların kapanma ve atıl kalma sebepleri arasında izleyici alışkanlıklarının değişmesi ve değişen alışkanlıklar doğrultusunda daha çok salona sahip yapılara ihtiyaç duyulması, alışveriş merkezleri sinemalarının yaygınlaşması ve sinema sektöründeki teknolojik gelişmeleri takip edebilmenin yatırım gerektirmesi yer alır (Bknz. Bölüm 2.1). Bu nedenle, yeniden işlevlendirilen bağımsız sinemaların sadece film gösterimleriyle süreklilik sağlayamayacağı ve çağdaş ihtiyaçlar doğrultusunda farklı işlevlerle birleştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

2007 yılında kapanmasının ardından, 2023 yılına kadar kapalı kalan Kavaklıdere Sineması, Ankara'daki bir grup kültür-sanat üreticisinin bir araya gelerek oluşturduğu "Kült" isimli oluşum tarafından tekrar kiralanmıştır (Kılıç, 2023). Kendini "Ankara'nın kültürel yaşamını canlandırmak için kolektif bir yapı" olan "Kült", farklı alanlarda üreten kentlilerin bir çatı altında toplanması ile oluşmuş bir girişimdir (Kült Kavaklıdere, 2023). Mart 2023 tarihinde, Kavaklıdere Sineması'nın, "Kült Kavaklıdere" isminde bir kültür ve sanat mekânı olarak hizmet verecek şekilde yeniden açılacağı duyurulmuştur. Sinemanın bir kültür merkezi olarak yeniden açılışı, gazetelerde kentsel bellek ve anılarla olan ilişkisini vurgulanarak konu olmuştur (Milliyet, 2023; Ayrancım, 2023). Açılış haberinin ardından, sinema Nisan 2023 tarihlerinde, "Bir Zamanlar Kavaklıdere: Sinemada Buluşalım!" isimli iki günlük etkinlik için açılmıştır. Bu etkinliğin ardından yavaş ve aşamalı olarak gerçekleşen yeniden işlevlendirme sürecinin başlamıştır. Sinema mekanının, günün mekân gereksinimlerine yanıt veren ve farklı kültürel etkinliklere alan sağlayan bir mekan olarak yeniden işlevlendirilmesi çalışmalar başlamıştır.

Bu bölümde yeniden işlevlendirme süreci üç başlıkta ele alınmıştır. İlk olarak Kavaklıdere Sineması'nın Kült Kavaklıdere olarak yeniden işlevlendirilme süreci ve işlevsel kurgusu üzerinden ele alınmıştır. İkinci bölümde; mekânsal organizasyon ve mekanın oluşturan öğelerde gerçekleşen müdahaleler ve değişimler ortaya konulmuş, iç mekanda gerçekleşen değişimlerin mekânsal belleğe olan etkileri irdelenmiştir. Tarihi sinema yapısındaki mekanların eski ve yeni durumları, işlevsel kurgu, mekânsal organizasyon, yapısal elemanlar, kimlik öğeleri, iç mekan aurası üzerinden değerlendirilmiştir. 'Yavaş ve aşamalı yeniden işlevlendirme' sürecinin

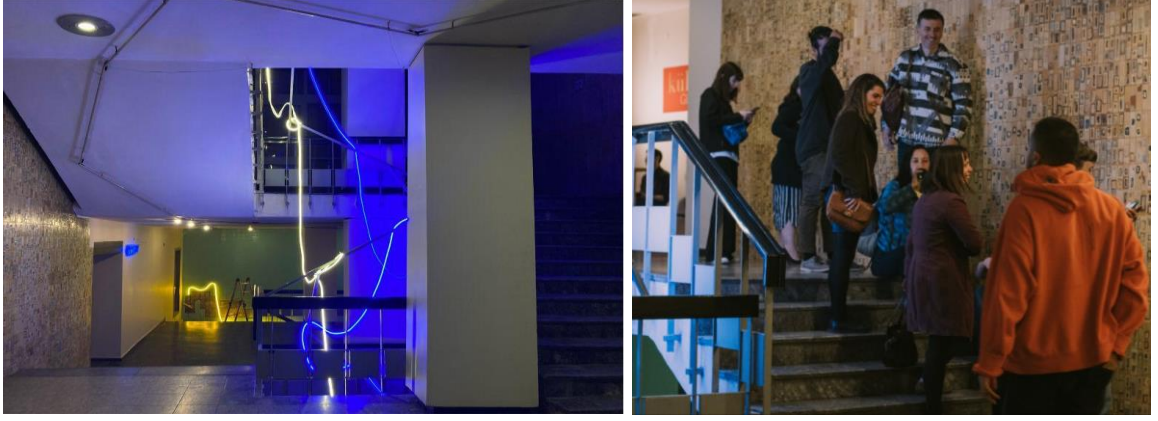
ortaya çıkardığı potansiyeller üzerinde durulmuş ve mekanın yeniden kullanımıyla birlikte kurulan 'yeni bellek' tartışılmıştır.

3.1. Kült Kavaklıdere Olarak Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve Kurgu

Bulunduğu semtin ismini alan Kavaklıdere Sineması, mekan-izleyici ilişkisine bağlı olarak farklı dönemlerde "Festivallerin Sineması", "Seyircisini Özleyen Sinema" isimleri ile anılmış (Bakınız Bölüm 2.2); günümüzde yeni işlevi ile kentteki belleğindeki yerine referans veren "Kült Kavaklıdere" ismi ile dönüşüm geçirmiştir. Fiziksel çevrenin isimlendirilmesi üzerinde duran Lynch'e (2010) göre isimler, bir ögenin "imgelenebilirliğini geliştiren fiziksel olmayan karakteristiklerdir" (s. 120). İsimler ve çağrışırdıkları, kentsel öğelerin fiziksel özelliklerin ötesine geçerek anlam yaratmak yoluyla yapının kimliğine ilişkin temsilleri güçlendirmektedir.

15 ve 16 Nisan tarihinde yapılan "Bir Zamanlar Kavaklıdere: Sinemada Buluşalım!" etkinliği, kentlilerin sinemayı dönüşüme girmeden önce eski haliyle görmesi ve yenilenme sürecine destek için gerçekleşmiştir (Kült Kavaklıdere, 2023). Sinema, tadilata girmeden önce mevcut haliyle, atıl durumda beklediği dönemin izlerini taşıyarak yeniden açılmış ve bu iki günlük süre zarfında film ve belgesel gösterimleri, konserler ile kent ve sinema üzerine seminerler düzenlenmiştir. Fuaye alanı ve sinema salonları gün boyu aktif bir şekilde kullanılmıştır. Yapıyı ilk kez görecekler olan kentlilerin eski kullanıcılarla birlikte sinemayı yenilenmeden önceki haliyle deneyimlemeye davet edildiği etkinlik; kentliler ile 'bellek mekanı' arasındaki yaklaşık 16 yıl aradan sonra kurulacak olan etkileşimin başlangıcı olmuştur. Mekânsal belleğin güncellenerek yeniden inşası başlamıştır.

Etkinlikler süresince, iç mekânda, yapının karakteristik neon aydınlatmalarını referans neonlar dışında herhangi bir ekleme yapılmamıştır. Sinemanın kimlik öğeleri ve kapalı kaldığı dönemin izlerini vurgulanmıştır (Görsel 16). Etkinliğin ardından yeniden işlevlendirme süreci başlamış; ilk fazın ardından yapı, tamamlanmamış haliyle yeniden açılmış ve bu tarihten itibaren ikinci bir kapanma gerçekleşmemiştir. Günümüzde, mekan hizmet vermeyi sürdürürken tadilatlar devam etmektedir.

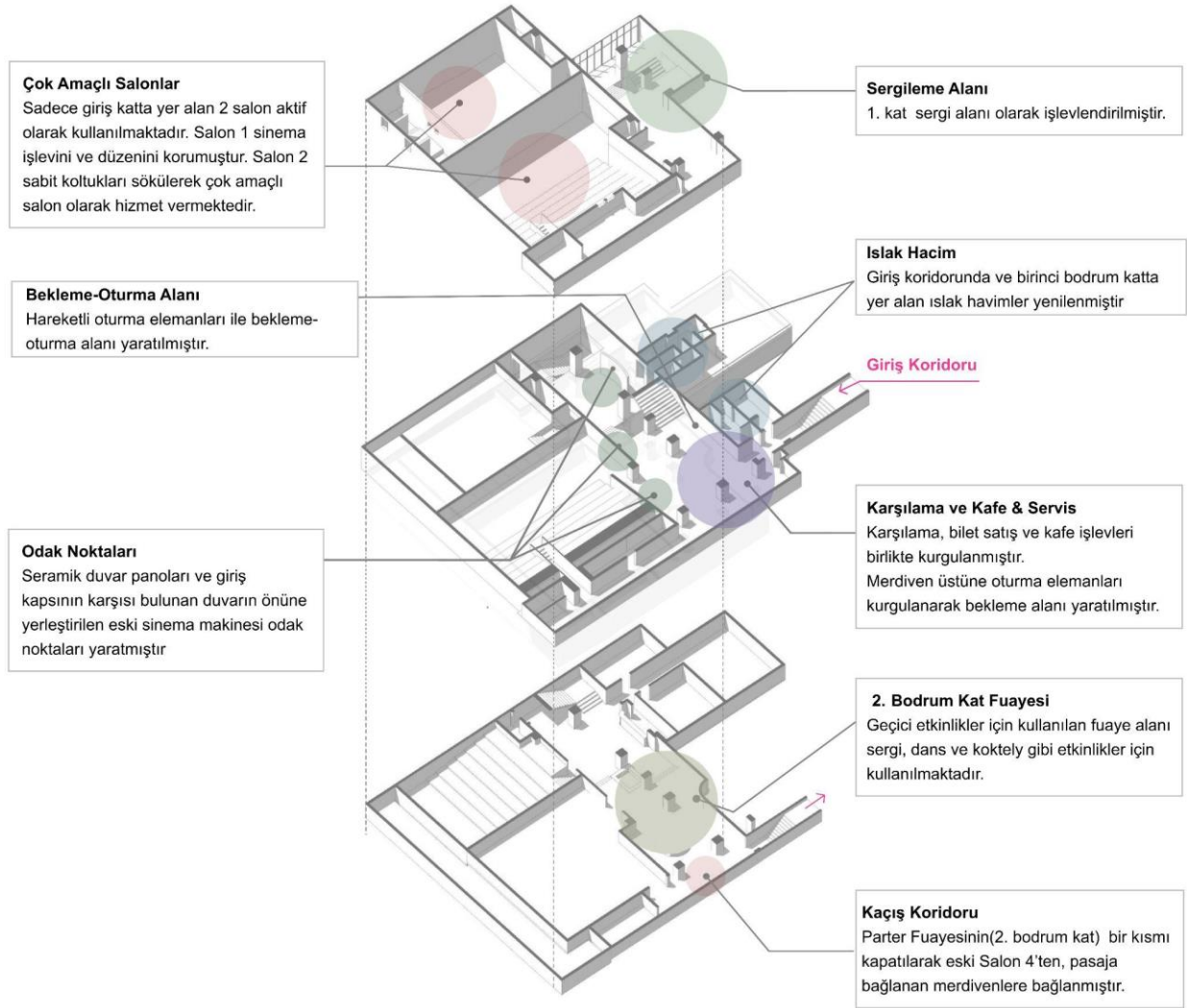
Görsel 17. Kült Kavaklıdere 15-16 Nisan Etkinlikleri

Sinema yapısının kiralanmasını takip eden süreçte işlevlendirme çalışmaları mimarlarla birlikte başlamış; daha sonra farklı aktörlerin katılımıyla devam etmiştir. Sinemanın bir kültür merkezine dönüşümü, “Kült” ekibinin, mimarlar, mülk sahibi, yatırımcılar ve gönüllüler tarafından verilen katkılar ve kararlarla kolektif olarak gerçekleşmiştir. Farklı aktörlerin yer aldığı ve ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda kolektif olarak gerçekleşen mekânsal dönüşüm, topluluk öncülüğünde gerçekleşen bir ‘yerel dönüşüm (vernacular transformation)’ olarak tanımlanabilir. “topluluk öncülüğünde bir yeniden işlevlendirme”, alanda uzman kişiler tarafından üstten aşağı gerçekleşen ‘formel’ süreçlere alternatif olarak, özellikle sosyal ve kültürel değeri olan yapıların yerel aktörlerin rol almasıyla gerçekleşir (Plevoets, 2018).

Çok programlı bir kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilen eski sinema, orijinal işlevi dikkate alınarak günümüz tüketici taleplerine uygun işlevlerle bütünleştirilmiştir. “Sinema ve daha fazlası” sloganı ile açılan Kült Kavaklıdere, film gösterimlerinin yanı sıra sahne sanatları, sergi, müzik ve diğer kültürel etkinliklerden oluşan bir programla hizmet vermekte; etkinliklere ek olarak festival, toplantı ve törenler için mekan sağlamaktadır (Kült Kavaklıdere, 2023). Sinemanın ve sinema ile ilişkili faaliyetlerin hala temel kültürel faaliyet olması, mekanının sembolik değerinin korunduğunun bir göstergesidir.

Kült Kavaklıdere’de sinema işlevine ek olarak kafe-karşılama, bekleme alanı, kulis, sergileme gibi işlevler mimari programa dahil edilmiş; yeni işlevlerin gereksinimleri doğrultusunda mekanın organizasyonu, iç mekanda sınır belirten öğeler korunarak, tarihi yapının mekânsal sınırları çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir (Görsel 18).

Yeni işlevlerin gereksinimleri doğrultusunda mekanın kurgusu, mekanın sınırlılıkları gözetilerek tekrar düzenlenmiştir. Yapının giriş katında mekanlar, karşılama ve bekleme, etkinlik/seyir alanı ihtiyaçlarına yönelik kurgulanmıştır. Merdiven ve merdiven fuayesi oturma ve bekleme alanı olarak işlevlendirilmiş, birinci kat sergileme amaçlı kullanılmaktadır. İkinci bodrum katta yer alan parter fuayesi günümüzde sergi, kutlama ve dans gibi geçici etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Bu katın yeniden işlevlendirilmesi tamamlanmamıştır ve aktif olarak kullanımda değildir. Giriş katta yer alan salonlar aktif olarak kullanılırken, ikinci bodrum kattaki iki salon kullanılmamaktadır.

Görsel 18. Yeniden İşlevlendiren İç Mekanın Kurgusu⁴

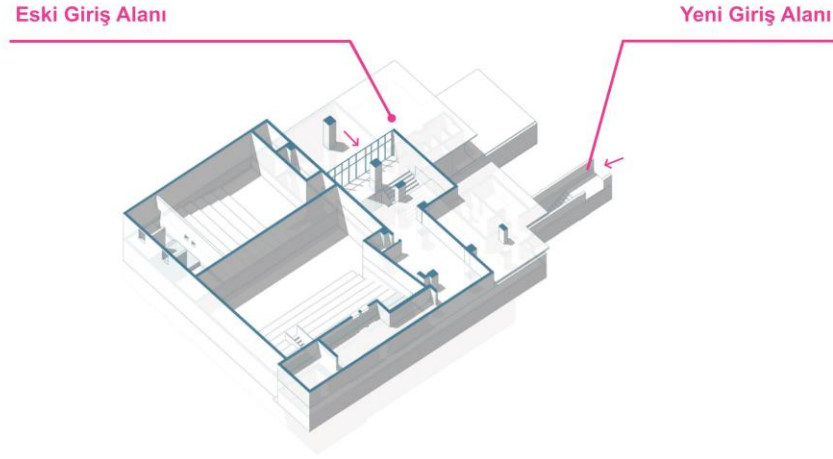
⁴ Grafik, Motto Mimarlık tarafından yeniden işlevlendirme projesi önerisi olarak hazırlanan konsept projeden yararlanılarak üretilmiştir.

3.2. Yeniden İşlevlendirme Sürecinde Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi

Mekânın ve mekânsal öğelerin yeniden biçimlendirilmesi, kullanıcının mekân içinde farklı pozisyonlarda bulunmasına ve mekân algısını ve deneyiminin dönüşmesine sebep vermektedir. Değişen mekan deneyimi sonucunda mekân yeniden anlamlandırılır ve kodlanır. Dolayısıyla, mekânsal bellek dönüşüm geçirmektedir. Sinema yapısının 16 yıl boyunca kapalı kaldığı göz önünde bulundurulduğunda, mekânda gerçekleşen değişimlerin belleği doğrudan etkilemesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, mekân ve bellek ilişkisindeki değişimi anlamlandırabilmek için fiziksel öğelerdeki değişikliklerin ortaya konulması önemlidir. Yeniden işlevlendirme süreci, mekânsal organizasyondaki değişim, mekânsal müdahaleler ve kimlik öğelerinin güncel durumu gibi ölçütler üzerinden değerlendirilecektir

Yeniden işlevlendirme süresince gerçekleşen iki çeşit müdahaleden söz edilebilir. İlki, yapının ve çevresini oluşturan Tunalı Hilmi Caddesi ile olan ilişkisinin yeniden düzenlenmesini kapsayan dış mekana yapılan müdahaledir; ikincisi ise, iç mekanda gerçekleşen müdahalelerdir.

Sinema yapısının giriş fuayesinin başka bir işletmeye kiralanması, yapının çevresiyle, Tunalı Hilmi Caddesi ile olan ilişkisinin yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu, yeniden işlevlendirme sürecinde karşılaşılan en kritik konu olmuştur. Bahsedilen yıla kadar, sinema yapısının dış çevresi ile ilişkisi, batı cephesinde yer alan üç açıklıktan sağlanmıştı. Eski giriş fuayesi de dahil olmak üzere, giriş ve çıkış alanları belirgin bir tanıma sahip olmayan vitrinler arasındaki açıklıklardan oluşuyordu. Bu üç açıklık arasında eski giriş fuayesi, yapının cadde ile ilişkisini kuran en tanımlı alandı. Çıkış merdivenleri olarak tasarlanan diğer iki koridor ise, birinci ve ikinci bodrum katlardan merdivenlerle caddeye bağlanmaktaydı. Birinci bodrum katı ile cadde arasındaki çıkış alanı olarak kurgulanan koridor, Kült Kavaklıdere'de yeni giriş alanı olarak tanımlanmıştır (Görsel 19).

Görsel 19. Kavaklıdere Sineması'nın Eski Giriş Alanı ve Kült Kavaklıdere'nin Yeni Giriş Alanı Sokak Görünümü

Yapının yeni giriş alanı; diğer ticari işletmelerle paylaşılan pasaj içindeki yarı açık alan ve koridordan oluşmaktadır. Pasajın yarı açık alanından geçilerek giriş koridorundaki merdivenlere ulaşılmaktadır (Görsel 19). Giriş alanının cadde kotunda bulunan kolon, etkinlik afişlerinin sergilenebileceği bir duyuru panosu olarak kullanılmış ve cadde üzerindeki görünürlük artırılmıştır. Kolonun karşısında bulunan mermerle kaplı duvarda Kült Kavaklıdere'nin tabelası yer almaktadır (Görsel 20). Tabela yoldan geçenler için insan ölçeğinde ve göz hizasına gelebilecek şekilde hizalanmıştır. Yenilenmeden önce sokak seviyesinde yer alan çıkış kapı kaldırılmış; merdivenden inilerek ulaşılan giriş kapısı yapının içinde ve bir alt katta konumlandırılmıştır. Böylece kırmızı renk ile tanımlanan giriş alanının görünürlüğü artırılmıştır. Kırmızı giriş koridorunun merdivenleri takip edilerek giriş kapısı ve ıslak hacme ulaşılır.

Kavaklıdere Sineması'nın eski mavi tabelası, kapandıktan sonrası da dahil olmak üzere uzun yıllar boyunca Başkent apartmanı cephesinde geniş bir alanı kaplamıştır. Ancak kiralanmanın ardından tabelanın bulunduğu yerde başka bir ticari işletmenin tabelasının yer almıştır. Bu nedenle Kült Kavaklıdere'nin tabelası, giriş alanını tanımlayan koridorun genişliğindedir (Görsel 20). Tunalı Hilmi Caddesi'nin yoğunluklu olarak tabela ve reklam panolarından oluşan apartman cephesi üzerinde yer almaktadır, dış mekandan eski sinema ile bağlam kurma gücü düşüktür. Apartmanın caddeye bakan batı cephesine veya giriş alanına

yerleştirilecek sinema ile ilgili enstalasyonlar bağlamı güçlendirebilir. Yapının zorunlu olarak yeniden tanımlanan giriş alanının okunurluğu artırılabilir.

Görsel 20. Giriş Alanında Meydana Gelen Değişim

Kavaklıdere Sineması'nın giriş fuayesi, mekanın caddeyle kurduğu ilişkide, 2022 yılına kadar bir arayüz görevi görmüştür. Kullanıcılar sinemayı bu açıklık ile kodlamıştır; bu durum, mekanın yeniden kodlanması ve kaybedilen giriş alanına dair mekânsal bellekte kayba işaret etmektedir. Giriş fuayesinde yer alan sinemaya özel tasarlanmış gişe bankosu, neon sinema yazısı ve tavan aydınlatması 2022 yılında bu alanın kiralanması sonucu kaybolmuştur (Tür, 2022).

Bir yapıya dair ilk izlenimler, yapıya yaklaşım sırasında yakın çevresi ile kurduğu ilişki ve dış cephe üzerinden; iç mekana dair ilk izlenim ise yapının giriş alanından deneyimlenmektedir. Eskiden giriş alanı olan merdiven sahanlığı yerine, iç mekan, birinci bodrum kat fuayesinden başlayarak deneyimlenecektir. Giriş alanında zorunlu olarak gerçekleşen değişim, mekan deneyiminde büyük bir değişime sebep olmuştur. Giriş fuayesinin kaybedilmiş olması, mekan algısını ve deneyimini etkileyerek mekana dair kodların yıkıma sebep olmaktadır. Belleğin sürekliliğinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Giriş alanında gerçekleşen mekânsal değişimler ve bellekle ilişkileri Tablo 1'de verilmiştir.

Mahal/Öge	Kavaklıdere Sineması	Kült Kavaklıdere	Bellek Bağlamında Değerlendirme
Giriş Fuayesi	Giriş Alanı & Gişe	Yeniden işlevlendirme öncesinde yitirilmiştir.	Mekan deneyimi dolayısıyla mekânsal bellek dönüşüme uğrar
Gişe Bankosu	1960'ların malzeme ve mobilya kullanımına ilişkin bilgi verir.	Yeniden işlevlendirme öncesinde yitirilmiştir.	Mekânsal kimlik ögesi ve bellek nesnesi yitirilmiştir.
Neon Aydınlatmalar	1990'arda yapılan tadilatla eklenmiştir	Yeniden işlevlendirme öncesinde yitirilmiştir.	Mekânsal kimlik ögesi ve bellek nesnesi yitirilmiştir.
1. Bodrum Kat Merdiveni	Eski çıkış alanıdır.	Yeni giriş koridoru ve merdiveni olmuştur.	Yeni mekan ve bellek kurulumuna işaret eder.

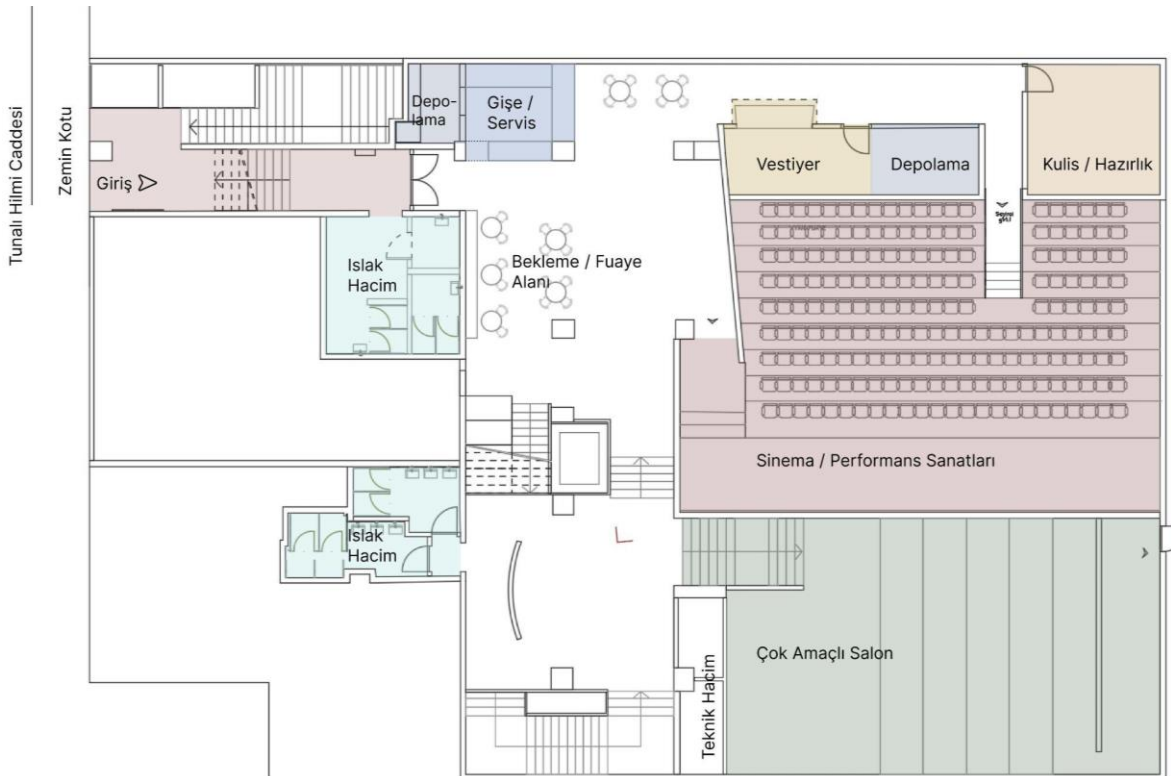
Tablo 1. Giriş Alanında Gerçekleşen Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi

Mekana giriş yapan kullanıcıları, giriş kapısının karşısında konumlandırılmış eski film projektörü karşılamaktadır. Film projektörü bir aydınlatma ile desteklenerek odak noktası yaratmıştır. Mekanın yakın tarihinin referans veren film projektörünün kullanıcıların belleği için uyarıcı bir unsur oluşturur. Yapının geçmişini sembolleştirmesi, aynı zamanda dönemin gösterim teknolojisine dair bilgi sunması yönüyle olumlu bir yerleştirme olmuştur. Tarihsel ve sembolik anlamı görünür kılarak mekanın geçmişi ile günümüz arasındaki bağı güçlendirmektedir.

Görsel 21. Kült Kavaklıdere İç Mekan

Kült Kavaklıdere’de giriş alanının yeniden tanımlanmasıyla birlikte, yapının birinci bodrum katı giriş katı olmuştur. Yeni giriş fuayesi karşılama, satın alma, bekleme ve gösterim programlarına yönelik işlevlendirilmiştir. Katta karşılama, satın alma ve kafe alanı, bekleme alanı, vestiyer, kulis, ıslak hacim ve gösterim salonları yer almaktadır (Görsel 22).

Görsel 22. Kült Kavaklıdere Birinci Bodrum Kat Planı

Kavaklıdere Sineması'nda büfenin konumlandığı alan depolama olarak tanımlanmıştır. Depo ile fuaye alanındaki kolonu arasındaki hacimde, giriş alanı ile ilişkilendirilen karşılama, bilet satın alma ve kafe fonksiyonlar bu bölümde çözülmüştür. Fuaye alanı, kafe ile ilişkili olarak hareketli oturma elemanları ve masalar ile bekleme alanı işlevi edinmiştir. Yapının birinci bodrum katında iki salon bulunmaktadır, küçük salon (eski Salon 2) ve iç mekandaki ıslak hacimler giriş alanından 5 basamak aşağıdaki kotta konumlanmaktadır.

Görsel 23. Kült Kavaklıdere Bodrum Kat Fuaye Alanı

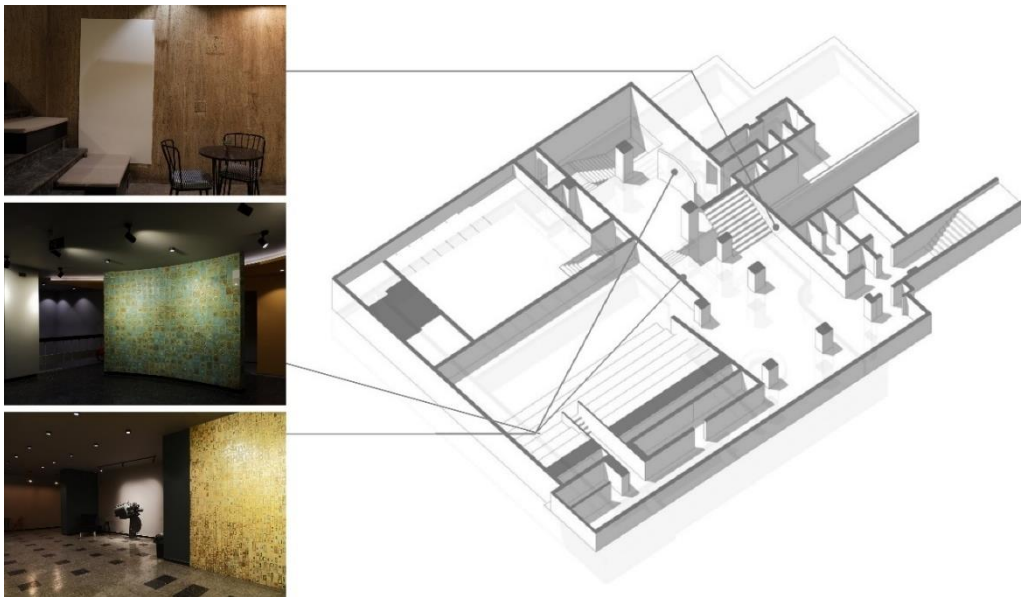
Bodrum kattaki koridorun sonunda bulunan müdüriyet, kulis ve hazırlık odası olarak işlevlendirilmiştir. Aynı koridorda yer alan, eski işlevi depolama-vestiyer olarak kullanılan kapalı hacim işlevini korumuştur sadece taşıyıcı olmayan duvar yıkılarak vestiyer bankosu aracılığıyla koridor ile ilişkisi kurulmuştur.

Yapının karakterine zıt karakterde renk ve malzeme seçimleri orijinal yapı üzerinde yapılan değişiklikleri vurgulamak yeniden işlevlendirme yaygın bir kullanımdır. Kült Kavaklıdere'de iç mekanda yapılan müdahaleleri tanımlamak için renklerden yararlanılmıştır (Görsel 24). Yeni giriş koridoru kırmızı renkle, kafe ve bilet satış alanı mavi rengi ile tanımlanmıştır, vestiyer ise sarı renklidir. Yapıda yapılan müdahaleler renk kullanımlarına ek olarak tavanda koridorlarda iz olarak görülmektedir. Duvarlarda ve tavanda nötr gri rengi kullanılmış; sarı seramik pano ve sarı vestiyerin yer aldığı duvarlarda siyah rengi tercih edilmiştir. Tercih edilen siyah ve gri renkli duvar boyaları, seramik panoların öne çıkmasını sağlamıştır.

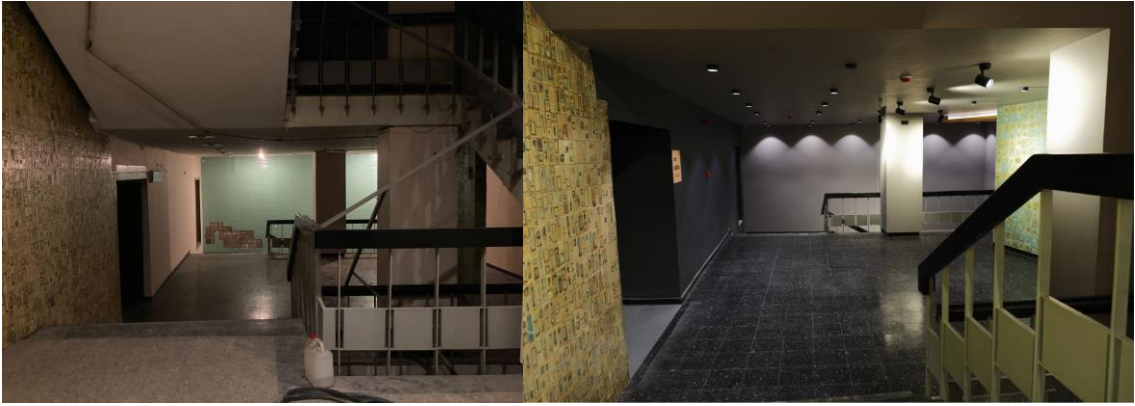
Görsel 24. Kùlt Kavaklıdere'de Kullanılan Renkler

Estetik ve sanatsal değerin yanı sıra, dönemin mimar-sanat birlikteliğinin temsili olan seramik panolar, sinemanın kapalı kaldığı süre boyunca korunmuş ve bozulmadan günümüze gelmiştir. Panolar, sinemanın mekânsal kimliğini tasarım yönüyle kuran en önemli öğeleridir. Yapıda 3 kat boyunca devam eden traverten duvar rölyefi, mekana özgün doku ve malzeme kullanımına katkı sunar ve dönemin malzeme kullanımı hakkında bilgi verir (Görsel 25). Binaların yangından korunması hakkında yönetmelik gereği yangın kaçıışı, yangın koridoru gibi gerekliliklerin sağlanması için tarihi yapılara eklenti ve müdahale yapılması gerekebilmektedir. Kùlt Kavaklıdere'de acil durum kaçıışı, birinci bodrum kat fuayesi ile Başkent Apartmanı arasında bağlantı kurularak sağlanmıştır.

Görsel 25. Seramik Duvar Panoları ve Duvar Rölyefi

Sinema yapısına doku ve renk anlamında katkı sunan, 1. bodrum kat ile parter fuayesi arasındaki merdiven duvarındaki yeşil seramik karo kaplamalar dökülüyor olmaları nedeniyle risk faktörü ortaya çıkarmıştır. Yapının sinema olarak hizmet verdiği dönemde dökülen karoların alçı ile şekil verilerek doldurulduğu ve duvarın üstünün yeşil boya boyanmış olduğu tespit edilmiştir. Yapıya doku ve renk bağlamında özgünlük katmış olan seramik karolar, uygulama ya da el işçiliği anlamında tarihsel bir değere sahip değildir ve boyanarak orijinalliklerini yitirmiştir. Risk oluşturmaları nedeniyle alçıpan uygulamasının altında bırakılmıştır (Görsel 26). Alçıpan uygulama üstüne gri boya tercih edilmiş; bu seçim, katta bulunan seramik panoları ön plana çıkarmıştır.

Görsel 26. Yeşil Seramik Karolar

Günümüzde yapıda yer alan dört salondan yalnızca bu katta yer alan iki salon işlevlendirilmiş ve aktif olarak kullanılmaktadır. Giriş fuayesinde bulunan büyük salon (eski Salon 1) sinema işlevini ve sahne düzenini korumuştur, eski işlevini sürdürmektedir. Film gösterilerinin yanı sıra çeşitli sahne performansları ve seminerler bu salonda gerçekleştirilmektedir. Salon 1'in sinema işlevini sürdürerek mekanın geçmişine ilişkin sembolik anlamını sürdürmektedir. Mekanla ilişkili 'sinemada bulunma' ritüelinin devamlılığını sağlar; salonunun sahne ve oturma düzeninin korunmuş olması mekânsal belleğin sürekliliğine ve kentteki simgesel anlamına katkı sunmaktadır

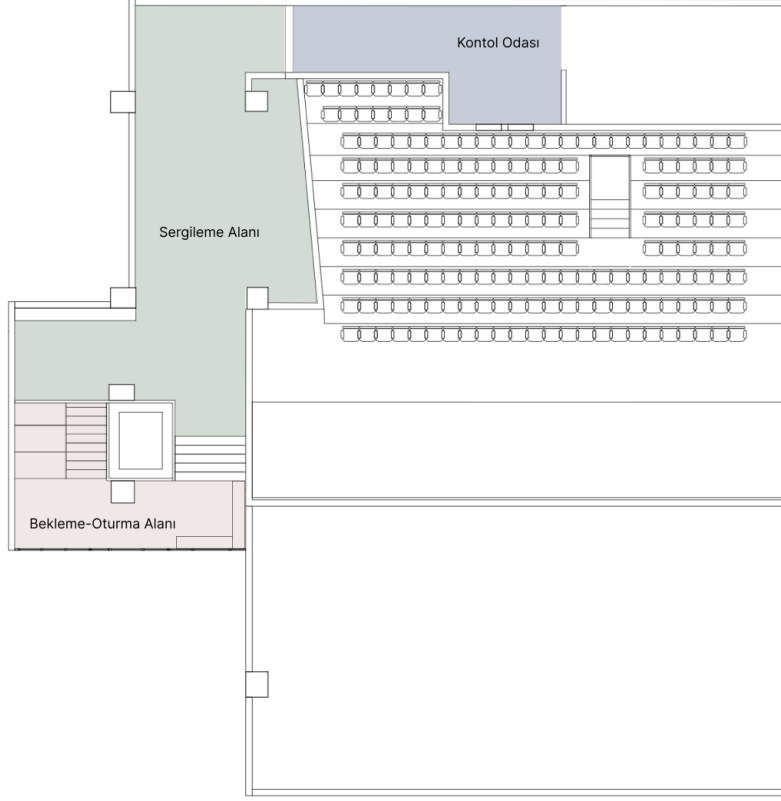
Giriş fuayesinden beş basamak aşağı katta konumlanmış olan Salon 2'deki sabit oturma elemanları daha esnek bir kullanıma uygun hale getirmek üzere

kaldırılmıştır. Film gösterimleri, tiyatro, toplantı ve söyleşiler gibi farklı etkinlikler için kullanılacak çok amaçlı salon olarak işlevlendirilmiştir.

Mahal/Öge	Kavaklıdere Sineması	Kült Kavaklıdere	Bellek Bağlamında Değerlendirme
Fuaye Alanı	Büfe & Bekleme Alanı	Kafe – Satış Alanı – Bekleme Alanı- Vestiyer	Yapılan müdahaleler renklerle tanımlanması, tarihi ve yeni dokunun ayırt edilmesin sağlamıştır
Film Projeksiyonu	Makine dairesinde kullanılmaktadır.	Fuaye alanında sergilenmektedir.	Sinemanın sembolik anlamını destekler. Mekânsal belleğin izlerini taşır.
Seramik Panolar	Dönemin temsilidir.	Panolar korunmuştur.	Odak ve kimlik ögesidir, hatırlamayı tetikler. Dönemin sanatçı-mimar birlikteliğinin temsilidir.
Traverten Duvar Panosu	Dönem temsilidir.	Yangın kaçış bağlantısı kurulurken hasar görmüştür.	Dönemin malzeme kullanımına dair bilgi içerir. İç mekan aurasını oluşturan doku-malzeme bütünlüğü korunmuştur.
Demir Dökme Merdiven Korkulukları	Dönem temsilidir.	Boyanmış, korunmuştur.	Döneme ilişkin malzeme ve el işçiliği bilgisi taşır. İç mekan aurasına donatı ölçeğinde katkı sunar.

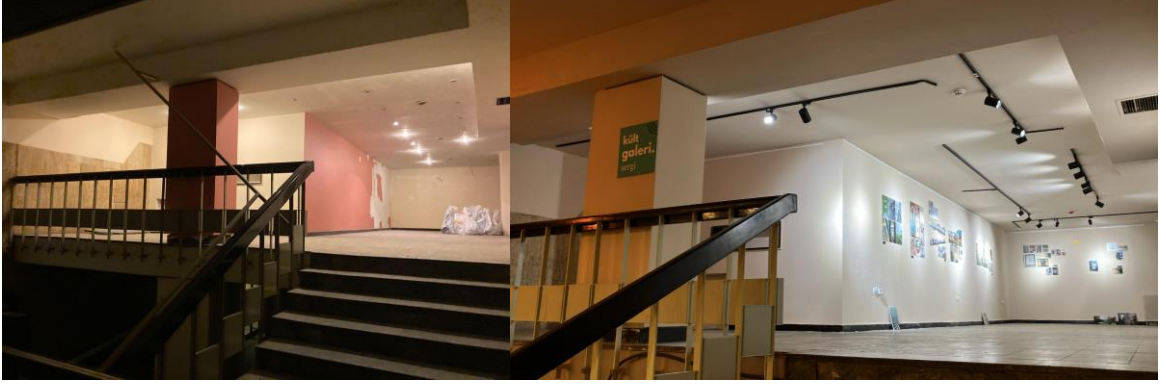
Tablo 2. Birinci Bodrum Katta Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi

Kavaklıdere Sineması'nda 1. kat, 90'lı yıllarda bir süre kreş olarak hizmet vermiş daha sonra ise kafe olarak işlevlendirilmiştir. Günümüzde ise sergileme alanı olarak kurgulanmaktadır. Boya işlemi, aydınlatma ve sergileme elemanları eklenmesi dışında bir müdahale gerçekleşmemiştir. Bu katta yer alan eski makine odası kontrol odası olarak işlevini sürdürmektedir.

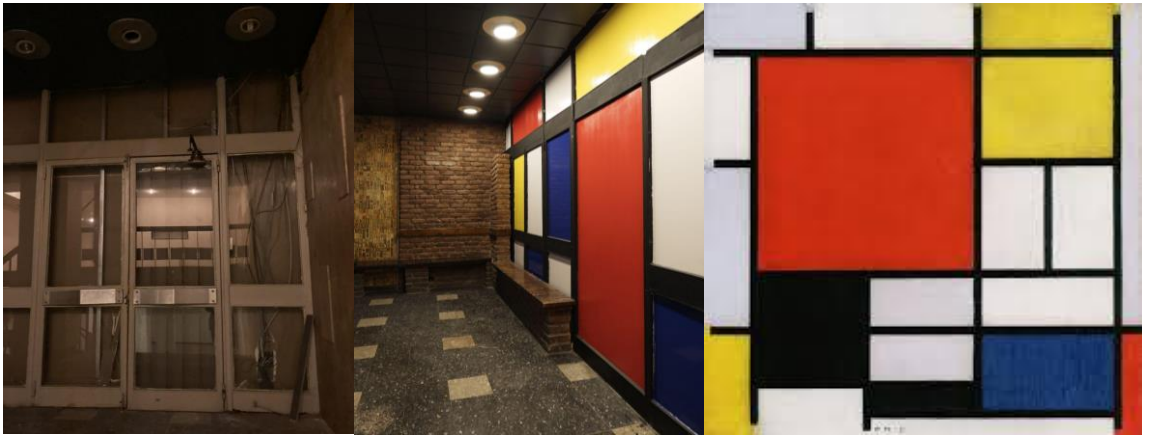

Görsel 27. Kült Kavaklıdere 1. Kat Planı

Sinemanın eski giriş alanı olan işlev gören merdiven fuayesi, giriş işlevini yitirmiş; merdiven sahanlığı günümüze bekleme-oturma işlevi sürdürmektedir. Merdiven sahanlığında yer alan, yapının 2. döneminde geçirdiği tadilatlarda eklenen kiremit oturma elemanları korunmuştur (Görsel 29). Merdiven fuayesinde bulunan doğrama ve kapılar, Kavaklıdere Sineması'nın eski ana giriş kapısını oluşturmaktadır. Giriş fuayesinin kiralanması sonucunda işlevsiz hale gelen kapı ve doğramalar, günümüzde Mondrian kompozisyonlarından esinlenerek boyanmıştır. Burada kullanılan renkler, mekan içinde diğer alanlarda kullanılan mavi, sarı ve kırmızı tonlarından farklıdır. Sahip olduğu canlı renkler giriş fuayesinde de bakışı üzerine toplayarak tarihsel birikimin görünürlüğünün önüne geçmektedir. Yakın çevresinde yer alan seramik ve traverten duvar rölyeflerinin tarihsel, sanatsal ve imgesel değerlerinden rol çalmaktadır. Sinemanın giriş fuayesini kiralayan ticari işletmenin alçıpan uygulamasının kapatılması için yapılmış olan uygulama; mekanın güncel tasarımından, tarihsel ve kültürel bağlamından kopuk bir uygulama olmuştur.

Görsel 28. Kült Kavaklıdere Sergi Alanı

Görsel 29. Kült Kavaklıdere'deki Mondrian Kompozisyonu

Görsel 29. Composition with Large Red Plane, Yellow, Black, Gray, and Blue (Mondrian, P. ,1921).

Sergi katında, Kavaklıdere Sinemasının tarihine ilişkin oluşturulan köşede mekanın geçmişine dair bilgiler ve objeler yer almaktadır. Ancak, bu bilgiler yalnızca donatı bazında sergi alanına yerleştirilen fotoğraf, maket, kontrol paneli ve pano gibi elemanlarla tekil olarak tasarlanmıştır (Görsel 30). Bir bütün olarak mekânsal tasarımın bir parçası olarak kurgulanmamıştır. Makine odasında yer alan ışık kontrol panelinin bir artifakt olarak sergilenmesi, dönemin teknik-teknolojik kullanımına dair bilgi vermemektedir. Yakın geçmiş ile bağlantıyı güçlendiren bir bellek nesnesidir. Bir diğer sergilenen bellek nesnesi sinemanın maketidir. Sinemanın kapalılık sürecinde, kent üzerine içerik üretimi yapan Lavarla platformunun, “Mekanlar ve Hikayeler” serisinin Kavaklıdere Sineması bölümü kapsamında Elif Mercan tarafından hazırlanmış olan maket de sergi alanına yerleştirilmiştir. Yapısının geçmişine, kültürel ve bellek değerlerine dair çok az bilgi bulunmaktadır.

Görsel 30. Kavaklıdere Sineması'na Dair Sergilenenler

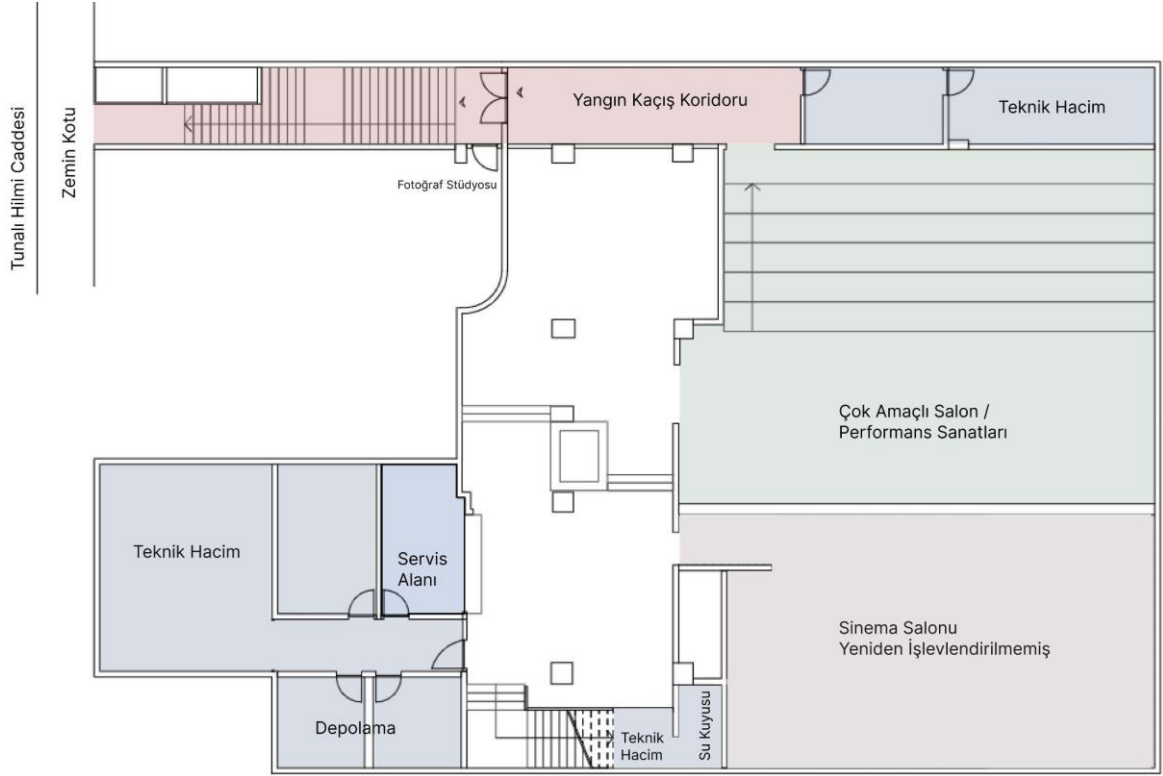
Merdiven fuayesi ve kapısı mekan ve için güçlü bir kullanım alanı potansiyeli taşımaktadır. Ancak birinci kat tarihsel süreç boyunca sürekli bir değişim halinde olmuş, mekanın geçmişi ile doğrudan ilişkilendirilememiştir. Mekanın, zemin kotu üzerinde kalan hacimleri olan, merdiven fuayesi ve birinci katında gerçekleşen değişiklikler ve bu değişikliklerin bellek bağlamında incelemesine Tablo 3'te verilmiştir.

Mahal/Öge	Kavaklıdere Sineması	Kült Kavaklıdere	Bellek Bağlamında Değerlendirme
Merdiven Fuayesi	Giriş Alanı	Bekleme Alanı	Doğramalar Mondrian kompozisyonuna boyanmıştır. Sinemanın giriş fuayesine ilişkin mekânsal belleğin yitimine işaret eder.
Birinci Kat Fuayesi	Çocuk Kafe	Sergi Alanı	Mekânın belleği ile ilişkilenen geçici sergiler yer almıştır.

Tablo 3. Birinci Katta Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi

Yapının ikinci bodrum katının fuayesi geçici sergi, dans etkinlikleri ve kutlamalar gibi geçici etkinlikler için kullanılmaktadır. Bu katta yer alan salonların işlevlendirme süreci tamamlanmamıştır. Bu katta bulunan iki salondaki sabit oturma elemanları

kaldırılmış ancak yeniden işlevlendirmeleri tamamlanmamıştır. Geçmişte makine dairesi, kazan dairesi ve su kuyusu işlevlerine sahip olan teknik hacimlere herhangi bir müdahale gerçekleştirilmemiştir. Makine dairesi ve kazan dairesi günümüzde işlevini sürdürmemektedir ancak semtin ismini aldığı 'Kavaklıdere' deresi ile bağlantılı olan su kuyusu hala kullanılmaktadır.

Görsel 31. Kült Kavaklıdere İkinci Bodrum Kat Planı

Bu katta cadde ile bağlantısını kuran bir çıkış daha mevcuttur; geçmişte parter fuayesinden çıkış sağlamak amacıyla tasarlanmış olan merdiven cadde kotuna yükselmektedir. Günümüzde, fuaye alanındaki kolonlar hizasında duvar örülerek, kapı ile Salon 4 arasında yangın kaçış koridorunu oluşturulmuştur. Bu kapı merdivenin koridoruna çıkmaktadır ve pasajın içindeki iki işletme ile yakın ilişki halindedir. Hemen kapının yanında yer alan işletme aynı kotta yer alırken, diğer işletme merdivenin sonunda konumlanmıştır.

Sinemanın planlarında; merdiven kovanında yer alanı bitki yatağı olarak kurgulandığı görülmektedir ancak uygulamada oturma-sigara alanı olarak tasarlanmıştır (Görsel 34). Yeniden işlevlendirilme esnasında kaplamaların

yenilenmesi için yapılan müdahale sonucunda travertenden yapılmış iskelet fark edilmiş, tekrar kapatılmamıştır. Orijinal projede yer almayıp, sinemanın 2. döneminde eklenmiş olan tuğla dairesel oturma elemanı ise kaldırılmıştır.

Görsel 32. Kült Kavaklıdere'nin Parter Katı Fuayesi

Nejat Tekelioğlu'nun orijinal tasarımında Aktan Mobilya tarafından tasarlanan, dönemin mobilya yapım teknik ve teknolojik yöntemlerine ilişkin bilgi sunan mobilyaların bir kısmı yeniden işlevlendirilme başlamadan önce yitirilmiştir. Bunlardan Görsel 33'te yer alan aydınlatma ve ışıklı ahşap pano gibi iç mekan donatı elemanları geçmişte yapılan tadilatlar sonucunda günümüze ulaşmamıştır. Kavaklıdere Sineması'nın eski giriş fuayesi yer alan ve sinemaya özel tasarlanmış gişe bankosu, neon sinema yazısı ve tavan aydınlatması ise 2022 yılında bu alanın kiralanması sonucu yitirilmiştir (Tür, 2022). Aktan Mobilya tarafından yapılan uygulamalarından yalnızca ikinci bodrum katta yer alan Salon 4'ün içindeki Kopenhag lambri uygulaması ve fuaye alanında, salonlarının duvarı üzerinde yer alan ışıklı panosu işlevi taşıyan ahşap kaplama uygulaması günümüze ulaşmıştır. Ahşap kaplamalar ve ışıklı pano hasar görmüştür.

Görsel 33. Yeniden işlevlendirme öncesi ve Yeniden işlevlendirme sonrası

İkinci bodrum katta yapılan müdahaleler belirlenen ölçütler üzerinden Tablo 4'te değerlendirilmiştir.

Mahal/Öge	Kavaklıdere Sineması	Kült Kavaklıdere	Bellek Bağlamında Değerlendirme
Parter Katı Fuayesi	Büfe – Bekleme - Kutlama	Dans, sergi, kutlama gibi geçici etkinlikler için kullanılmaktadır.	Fuaye alanının geçmişteki kullanımlarına uygundur.
Kopenhag Lambri	Yenilikçi Akustik Uygulama	Uygulama korunmuştur.	Dönemin teknoloji ve malzeme kullanımına ilişkin bilgi içerir.
Ahşap Işıklı Pano	Yapıya özgün tasarlanmış duvar uygulamasıdır.	Uygulama korunmuş ancak hasar almıştır.	Mekan algısının ve iç mekan aurasının devamlılığını, belleğin sürekliliğini destekler.

Tablo 4. İkinci Bodrum Katta Yapılan Mekânsal Müdahaleler ve Bellekle İlişkisi

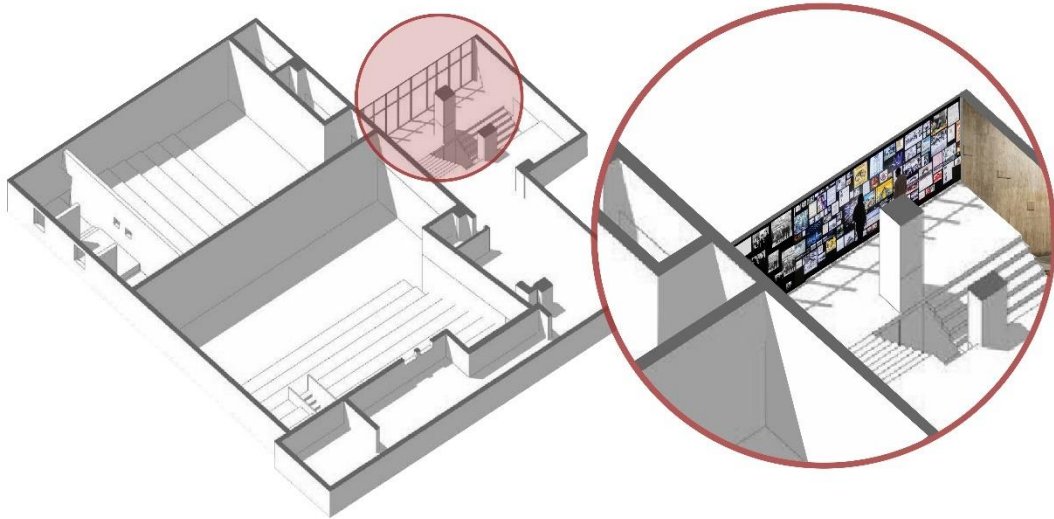
3.3. Bulgular ve İrdeleme

Louis Kahn, "Order Is" metninde "yerin doğasında var olan bir ruh ve belli bir şekilde var olma iradesi bulunduğunu" ve "tasarımın bu iradesi yakından takip etmesi gerektiğini" belirtir (Wong, 2016). Wong'a (2016) göre, mevcut binalara ve yapılara müdahaleler, düzenin anlaşılmasıyla başlamaktadır ve yapıda gerçekleşen herhangi bir değişiklik, düzenin iradesini kabul ederek yapılır. Yeniden işlevlendirme, mekânsal organizasyon açısından değerlendirildiğinde, iç mekânda orijinal tasarımın ve "yerin düzeninin" yapısal olarak korunduğu, plan şemasına sadık kalınarak mekânsal eklemeler yapıldığı görülmektedir. Yapı ile dış çevresi arasındaki giriş alanının yeniden tanımlanmasına dayanan büyük değişim düşünüldüğünde, iç mekanın ve yapılan değişikliklerin tanınabilir olması ve beden hafızası önemli bir konu haline gelmektedir. Eski ve yeni arasındaki farkı görünür olması; yapılan müdahalelerin ve eklemelerin renk ve tavanda hacimsel etaylarla orijinal doku içinde vurgulanması, mekânsal bellek ve hatırlama pratikleri açısından olumlu bulunmuştur.

Yeniden işlevlendirme kimlik öğeleri üzerinden değerlendirildiğinde, yapılan bazı uygulamalarda hatalar olduğu ancak mekanın aura, malzeme ve doku bağlamında büyük ölçüde korunduğu görülmektedir: Sinema yapısına özgünlük değeri ve kimlik değeri katan seramik reklam panoları iç mekanda odak noktaları kurgulanması; zemin, korkuluk ve ahşap lambri uygulamalarının bakımının yapıp korunması; eski film projektörü ve sinema kontrol paneli iç mekanda sergilenmesi sinemanın kimliğinin ve belleğinin sürekliliği açısından pozitif bulgular olarak değerlendirilmiştir.

Eski film projektörü ve sinema kontrol paneli iç mekanda sergilenmesi, yakın dönemin teknolojik ve teknik kullanımlarına dair birer gösterge niteliğindedir. Ayrıca bu objeler, festival çalışanları gibi sinema yapısı içinde emek süreçlerine dahil olmuş kişiler için hatırları tetikleyici nesnelere olarak işlev görebilir. Detay düzeyinde hasar gören öğelerin mekan algısına doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır ancak yapının 2. dönemine referans veren neon aydınlatmalara yer verilmemesi mekanın kimliğine ilişkin eksiklik yaratmıştır. Sinemada 90'larda yapılan tadilatla eklenen ve ikinci döneminde yeniden üretilen mekan kimliğinin önemli ve özgün unsurlarından biri olan neon mahalle isimleri, Kült Kavaklıdere'de yer almamıştır

İç mekanda neon aydınlatmalara yer verilmemesi ve eski giriş kapısına yapılan Mondrian kompozisyonu ise mekânsal bellek açısından negatif bulgular olarak değerlendirilmiştir. Neonların kullanılmaması sinemanın ikinci dönemine dair bir katmanın eksik kalmasına sebep olmuştur. Boyanan eski giriş kapısı ise mekanın tarihsel ve güncel bağlamından kopuk bir uygulamadır. Kapının kaybedilen giriş fuayesine açıldığı düşünüldüğünde, bu yüzey bellek duvarı olarak tasarlamak sembolik bir anlam katabilir. Çoklu led ekranlardan tasarlanan bir bellek duvarı, mekana dair anlatıyı zenginleştirebilir, aynı zamanda gösterim programı, sergi gibi farklı kullanımlarla mekan içinde farklı kullanımlar sunabilir.

Görsel 34. Bellek Duvarı Önerisi

Yapılan müdahaleler mekânsal bellek kavramı üzerinden incelendiğinde sinemanın belleği ile ilişkinin güçlendirilebileceği alanlar bulunduğu görülmektedir. İç mekanda, mekanın geçmişine ilişkin sınırlı sayıda yerleştirme bulunmaktadır. Yapısal anlamda belleği güçlendiren uygulamalar mevcutken sosyal belleğe dair tek uygulama anı panosudur.

Ölçütler	Ölçütün Tanımı	Kavaklıdere Sineması'ndan Kült Kavaklıdere'ye Bellek Bağlamında Değerlendirme
Sembolik Anlam	Tarihi yapıya dair imgenin, geçmişte taşıdığı anlamı sürdürüp sürdürmediğini tanımlar.	Sinema ile ilişkili etkinlikler ana etkinlikleri oluşturmaktadır. Ancak bellekte yaptığı çağrışımları bulmak için fiziksel öğelere bakmak yeterli değildir.
İşlev	Mekânın yeni edindiği kullanım değerlerinin tarihsel bağlamı ile ilişkili olmasını ifade eder.	Kültür amaçlı işlevlendirilmiş ve sinema işlevini korumuştur ve mekan kullanımları eski işlevlere uygun şekilde planlanmıştır.
Mekan Organizasyonu	Mekâna dair edinilen bedensel hafızanın sürdürülmesine aracılık eder	Giriş alanı dışında mekanın organizasyon sürdürülmüş, mekânsal eklemeler eski organizasyona uygun yapılmıştır.
Kimlik Öğeleri ve Nesnelere	Bir yerin karakterini oluşturan öğeler, özgünlükleri ile belleğe yerleşir, çağrışımsaldır.	Özgün kimlik nesnelere çoğunlukla korunmuştur ancak neon aydınlatmalara yer verilmemiştir.
İç Mekan Aurası	Tarihi binanın özgün karakterinin ve yeni dokusunu uyumlu olması ancak yapılan müdahalelerin ayırt edilebilir olması önemlidir.	İç mekanda geçmişin aurası korunmuş ve tarihi doku ve yeni uygulamalar birbirinden ayırt edilebilir durumdadır. Yapılan müdahaleler renkle ve yüzeyde tanımlanmıştır.
Kolektif Bellek	Mekan ile ilişkilenen anılar, paylaşılan değerler, olaylar ve kültürel pratiklerdir.	Sinemanın kolektif belleğini yansıtan kapsamlı bir çalışma yer almamaktadır. Geçici fotoğraf sergiler ve anı/not panolarına yer verilmiştir.

Tablo 5. Yeniden İşlevlendirmenin Belirlenen Ölçütler Üzerinden Genel Değerlendirilmesi

Kült Kavaklıdere’de, Nisan 2023 tarihinden itibaren devam eden yeniden işlevlendirme süreci, yavaş ve aşamalı olarak gerçekleşmektedir. Tadilat sürecinin ilk fazının tamamlanmasının ardından yapı bitmemiş hali ile tekrar açılmıştır ve bir daha kapanmıştır. Mekanın kullanıcılarının şahit olduğu dönüşüm süreci, sadece geçmişle bağlantıyı güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda bu sürecini de kentlilerin tanıklıklarıyla ortak bir sürece çevirir. Mekanın ‘oluş hali’ mekânsal belleğin bir parçası haline gelmektedir. Connerton (2009), İngilizcedeki “building” kelimesinin üzerinde durarak, kelimenin yapısal bir ürünün belleğini kapsadığı kadar, ‘devam etmekte olan geçici bir faaliyet’ olarak inşa eyleminin belleğini de kapsadığına dikkat çeker. Özellikle mekanik yeniden üretimin olmadığı, 19. yüzyıl öncesi dönemde yapıları çevrenin şekillenmesinin kuşaklar boyu sürerek, kentte bir binanın inşa edilmesinin şehirlilerin otobiyografilerinin ortak bir parçası haline geldiğini belirtir (Connerton, 2009).

Farklı aylarda Kült Kavaklıdere’nin fuaye alanında çekilen iç mekan fotoğrafları incelendiğinde, yapının oluş sürecini tamamlamadığı, mekânsal düzenlemelerin devam ettiği görülmektedir. Fotoğraflar incelendiğinde; sinemanın iç mekanının ve mekânsal öğelerinin dönüşümü gözlemlenebilmektedir. Yapının oluş sürecini deneyimlenebilir hale getirerek ‘yaşayan mekan’ ortaya çıkarmıştır.

Görsel 35. 3 Aylık Süreç İçinde Kült Kavaklıdere Bodrum Kat Fuayesi

Kademeli ve deneyimlenebilir dönüşüm durumunun mekânsal bellek kavramı üzerinden irdelendiğinde olumlu etkileri olabileceği düşünülmektedir. Mekan tasarımı açısından incelendiğinde ise, verilen kararların bir bütünlük oluşturmadığı görülmektedir. Yeniden işlevlendirme sürecinin ilk fazının ardından mekânsal değişikliklerin renk ile tanımlanarak tarihi doku ile zıtlık kurulduğu tespit edilmiştir. Ancak sürecin ilerleyen aşamalarında bu karar sürdürülmemiş müdahale görmeyen

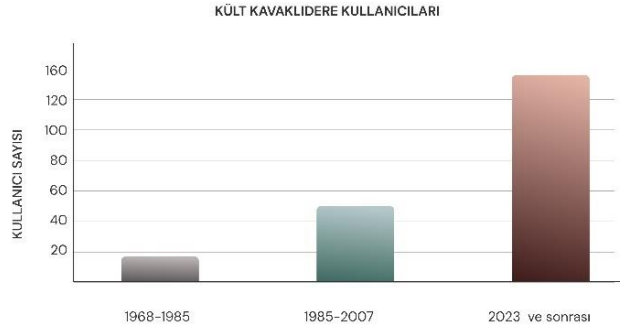
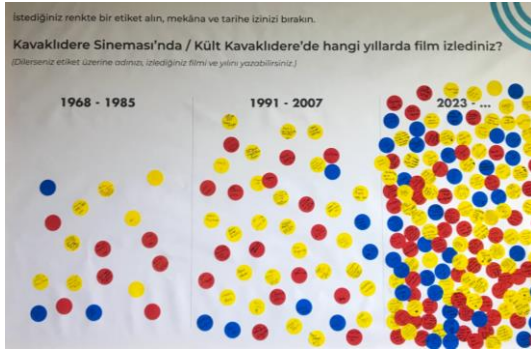
alanlar da boyanmış, Yapılan müdahalelerin birbirinden bağımsız tasarım kararları ve ögelere dayandığı görülmektedir.

Kült Kavaklıdere ismiyle yeniden işlevlendirilen sinema yapısı, 16 yıl sonra farklı bir işlevle, yenilenen bir tasarımla ve yeni kullanıcılarla kentte faaliyet göstermektedir. Belleğin kendini günün koşullarında yeniden inşa eden doğası düşünüldüğünde 'yeni bellek' oluşumunu tartışmak anlamlı olacaktır.

3.4.Yeni Bellek

Bellek mekanları; mekan ile oraya anlam atfeden topluluğun sürekli etkileşimi yoluyla oluşur ve varlığını sosyal etkileşimle sürdürmektedir. Bu mekanlarda bulunmak, toplulukla birlikte anlamın yeniden inşa edilmesine aracılık etmektedir. Bu nedenle, gündelik hayatın içinde yer alarak anlam kazanmış tarihi yapıların yeniden kullanılabilir hale gelmesi ve kent hayatı içinde sosyal ilişkilerin üretildiği yaşayan bir yer olarak yeniden işlev kazanması önem taşır.

Kentte kültürel ve sosyal bir kamusal mekan olan Kavaklıdere Sineması, Kült Kavaklıdere olarak işlevlendirilmesi sürecinde mekânsal olarak dönüşüm geçirmiştir. Yeniden kullanılmaya başlayan mekanda, yeni kullanıcılarla birlikte mekan belleğinin yeniden inşası kaçınılmazdır. Belleğin değişken yapısı, kendini şimdiki zamanda sürekli olarak yeniden kurmaktadır. Kavaklıdere Sineması, kentlilerin mekan ile etkileşimi sonucunda 'bellek mekanı' niteliği kazanmıştır. Mekanın bağlantısını kurduğu kültürel belleğin sürekliliği aktarım ve mekanda yaşanan yeni deneyimlerle gerçekleşecektir. Bu anlamda, sergi alanında yapılan anket, kullanıcı kitlesini anlamak adına dikkat çekicidir. Ankette, ziyaretçilere "Kavaklıdere Sineması'nda/Kült Kavaklıdere'de hangi yıllarda film izlediniz?" sorusu yönlendirilmiştir. Kült Kavaklıdere'de yer alan tarihi mekanın kullanıcı anketi incelendiğinde, 1968 yılında açılan bu mekanın kentte aktif olarak hizmet verdiği üç farklı dönemden kullanıcıların günümüzde de mekanı kullandığı görülmektedir. Sinemanın farklı dönemlerindeki kullanıcılar; kentin geçmişi ile geleceği arasında bir köprü niteliği taşıyan mekanın edindiği yeni kimliğin ve belleğin oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte kullanıcıların yaklaşık %70'ini tarihi yapıyı ilk kez yeniden işlevlendirme sonrası ziyaret eden grubun oluşturduğu görülmektedir (Görsel 36).

Görsel 36. Kült Kavaklıdere Kullanıcı Anketi ve Grafiği, 26 Mayıs 2024

Mimarlık tarihçisi Tanyeli (2007), yapıların zaman içinde tarihselleşmesinin onlara mimarlık dışı bir değer veya anlam katmadığını görüşündedir, “tarihsellik, zamanın nesnelere kattığı özel bir nitelikten, “aura”dan başka bir şey değildir” (s.129). Yapının inşa edildiği zamandan çağdaş döneme kadar geçen sürede özgünlüğünün korunması tarihselliği ifade ederken, bellek sosyal bir süreci temsil etmektedir. Bu durum beraberinde şu soruları getirir: Mekanı deneyimleyen yeni kullanıcılara kültürel belleğin aktarımı nasıl gerçekleşmektedir? Yeniden işlevlendirilen mekanda, kültürel belleğin sürekliliği nasıl sağlanabilir?

Mekanlar ve nesnelere hatırlamayı tetikleyici özellik gösteriyor olsa da onunla geçerek hatırlayan bireylerdir. Mekanın veya onu oluşturan nesnelere, kullanıcılar için çağrışımsal olabilmesi için kullanıcıların zihninde daha önce kurulmuş olan bir bağlam gereklidir. Kültür nesnelere "anımsatıcı enerji" yapan, onlarla karşılaşmanın zihnindeki bilgi, sembol ve anlamlardan beslenmeleridir. Perouse'un da belirttiği gibi, mekanların tek başına belirli bir anlamı yoktur, onları anlamlandıran ve şekillendiren bireysel ve toplumsal aktörlerdir (2008, s. 105). Maddi kültürde somutlaşan anlamlar ve değerler, farklı gruplar için farklı anılar ve değerlerle özdeşleşmektedir. Bazı gruplar ve topluluklar belirli bir mekanı değerli bulmazken, diğerleri için bellek unsuru, kimlikleriyle bağlantılı olması ve anılarının bu belirli yere bağlı olması nedeniyle son derece önemli olabilir. Bu durum aynı zamanda hipotezime bağlanarak, bina, malzeme ve eserlerin kendi başına aktarımda yeterli olmadığını göstermekte; insanlar, karşılaşmalar ve anıların oluşturduğu kültürel belleğin yeniden işlevlendirme süreçlerine dahil edilmesi ve korunması fikrine çıkmaktadır.

Bu noktada, yeni kullanıcılar ile kurulacak olan iki çeşit bağlamdan/bellekten söz edilebilir; birincisi, kullanıcıların zaman içinde yenilenen mekanda, deneyimlerinin sonucunda oluşacak olan anılarla ilişkilenecek bağlamdır. İkincisi ise tarihi mekanın taşıyıcılığını yaptığı, geçmişteki kullanımlarla katmanlaşan ve yeniden işlevlendirilen mekanda tekrar katmanlaşarak dönüşüm geçiren bağlamdır. Mekanların yeniden işlevlendirilmesinin, mekanın kültürel ve tarihsel değerlerinin sürekliliğini sağlamak için yeterli olmadığını, bu bağlamın günün koşullarında yeniden kurulması gerekliliği önem taşır. Bu bağlamın veya 'mekânsal belleğin' yeni kullanıcılarla etkileşime geçmesi için iletişime, temsile anlatıya ve göstergelere ihtiyacı bulunmaktadır. Kült Kavaklıdere'de ise sinema mekanının geçmişine, taşıyıcılığını yaptığı değerlerine dair çok az bilgi bulunmaktadır.

İletişimle aktarılan bellek geçici koşullar içinde sağlanabilmektedir. Kültürel belleğin paylaşılan tarafını oluşturan festivaller, aktarımının gerçekleştiği geçici süreçlerdir. Kült Kavaklıdere'nin açılmasıyla birlikte, festivaller yeniden, eski sinema yapısında düzenlenmeye başlanmıştır (Görsel 37). Sinemanın kentliler için anlamlı bir mekan olmasına katkıda bulunan film festivalleri, yakın nesiller arası yaşayan bir bağlantı kurarak kültürün aktarılmasına aracılık etmektedir. Toplumsal bir ritüel özelliği gösteren festivaller aynı zamanda kuşaklar arası ilişkilerin güçlendiği, kimliğin kurulduğu alanlardır; Festivallerin tekrar eskiden yapıldığı yerde yapılıyor olması, sinema ilişkin kimliğin korunduğunun ve nesiller arası aktarımın birer göstergesidir.

Görsel 37. Kült Kavaklıdere'de Gerçekleşen Festivaller

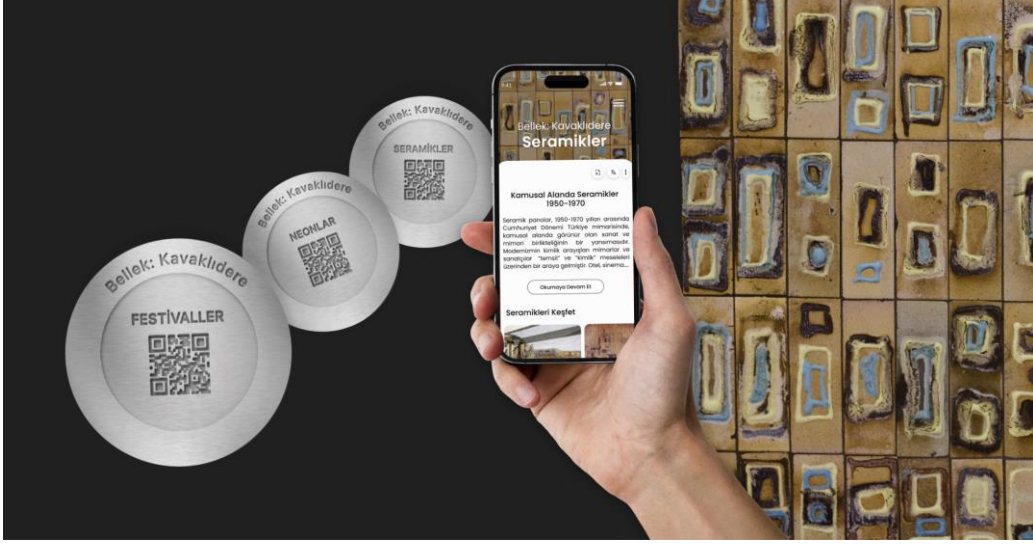
Ancak iletişimsel olanın aksine kültürel belleğin bir kurum gibi işlemektedir (Assman, 2001). Burada 'kurum' vurgulanan belleğin somutlaşarak aktarılmasıdır.

Kültür kurumları, bilgiyi bir medya aracılığıyla çeşitli araçlarla yayma rolü üstlenmektedir. Medya iki bellek türünün arakesitinde yer alır, iletişimsel olarak aktarılan bilgi ve belleğin somutlaşarak uzun süreli kültürel belleğe taşınmasına aracılık etmektedir. Dijck'e (2007) göre, "aracılı hatıralar, medya teknolojileri aracılığıyla ürettiğimiz ve kendimize uygun hale getirdiğimiz etkinlikler ve nesnelere; bu şekilde kendimizi diğerleriyle ilişkimizde geçmişin, şimdinin ve geleceğin bir duygusunu yaratma ve yeniden yaratma çabasıdır" (s.21). Metinler, görüntüler, videolar, dijital uygulamalar gibi araçları aracılığıyla aktarım mümkün olmaktadır. Bellek ve kullanıcılar üzerine yapılan çalışmalar, imgelerin ve anlatının mekan deneyimine ve bilginin aktarımına sunduğu katkıları bize gösterir (Kuru, 2023; Acar Ata, 2021); temsiller mekanın bilgisinin aktarımını sağlamakta ve mekan farkındalığı artırmaktadır.

Geçmişe dair bağlamın mekana nasıl yerleştiği ve sembolleşen kültürel belleğin nasıl okunduğu düşünüldüğünde, anket sonuçları "mekan yeniden işlevlendirilirken farklı kullanıcı gruplarının etkileşimini arttırmak mümkün müdür?" sorusunu gündeme getirmektedir. Günümüz dijital teknolojileri, sosyal grupların etkileşimi medya araçları aracılığıyla kurulabileceğini göstermektedir. Dijital teknolojilerin gündelik hayatın bir parçası haline gelmesi, anıların paylaşılma biçimini ve topluluk belleğinin oluşumunu da değiştirmiştir; kültür araçlarının artan kullanımı hem anıların saklandığı ortamların hem de anıları oluşturma yöntemlerinin dijitalleştiğini ortaya koymaktadır (Dijck, 2007, s. 49). Kültürel kurumlar ziyaretçilerin kültürel değerlerle etkileşiminde yeni iletişim yolları bulmak ve yeni kitleleri çekmek için dijital medyayı aktif olarak kullanmaktadır.

Özellikle Kült Kavaklıdere gibi yavaş dönüşen mekanlarda, tarihi yapının geçmişine dair geliştirilecek dijital projeler, sergileme alanı yaratmaktan daha etkili sonuçlar ortaya çıkarabilir. Mekana fiziksel olarak alan kaplamadan kültüre ilişkin bilgiler; kimlik öğelerinin özelliklerin, dönemin işçilik ve üretim yöntemleri, kentin dönüşen kültürel kimliği ve yitirilen sinemalarına dair bilgi veren temsillerle mekan farkındalığını artırabilir ve diyalog ortamı kurabilir. Mekan deneyimiyle birlikte gerçekleşen bilgi aktarımı, yapının yitirilen alanlarının temsilleri toplumsal koruma farkındalığını artırma potansiyeline sahiptir. "Dijital bellek" mekanın farklı dönemlerini deneyimlemiş paydaşlar ve onların anılarını merkezine getirmek, dijital teknolojileri yaratıcılık ve bellek tetikleyici olarak ele almak için uygun yaklaşımlardır.

Hikaye anlatımı ile üst üste binen fiziksel mekan, 'hayal edilen' mekana dönüşebilir. Mekanın tarihini veya toplumsal belleğinden detaylar taşıyan bu uygulamalar geçmişle günümüz arasında bir köprü görevi görerek aktarıma aracılık etmektedir.

Görsel 38. Nesiller Arası Bellek Aktarımı İçin Mobil Deneyim Uygulaması

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, mekân, kültür ve bellek arasındaki ilişki ele alınmış ve yeniden işlevlendirme bağlamında mekân ve bellek ilişkilerinde meydana gelen dönüşüm, Kavaklıdere Sineması örneği üzerinden incelenmiştir.

Çalışmada, belleğin çalışma prensipleri, mekânsal bağlamda nasıl inşa edildiği ve mekânsal dönüşümler aracılığıyla ne tür değişimlere uğradığı incelenmiştir. Belleğin yapılanmasına dair görüşler, bireysel belleğin oluşumunda sosyal ve fiziksel çevrenin merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Belleğin inşa edimini oluşturan hatırlama ve unutma pratikleri, bireylerin buldukları çevrenin etkisiyle gerçekleşmektedir. Belleğin oluşumunda sosyal çevrenin gerekliliği vurgulanmakta ve toplumsal bellek kavramı, toplumların ortak değerleri, geçmişi ve simgeleriyle ilişkili kültürle bağlantılandırılmaktadır.

Toplumlara ait bilgi, deneyim, değer ve yargıların aktarılmasında bir araç olarak işlev gören bellek, temsiller, mekânlar ve tekrarlanan eylemlerle somutlaşarak aktarılmaktadır. Bu nedenle, kolektif bellek, geçmişe dair anıların hatırlanmasının ötesine geçerek, bir topluluğun paylaşılan değerlerine ve kültürel pratiklerine işaret eder. Kültürel belleği oluşturan unsurlar, fiziksel çevrede somutlaşarak belleğe hatırlatıcı bir nitelik kazandırmaktadır. Hatırlama, ancak uyarıcı nitelik taşıyan sosyal veya nesnel etkileşimlerin varlığında gerçekleşmektedir. Bireyi çevreleyen fiziksel çevre, mekânlar ve nesnelere birlikte kültürel belleğin somutlaştığı önemli yerlerden biridir.

Fiziksel çevre hatırlama ve unutulmasında aracılık eden maddi ve sosyal etkileşimlere dönüşmektedir. Mekanın, bazen hatırlama süreçlerini doğrudan tetikleyen bir nesne olarak, bazen ise hatırlanan bir yer olarak bellek süreçlerine katılmaktadır. Mekan ve belleğin birbirini oluşturan ve etkileyen ilişkisinde mekan; canlandırdıkları, hatırlattıkları ve unutturduklarıyla, toplulukların geçmiş, bugünün yeniden düzenleyerek belleğin değişimine sebep olmaktadır. Bu bağlamda, mekanın belleği şekillendiren ve sürdüren bir unsur olarak ele alınması kritiktir; mekânsal dönüşüm süreçleri belleğin yerleştiği, anılarla çağrışım kuran göstergelerin yitirilmesi riskini beraberinde getirmektedir.

Kültürün ve yapılı çevrenin geçirdiği değişim hali, 21. Yüzyılın önemli konularından biri olmuştur. Bahsedilen değişim hali; gündelik yaşamın pek çok alanına kendini göstererek üretimi, tüketim alışkanlıklarını, yapılı çevreyi ve belleği dönüştürmektedir. Bu durum; birbirini çok yönlü bir şekilde etkileyen bellek, mekan ve kültür ilişkisi için de yeni bir süreç ortaya çıkarmaktadır. Değişen dünyaya yeni ihtiyaçlara uyum sağlanması gerekliliği zaman zaman yıkıcı etkilerini ortaya koysa da yenilikçi ve 'yeniden kurucu' fırsatları da ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal olarak anlam atfedilen tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi, bellek, mekan ve kültür arasındaki etkileşimin dinamik ve yenilikçi bir boyuta taşındığı alanlardan biridir. Geçmişin değerleri, güncel kültür ve değerleriyle birlikte ele alındığında, yenilikçi ve özgün uygulamalar ortaya çıkarmakla birlikte geçmişle ilişkisi güçlü bir geleceğin bağlantısını yapılandırabilmektedir.

Çalışmanın örneklemini oluşturan Kavaklıdere Sineması'nın tarihsel süreci incelendiğinde, sinemanın 1968'den 2007'ye kadar sadece bir sinema salonu olarak değil, aynı zamanda Ankara'nın kültürel ve sosyal hayatının bir yansıması olarak varlık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ankara'daki pek çok film festivalinin ve yenilikçi uygulamanın başlangıç noktası olan bu sinema, kent belleğinde önemli bir yer edinmiştir. Tarihsel süreçte yaşanan gelişmeler doğrultusunda sinema kültürü değişmiş, bağımsız sinemalar bu dönüşüme ayak uyduramamıştır. Kavaklıdere Sineması da diğer sinemalarla benzer şekilde 2007 yılında kapanmıştır. Kapanmasının ardından, kentteki çeşitli topluluklar sinemanın yeniden açılması için çaba göstermiştir. Bu durum, sinema mekânının yalnızca fiziksel bir yer olmanın ötesine geçtiğini, topluluklar tarafından benimsendiğini ve bir 'yer' olarak sahiplenildiğini göstermektedir.

Yapılan medya taramasında, sinemanın kapanmasının ardından internet ortamında hatırlanmaya devam ettiği görülmektedir. Bu durum, sinemanın anıların biriktiği bir bellek mekânı olduğunu göstermekte ve dijital ortamların toplulukların hatırlama ve unutma pratiklerine katkı sağladığı kolektif bellek kurma rolüne dikkat çekmektedir. Metin, fotoğraf ve video gibi farklı medya araçlarıyla dolaşıma giren anılar ve "mekânın imgesi" aracılığıyla sinemanın bellekteki varlığı sürdürülmüştür.

Bir dönem kentte sayıları belirgin şekilde artan semt sinemaları 80'li yıllarda sektörde yaşanan krizle kapanmaya başlamış; kapanan sinema yapılarının pek çoğu yıkılmış, atıl kalmış veya ilk işlevlerinden uzak ticari işlevler edinmiştir. Bu durum, bir dönemin önemli kültürel ve sosyal mekanları olan sinema yapılarının kent içinde işlevlerini yitirmelerine ve kent belleğinde boşluğa neden olmuştur. Ankara'da kapandığı tarihten itibaren, başka herhangi bir işlev edinmeyerek kentte korunmuş olması sebebiyle Kavaklıdere Sineması yaygın gelişimden farklılık gösteren önemli bir örnektir. 16 yıl boyunca farklı bir ticari fonksiyon edinmeden kapalı kalmış, daha sonra kültürel amaçla yeniden işlevlendirilmiştir. Yapılan tez çalışması gerçekleşen yeniden işlevlendirme sürecini mekan ve bellek ilişkisi üzerinden irdelemiştir.

Kavaklıdere Sineması'nın Kült Kavaklıdere ismini alarak kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilirken orijinal işlevi korunmuş, sinemanın da dahil olduğu bir program kurmuştur. Film gösterimlerine ek olarak kültür ve sanat faaliyetleri de programa dahil edilmiştir. Kült Kavaklıdere mekanın üretimi kolektif olarak gerçekleşmiştir; girişim üyeleri, gönüllüler, mimarlar ve mülk sahibi tarafından verilen katkılar ve kararlarla ilerletilen mekan tasarımı anonimleşmiştir. Farklı aktörlerin yer aldığı yeniden işlevlendirme süreci, topluluk öncülüğünde bir 'yerel dönüşüm örneği oluşturur. Yıllardır kapalı kalan sinemanın tekrar açılmış olması, yerel toplulukların kent ortamında edindiği dönüştürücü rolün bir göstergesidir.

Bununla birlikte, yapının gözlemlenebilir tadilat süreci, iç mekan tasarımının bütüncül olarak planlanmadığını ortaya koymaktadır. İç mekândaki tasarım kararlarının birbirinden bağımsız olduğu, mekâna özgün bazı öğelerin hasar gördüğü veya yer almadığı gözlemlenmiştir. Bu durum, kolektif mekan üretim süreçlerinde uzman desteğinin gerekliliğini ve tasarımın bütüncül bir planlama ile ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Uzman desteğiyle yürütülen yeniden işlevlendirme çalışmaları, mekanın tarihsel ve kültürel değerlerinin korunmasını sağlayarak daha başarılı ve sürdürülebilir sonuçlar elde edilmesine katkıda bulunmaktadır.

İhtiyaçlar doğrultusunda yavaş ve aşamalı olarak devam eden dönüşüm sürecinde, iç mekan çözümlerinin farklı zamanlarda ve farklı aktörler tarafından gerçekleştirilmesi, mekanın tasarımını anonimleştirmiştir. Aynı zamanda, mekanın

dönemin sosyo-kültürel dinamiklerine göre iki kere dönüşüme girmesi ve üçüncü döneminde hala devam eden tasarım ve inşa süreçleri, iç mekanda 'katmanlılık' ortaya çıkarmıştır. Sinemanın yeniden işlevlendirilmesi bir seneyi aşkındır sürmekte, bu süreçte aynı zamanda hizmet vermeye devam etmektedir. Bu durum, mekanı tasarlanmış ve tamamlanmış bir nesne olmaktan çıkararak canlı ve oluş süreci içindeki bir 'yaşayan mekan' olarak okumayı olanaklı kılmıştır.

Kavaklıdere Sineması'nın Kült Kavaklıdere'ye dönüşümü, bulunduğu Tunalı bölgesinin kaybolan kültürel kimliğinin görünümü ve yeniden kazanımı açısından önem taşımaktadır. Yeniden işlevlenen yapı, kentte bir kamusal kültür mekanı ve bellek mekanının kazanımı açısından önem taşır; atıl yapıların dönüşümü için bir örnek oluşturabilir. Bu tez çalışması dönüşüm sürecine dair yaptığı tespit ve öneriler ile hala devam eden yeniden işlevlendirme sürecine ve gelecekte yapılacak 'yerel dönüşüm' örneklerine katkı sunmayı hedeflemiştir.

Kült Kavaklıdere'nin güncel kullanıcıların büyük çoğunluğunu, mekanı yeniden işlevlendirilmesinin ardından ilk kez kullananların oluşturmaktadır. Kültürel belleğin sürekliliği aktarılabildiği ölçüde gerçekleşmektedir; bu aktarım iletişimsel olabildiği gibi belleği oluşturan değerlerin insan zihni dışındaki öğelerde somutlaşması ile gerçekleşebilmektedir. Bireyler bu nesnelere etkileşime girdiğinde, onları geçmişin bilgisi ile yorumlayarak yeni anlamlar üretmektedir, nesne-insan etkileşiminde böylece bellek yeniden inşa edilir. Yani, mekân, birey için ne kadar çok bağlam ve anlam içeriyorsa, bellekte o kadar kalıcı hale gelir. Yapının işlevi, kullanım değeri, kentsel yaşam içindeki ve bireylerin anılarındaki yeri, çeşitli temsiller ve anlatılar aracılığıyla görünür olması belleğin ve sosyal değerler aktarımına aracı olabilir.

Yeni kullanıcılar ile oluşan yeni bellek üzerinden değerlendirildiğinde; mekan içinde bulunmanın, geçmişe ait mekânsal bellek ile iletişimde olmak anlamına gelmemektedir. Yapının mimari olarak korunmasının mekana sadece tarihsellik kattığı, geçmişin katmanlı anlatısının günümüze taşınması için yeterli olmadığına ulaşılmıştır. Karşılaşılan nesnelere çağrışımsal yapan bireyin içinde yer aldığı sosyal gruplar aracılığıyla kurduğu bağlamdır. Bir mimari yapının kentte aktif olduğu döneme dair tarihin, deneyimin ve belleğin aktarımının sağlanması için, karşılaşılanda bağlamın kurulmuş olması veya kurulması gerekmektedir.

Tasarım süreçlerinde mekanların sosyal ve kültürel değerleri, yapısal unsurlara oranla göz ardı edilebilmektedir. Örneklemede, yeniden işlevlendirme sürecininin parçalı müdahaleler üzerinden kurgulandığı ve mekan içinde yapının taşıdığı sosyal ve kültürel değerlere dair bilgi ve göstergelerin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ancak, kent için anlamlı yapıların topluluk katılımı ve aidiyeti gözetilerek değerlerin nasıl korunacağı ve aktarılacağı üzerine düşünmek, hem toplum hem de işletmeler açısından olumlu sonuçlar yaratacaktır. Bu nedenle, mekânsal belleğin aktarımı üzerine düşünülmesi ve mekanın temsillerine nasıl yer verileceğinin kararlaştırılması önem taşır.

Bir kültür merkezi olarak faaliyet gösteren Kült Kavaklıdere'nin kültürel belleğinin kullanıcılar arasındaki iletişime aktarılması sınırlı olabilir; festivaller gibi farklı kuşakların bir arada çalıştığı etkinlikler, bu aktarımın etkili araçları olmaktadır. Gündelik mekan deneyimleri içinde ise mekanda yer alan görsel, işitsel veya metne dayalı medya, aktarımda önemli bir role sahiptir. Kült Kavaklıdere'de mekânın geçmişine dair uygulamalar, sınırlı sayıda ve birbirinden bağımsız yerleştirmeler olarak sunulduğundan, gerekli bağlamı kurmakta yetersiz kalmaktadır. Farklı anlatılar ve temsillerin yer aldığı bütüncül bir tasarım, ziyaretçiler için mekanın bağlamını güçlendirerek belleğin aktarımını sağlayabilir.

Günümüzde, kültür kurumları tekil bir üretime dayanan bilgi panoları ve temsiller yerine, topluluk katılımlı atölye ve uygulamalara yönelmiştir. Diyalog ve topluluk katılımlı atölye ve organizasyonlar ile bilginin çoğul olarak üretimi sağlanabilir. Bu tip üretimler kuşaklar arası aktarımı hem iletişim hem de somutlaşan çıktılarla sağlaması ile olumlu sonuçlar sunmaktadır. Böylece yeniden işlevlendirilen Kült Kavaklıdere'nin, diyalog ve paylaşımına dayanan, tanıdık bir "yer" yaratması ve "aidiyet" hissinin güçlendirilmesinin önü açılacaktır. Mekan belleği üzerine gerçekleştirilecek ve farklı dönem kullanıcılarının katılımcı olduğu bir katılımcı tasarım çalışması mekana dair temsillerin çoğul bir anlatı kurulmasına olanak sunulabilir.

Yapının yeniden işlevlendirme sürecinin ortaya koyulduğu çalışmada; mekandaki dönüşümlerin belleği doğrudan etkilediği ve bireyi çevreleyen fiziksel çevrede

gerçekleşen ani değişimlerin bellekte bağlamın kopmasına ve toplumsal unutmaya sebep olduğu yaklaşımından yola çıkarak, yavaş ve kademeli olarak gerçekleşen mekânsal dönüşümlerin kent ve mekan belleğine olan olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir. Ancak çalışma boyunca belirttiği gibi, bellek sosyal bir olgudur ve mekânsal bellek, toplumsal bellekten ayrı tutulabilir değildir. Bir mekana dair oluşturulan imgeler bireylerin anlatılarında, göstergelerinde görünür olmaktadır. Bu nedenle, kültür merkezine dönüşen sinema yapısının toplumsal bellekteki yeni imgesini bulmak bireylerin anılarından geçmektedir. İleri aşamalarda yapılacak çalışmalar bu tez çalışmasının ortaya koyduğu mekan dönüşümü ile bellek ilişkisini kullanıcılar üzerinden okuyabilir. Mekanın bellekteki izleri bireyler üzerinden sürülerek sinema yapısının değişen imgesi konu edilen çeşitli çalışmalar geliştirilebilir. Ayrıca teoriye dayalı bir okuma yapılarak olumlu etkileri olduğu düşünülen; deneyimlenebilir, aşamalı yeniden işlevlendirme süreci, yapının farklı dönemini deneyimlemiş kullanıcılarla gerçekleştirilebilecek, bilişsel haritalama yöntemine dayalı deneysel bellek çalışmaları aracılığıyla irdelenebilir. Bu yöntem ile mekana dair kullanıcılarının belleğinde oluşan imge, göstergeler ve semboller aracılığıyla sorgulanabilir.

KAYNAKLAR

Acar Ata, İ. (2021) *Kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğine yönelik dijital kentsel bellek aktarım modeli*, Doktora Tezi, (<https://hdl.handle.net/20.500.13091/163>)

Rossi, A. *The Architecture of the City*, trans. Diane Ghirardo and Joan Ockman (Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1982)

Alver, K. (2017). Kent imgesi. *Kent sosyolojisi*. Edt. Köksal Alver, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Anderson, B. (2007). *Hayali cemaatler*, Çeviren: İskender Savaşır, Metis Yayınları, İstanbul.

Assmann, A. (2006) "Memory, Individual and Collective." içinde *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis*, edited by R. E. Goodin and C. Tilly. New York: Oxford University Press.

Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek*. (A. Tekin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yay.

Avcı Hosanlı, D. (2022). "1950'lerden sonra değişen yaşam kültürü ve iç mekânları." *Betonart*, 75(4), 48-56.

Başpınar, N. H. (2020, 19 Ağustos). *Tunalı Hilmi numara 105*. Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nur-hande-baspinar/tunali-hilmi-numara-105-41589671>

Bergson, H. (2007). *Madde ve bellek* (I. Ergüden, Çev.). Dost Kitabevi Yayınları.

Connerton, P. (2009). *How modernity forgets*. University of Cambridge. Cambridge University Pres.

Connerton, P. (1999). *Toplumlar nasıl anımsar?*. İstanbul: Ayrıntı.

Çalak, I. E. (2016). Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekanlar: ULAP Platz Örneği, Almanya. *Tasarım + Kuram*, 8(13), 34-34.

Dijck, J. (2013). *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*. Oxford University Press.

Erl A. "Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen" Stuttgart. Metzler: J.B; 2017.

Eryiğit, Z. B., & Anıktar, S. (2021). Yeniden İşlevlendirilmiş Endüstri Yapılarında Mekân Algısı. *İDEALKENT*, 12(32), 708-734.
<https://doi.org/10.31198/idealkent.802512>

Evren, B. & Karadoğan, A. (2008). *Sinemada son adam makinist Ramazan Çetin: Ankara Sinemaları Tarihi*. Ankara: Dünya KİV Yayınları.

Bilsel, F. C. "Ankara'da Kentsel Başkalaşım Karşısında Kentsel Kimlik Sorunu: Kent Merkezleri ve Kamusal Mekanlar," *Dosya* (2009): 43.

Bakker, G. (2008). *Entertainment Industrialised: The Emergence of International Film Industry, 1890-1940*. Cambridge Studies in Economic History. Cambridge University Press.

Bayraktar, N. (Ed.). (2020). *Ankara'da iz bırakan mimarlar dizisi II: Vedat Dalokay - Nejat Tekelioğlu*. Ankara: Koç Üniversitesi VEKAM.

Benjamin, W. (1968 [1935]). "The work of art in the age of mechanical reproduction." In H. Arendt (Ed.), *Illuminations* (H. Zohn, Trans.) (ss. 217-252). Schocken Books.

Boyer, C. (1994). *The City of Collective Memory: Its Historical Imagery and Architectural Entertainments*. MIT Press.

Dijck, J. V. (2007). *Mediated Memories in the Digital Age*. California: Stanford University Press.

Derin, H. N. (2007, Ağustos 6). "Kavaklıdere Sineması kapandı..." *Sinema Manyakları*.

Erkılıç, H. (2009). Düş şatolarından çoklu salonlara değişen seyir kültürü ve sinema. *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 28(0), 143-162.

Freud, S. (1984). *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi*. (Çev.E.Öndoğan). İstanbul: İnkılap ve Aka.

Ganiç, K. (2016). *Kentsel yapıtlar üzerinden bir mekânsabellek okuması: Atatürk Kültür Merkezi (AKM)* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi].

Garde-Hansen, J. (2011). *Media and Memory*, Edinburgh University Press.

Gökatalay, S. (2019). "Cinema Culture in Ankara in the Early Cold War Period." *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 147-174.

Halbwachs, M. (1925). *Les cadres sociaux de la mémoire* (Çeviren: Félix Alcan)

Halbwachs, M. (1950). *La mémoire collective*. [The collective memory]. Presses Universitaires de France.

Halbwachs, M. (1992 [1925]). *On Collective Memory*. The University of Chicago Press.

Harmankaya, B. K., & Güçhan, N. Ş. "An Inventory Study For The Cinema And Theatre Spaces In Ankara." *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (27), 105-148.

Hirsch, T. (2016). Takdim. M. Halbwachs (2016.). *Hafızanın toplumsal çerçeveleri içinde* (s. 9-14). Ankara: Heretik Yayınları.

Kalemci, R. A., & Özen, Ş. (2011). Türk sinemacılık sektöründe kurumsal değişim (1950-2006): Küreselleşmenin 'sosyal dışlama' etkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 44(1), 51-88.

Kaymaz, E. (2019). *An architectural history of the movie theaters in Ankara* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Kült Kavaklıdere. (2023, Haziran 15). Kavaklıdere Sineması, sinemadan daha fazlası mottosuyla Temmuz 2023'te Kült Kavaklıdere olarak kapılarını tekrar açıyor! [Bülten]. <https://www.kultkavaklidere.org/basin/bulten/kavaklidere-sinemasi-geri-donuyor> (Erişim tarihi: 23 Mayıs 2024).

Kahvecioğlu, H. (1998). *Mimarlıkta imaj: Mekansal imajın oluşumu ve yapısı üzerine bir model* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Kang, H., Kim, H. W., Baek, G., & Park, D. (2023). Recalling the Past Within a Social Network's Collective Memory Work: How Did Korean Twitter Users Shape #Equal_Punishment_for_Equal_Crime From Their Experiences? *Social Media + Society*, 9(1). <https://doi.org/10.1177/20563051231156365>

Kuru, D. (2023). *Yeniden İşlevlendirilen Gazhanelerin Toplumsal Bellek Bağlamında Değerlendirilmesi: İstanbul Hasanpaşa Gazhanesi Örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Lynch, K. (2010). *Kent İmgesi*. (Çev. İ. Başaran) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: Genel Yayın: 1973. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Machado Jr., C. D. S. (2020). "Memory and identity of experiences at the movie theater." *Revista Brasileira De História& Ciências Sociais*, 12(24), 477–488.

Menteş, A., & Donà, V. (2021). "Transformation of cinema buildings and spaces in Nicosia: Early-mid 20th century heritage." *Athens J. Archit.*, 7(March), 199-226.

Merleau-Ponty, M. (1962). *Phenomenology of Perception*. Humanities Press, New York.

Misztal, B. (2003). *Theories of Social Remembering*. Philadelphia: Open University Press.

Norberg-Schulz, C. (2013). The phenomenon of place. İçinde M. Larice & E. Macdonald (Ed.), *The urban design reader* (ss. 126-136). Routledge.

Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius Loci : Towards a Phenomenology of Architecture*. Rizzoli.

Özkan Ko, E. (2019). "Ankara'nın kültürel belleğinde bir sanat galerisi Siyah Beyaz." İçinde *Kültürel Bellek 2016* (ss. 307-320). Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Plevoets, B. (2014). *Retail-reuse: An interior view on adaptive reuse of buildings* [Doktora tezi, Hasselt University].

Plevoets, B., & Sowínska-Heim, J. (2018). "Community initiatives as a catalyst for regeneration of heritage sites: Vernacular transformation and its influence on the formal adaptive reuse practice." *Cities*, 78, 128–139.

Resuloğlu, . (2011). *The Tunali Hilmi Avenue, 1950s-1980s: The formation of a public place in Ankara* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Ringas, D.; Christopoulou, E.; Stefanidakis, M. (2011) Urban Memory in Space and Time, Styliaras, G., Koukopoulos D., Lazarinis, F. (Eds.) *Handbook of Research on Technologies and Cultural Heritage*. Information Science Reference, New York.

Ruşitler, K. (2014, 17 Aralık). *Tunalı'nın bir simgesi daha kapandı. AnkaraSosyete.* <https://www.ankarasosyete.com/tunalinin-bir-simgesi-daha-kapandi/>

Sumikawa, Y., Jatowt, A., & Düring, M. (2018). *Digital History meets Microblogging: Analyzing Collective Memories in Twitter. In Proceedings of the 18th ACM/IEEE on Joint Conference on Digital Libraries (JCDL '18), May 2018 (pp. 213-222).* <https://doi.org/10.1145/3197026.3197057>

Sivil Mimari Bellek: Ankara 1930 – 1980. (2014). Sivil Mimari Bellek Ankara. <http://sivilmimaribellekankara.com/media/kitaplar/Katalog.pdf>

Şumnu, U. (2017). Nejat Tekelioğlu'nun Sinemalı Apartmanları: Talip ve Başkent (Kavaklıdere). içinde *Ankara'da İz Bırakan Mimarlar: Vedat Dalokay & Nejat Tekelioğlu.* Ankara: VEKAM.

Tekeli, İ., 1991. "Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler", *Kent Planlaması Konuşmaları*, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, s. 79-89, Ankara.

Topaloğlu, G., & Beşgen, A. (2017). Bir Kolektif Bellek Hikâyesi: Trabzon Tekel Binası ve Çevresinin Anlattıkları. *İDEALKENT*, 8(22), 692-721.

Tür, A. N. (2022). *İçmekân bağlamında modern mimarlık mirasının korunması: Kavaklıdere Sineması örneği* (Yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.

Tür, A. N., & Şumnu, U. (2023). İç Mekân Bağlamında Modern Mimarlık Mirası: Kavaklıdere Sineması Değer Analizi. *Ankara Araştırmaları Dergisi* 11(1), 139-160.

Ulusay, Nejat (2008), *Melez İmgeler: Sinema ve Ulusötesi Oluşumlar*, Dost Kitabevi, Ankara.

Yavuz, D. (2008). Cumhuriyet dönemi mimarlığı: Mimarlık–sanat birlikteliğinde 1950-70 aralığı. *Mimarlık*, (334), Kasım-Aralık.

Yalazan, A. (2009, 30 Ekim). Sinemada yakama yapışan suçluluk [Blog yazısı]. Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/sinemada-yakama-yapisan-sucluluk-12812078>

Wong, L. (2016). *Adaptive Reuse*, s. 30-32; ayrıca bkz. Markus Berger, Heinrich Hermann ve Liliane Wong, (2009), 'Adaptive Reuse Today', *The IntAR Journal*, 1(1).

Winter, J. (2009). Historians and Sites of Memory. In P. Boyer & J. V. Wertsch (Eds.), *Memory in Mind and Culture* (ss. 252-268). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511626999.015>

URL 1: Antoloji Ankara [@AntolojiAnkara]. (2018, 10 Nisan). TKavaklıdere Sineması, 1970'li yıllar... [Görsel ekli] [Gönderi]. X. <https://x.com/AntolojiAnkara/status/994570387655725056>

URL2: Başkent'te bir tarih yeniden canlanıyor. (2009, 28 Ekim). Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/baskentte-bir-tarih-yeniden-canlaniyor-12548769>. (Erişim Tarihi: 28.04.2024).

URL3: Başpınar, N. H. (2019, 19 Haziran). Tarihe gömülen koca koca atlar. Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nur-hande-baspinar/?p=11>

URL4: Tür, A. N. (2022, 4 Eylül). Kavaklıdere Sineması gişelerinin fotoğrafı [Fotoğraf]. Lavarla. <https://www.lavarla.com/kavaklidere-sinemasinin-sessiz-direnisi-ve-bugunu/> (Erişim Tarihi: 28 Nisan 2024).

URL5: Lavarla [@lavarlaa]. (2018, 23, 03). Karşıma bu sefer de Kavaklıdere Sineması çıkıyor. Mimar Nejat Tekelioğlu, burayı ve biraz ilerisindeki Talip Sineması'nı 1968 yılında tasarlamış. [Görsel ekli] [Gönderi]. X. <https://x.com/lavarlaa/status/977087957197840384>

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

26/08/2024

Saniye Gizem YILDIRIM

Yüksek Lisans Raporu Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez/Sanat Çalışması Raporu Başlığı: Yeniden İşlevlendirme Sürecinde Mekan ve Bellek İlişkisinin Dönüşümü: Kavaklıdere Sineması Örneği

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
26/08/2024	101	152,622		%5	2438957923

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (26/08/2024)

İmza
Saniye Gizem YILDIRIM

Öğrenci No.: N21139212

Anasanat/Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X		2438957923	

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Duygu Koca

Master's Thesis Report Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY

Institute of Fine Arts

Title: Transformation of Space and Memory in Adaptive Reuse: Tha Case of Kavaklıdere Cinema

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
26/08/2024	101	152,622	26.06.2024	%5	2438957923

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (26/08/2024)

Signature
Saniye Gizem YILDIRIM

Student No.: N21139212

Department: Interior Architecture and Environmental Design

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED
Assoc. Prof. Dr. Duygu Koca

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanması zorunlu metinlerin yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi/H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... yıl ertelenmiştir.
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir.
- Tezim ile ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

26/08/2024

Saniye Gizem YILDIRIM

